

Pensioenfonds Vopak

Jaarverslag 2023

Inhoud

2	Inhoud	46	Verantwoordingsorgaan
		46	Verslag verantwoordingsorgaan 2023
		48	Reactie bestuur
3	Meerjarenoverzicht	49	Raad van toezicht
4	Inleiding	49	Verslag raad van toezicht
		51	Reactie bestuur
5	Bestuursverslag	52	Jaarrekening
5	Introductie	53	Balans per 31 december
5	Strategie	54	Staat van baten en lasten
6	Resultaat en dekkingsgraden	54	Kasstroomoverzicht
8	Premie en beleggingen	55	Grondslagen voor waardering
18	Ontwikkelingen op financiële markten	58	Toelichting op de balans per 31 december
21	Technische voorzieningen	63	Toelichting op de staat van baten en lasten
22	Toeslagen	65	Resultaatbestemming
23	Kosten	66	Vereist eigen vermogen
27	Risicomanagement	71	Overige gegevens
32	Gegevensbescherming	71	Statutaire resultaatbestemming
33	Communicatie	72	Actuariële verklaring
35	Code pensioenfondsen	73	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant
36	Governance	78	Bijlage
42	Klachten	78	Verklarende woordenlijst
42	Verzekerdenbestand	80	Contactinformatie
43	Aangesloten ondernemingen		
43	Statuten en pensioenregeling		
44	Wet toekomst pensioenen		
45	Vooruitblik		

Meerjarenoverzicht

(Bedragen in EUR 1.000)	2023	2022	2021
Balanswaarden			
Technische voorziening voor risico pensioenfonds	899.966	865.844	1.063.188
• waarvan herverzekerd	5.995	5.914	8.075
Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	3.720	3.664	3.829
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1.175.192	1.086.758	1.410.860
Algemene reserve	306.060	257.739	323.837
Toeslagreserve	5.648	5.598	4.256
Technische voorziening voor risico deelnemers	187.499	168.597	194.997
Beleggingen voor risico deelnemers	187.499	168.597	194.997
Dekkingsgraden			
Dekkingsgraad	128,0%	124,8%	125,7%
Beleidsdekkingsgraad	128,0%	131,2%	122,9%
Vereiste dekkingsgraad	115,9%	115,9%	115,8%
Marktwaarde dekkingsgraad	128,1%	124,6%	123,3%
Reële dekkingsgraad	99,6%	105,6%	102,5%
Gedeeltelijke toeslagverlening mogelijk boven	108,3%	108,4%	108,5%
Volledige toeslagverlening mogelijk boven	128,5%	124,2%	119,9%
Baten en lasten			
Bijdragen	31.378	32.630	31.295
• waarvan beschikbare premieregelingen	10.546	9.614	10.478
Beleggingsresultaten	98.964	-252.608	65.998
Pensioenuitkeringen	49.888	42.837	40.852
Resultaat	48.371	-64.756	100.191

(Bedragen in EUR 1.000)	2023	2022	2021
Rendementen			
Totale rendement beleggingen	9,2%	-17,9%	4,8%
Totale rendement beleggingen excl. LDI portefeuille	10,1%	-12,7%	11,8%
Benchmark rendement excl. LDI portefeuille	9,0%	-11,7%	11,3%
Rentes			
Gemiddeld gehanteerde rekenrente	2,4%	2,6%	0,5%
Gemiddeld gehanteerde marktrente	2,7%	2,6%	0,4%
Toeslagen			
Deelnemers	12,82%	3,91%	1,12%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	11,88%	3,28%	0,14%
Kostenratio's			
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten ¹	313	276	272
• waarvan kosten pensioenbureau ²	63	53	50
Vermogensbeheerkosten	0,42%	0,39%	0,35%
Transactiekosten	0,14%	0,14%	0,09%
Totaal	0,56%	0,53%	0,44%
Aantallen			
Deelnemers	1.413	1.507	1.481
Gewezen deelnemers	1.955	1.811	1.767
Pensioengerechtigden	2.771	2.808	2.819
	6.139	6.126	6.067

1 Bedragen in EUR per deelnemer en pensioengerechtigde.

2 Deze kosten worden door Vopak betaald en niet doorbelast.

Inleiding

Ook in 2023 is de weg naar het nieuwe pensioenstelsel bij Vopak verder vervolgd. Als u dit bericht leest zijn we naar verwachting ongeveer twee jaar verwijderd van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel bij Vopak. Deze transitie gaat de komende jaren –nog meer dan in de afgelopen twee jaren– veel tijd en inspanning vergen van de verschillende pensioenfondsgorganen. Uiteraard hoop ik dat het voorwerk in de werkgroep nieuw pensioenstelsel de goede en solide basis biedt voor de werkzaamheden in het kader van het nieuwe pensioenstelsel. Veel stappen, in zowel goedkeuring als uitvoering, zullen nog gezet moeten worden.

Alhoewel de zorgwekkende ontwikkelingen op het wereldtoneel voortduren, leken de financiële markten zich daar in 2023 weinig van aan te trekken. Na het fors oplopen van de marktrente en negatieve rendementen in vrijwel alle beleggingscategorieën in 2022, heeft 2023 een behoorlijk herstel laten zien. Over 2023 noteert het pensioenfonds positieve rendementen en een dekkingsgraad die gedurende het jaar meerdere procentpunten toeneemt.

Per 1 januari 2023 kon het bestuur besluiten tot een verhoging van de pensioenen van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden met 11,88%. Uit hoofde van het verschil tussen de loon- en prijsindex kon later per 1 januari 2023 aan deelnemers nog een aanvullende toeslag van 0,94% worden verleend. Hiermee kwam hun toeslag in totaal op 12,82% uit. Voor de financiering van de aanvullende toeslag draagt Vopak apart premie af aan het pensioenfonds.

Voor veel mensen was er gevoelsmatig ook in 2023 sprake van inflatie. Op basis van de reguliere uitgangspunten bij het verlenen van toeslagen constateerde het bestuur in

oktober 2023 evenwel een afname van de prijsindex. Dit resulteerde in het achterwege blijven van een verhoging van de pensioenen van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2024. De deelnemers ontvingen later per 1 januari 2024 alleen een aanvullende toeslag ter grootte van 1,96%, dit laatste conform de standaard systematiek.

Daarnaast kon het bestuur in 2023 de verlaging van de beschikbare premie in de A-regeling, zoals doorgevoerd in 2022, achter zich laten. De marktrente steeg eind 2022 boven de gemiddelde rente van 1,85% uit welke als minimum in de financiering van de pensioenregeling met Vopak is vastgelegd. De deelnemers konden met de beschikbare premie dan ook in 2023 in de A-regeling een volledige pensioeninkoop realiseren.

De bemensing van de pensioenfondsgorganen was in 2023 stabiel. Het sterkt mij dat de grote betrokkenheid bij het pensioenfonds en de motivatie van leden van pensioenfondsgorganen hoog blijft. Dit ondanks de toenemende eisen en (veelal eigen) tijd die nodig zijn om op goede wijze invulling te geven aan de werkzaamheden voor het pensioenfonds. Deze werkzaamheden hebben niet alleen betrekking op het uitvoeren van de huidige pensioenregeling, maar in toenemende mate op de weg naar het nieuwe pensioenstelsel die we met elkaar aan het lopen zijn.

Ik hoop met dit verslag u een compleet beeld te geven van de aansturing en resultaten van ons pensioenfonds in het afgelopen jaar. Als het lezen van dit verslag vragen bij u oproept, nodig ik u van harte uit om, via ons pensioenbureau, contact op te nemen.

Afsluitend dank ik alle bij het pensioenfonds betrokken partijen voor hun tomeloze inzet voor het pensioenfonds. Op basis hiervan zie ik de ontwikkelingen in 2024 en daarna met veel vertrouwen tegemoet.

Cees Vletter, voorzitter

Bestuursverslag

Introductie

Als bestuur van het pensioenfonds zijn wij verantwoordelijk voor de gehele gang van zaken binnen het pensioenfonds. Bij de uitvoering van deze taak zorgen wij ervoor dat de belangen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en andere betrokkenen op evenwichtige wijze worden behartigd. Ons bestuur is paritair samengesteld en bestaat uit acht bestuursleden. Vier leden zijn aangewezen door de werkgever en vier leden (twee actieven en twee gepensioneerden) door het verantwoordingsorgaan.

In dit verslag trachten wij op transparante wijze verantwoording af te leggen omtrent de gang van zaken binnen het pensioenfonds en het gevoerde beleid.

Strategie

Doelstelling

Ons pensioenfonds heeft als doelstelling het verlenen van pensioen- en/of andere uitkeringen aan deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, op basis van het overeengekomen pensioenreglement.

Wij geven invulling aan deze doelstelling door een herkenbaar, evenwichtig en zorgvuldig vormgegeven beleid te voeren waarbij zoveel mogelijk recht wordt gedaan aan de verwachtingen van alle belanghebbenden. Concreet betekent dit dat wij een goed pensioen voor alle deelnemers nastreven.

Missie, visie en strategie

In het verlengde van de doelstelling zien wij als onze missie: het zorgvuldig uitvoeren van de pensioenregeling ten behoeve van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Kernwaarden die wij hierbij hanteren zijn:

Betrouwbaar

Vertrouwen is de basis. Wij voeren de pensioenregeling als voorzichtig en redelijk persoon uit. Alle betrokkenen moeten op het pensioenfonds kunnen vertrouwen en het pensioenfonds ervaren als betrouwbaar. Het bewaken van de integriteit van het pensioenfonds is daarom van groot belang. Beslissingen die wij nemen, worden zorgvuldig genomen –waarbij de belangen

van alle belanghebbenden zorgvuldig worden gewogen– en passen bij het karakter en de verantwoordelijkheden van het pensioenfonds.

Deskundig en professioneel

Deelnemers en andere belanghebbenden hebben recht op een goed bestuur. Wij voeren de pensioenregeling deskundig en professioneel uit op een adequate en weloverwogen wijze. Hierbij maken wij continu de afweging tussen kwaliteit, risico, rendement en kosten. Deelnemers en andere belanghebbenden kunnen ons aanspreken op ons gedrag en onze besluiten.

Transparant

Transparantie draagt bij aan vertrouwen en geeft inzicht. Wij communiceren helder en open over de pensioenregeling, de financiële positie van het pensioenfonds en de risico's die daaraan zijn verbonden voor betrokkenen.

Wij leggen helder en open verantwoording af over de invulling van de taken, het financiële beleid en de resultaten van het pensioenfonds.

Hierbij wordt rekening gehouden met de verwachtingen van alle belanghebbenden en wordt getracht te voorkomen dat er een verwachtingskloof ontstaat. Als bestuur zijn wij ons bewust van het feit dat de pensioenmaterie veelal niet eenvoudig is. Bij de communicatie houden wij daar rekening mee.

De hierbij door ons gehanteerde toekomstvisie is gebaseerd op de volgende overwegingen:

- wij behartigen de belangen van alle betrokken partijen evenwichtig. Hierbij worden de vereisten vanuit wet- en regelgeving, statuten en reglementen altijd nageleefd;
- wij hanteren hierbij als uitgangspunt een kwalitatief hoogwaardige en efficiënte uitvoering. Vertegenwoordigers van werkgever, werknemers en pensioengerechtigden besturen in gezamenlijkheid het pensioenfonds;
- wij streven er naar de historisch goede relatie met Vopak te continueren en hechten er grote waarde aan haar positieve en betrouwbare reputatie ten aanzien van de pensioenregeling richting belanghebbenden te waarborgen;
- wij spelen in op de actualiteit en streven naar een duurzaam financieel gezonde positie met een optimaal langetermijnperspectief in goede en slechte tijden.

Bij het uitvoeren van onze strategie hanteren wij een evenwichtig en zorgvuldig vormgegeven beleid. Belangrijke uitgangspunten bij de uitvoering van het strategisch beleid vormen:

- een beleggingsbeleid dat past bij de technische voorziening voor risico pensioenfonds en doelstellingen van het pensioenfonds;
- een afgewogen en adequate inzet of afdekking van risico's;
- een zorgvuldige inrichting van processen;
- een kostenefficiënte uitvoering van de pensioenregeling;
- een begrijpelijke pensioencommunicatie.

De doelstelling en beleidsuitgangspunten, zoals bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet, zijn door ons vastgesteld en vastgelegd in de actuariële en bedrijfstechnische nota.

Voorafgaand aan het aanvaarden van de uitvoering van een pensioenregeling toetsen wij of de regeling wel kan worden uitgevoerd. Hierbij wordt de actuariële en bedrijfstechnische nota als uitgangspunt genomen.

Resultaat en dekkingsgraden

Resultaat 2023

Uit de staat van baten en lasten blijkt een positief resultaat van EUR 48,4 miljoen (in 2022 was dit negatief EUR 64,8 miljoen). Een uitsplitsing naar de belangrijkste onderdelen van het resultaat is hieronder opgenomen:

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten	99,0	-252,6
Ontvangen bijdragen voor risico pensioenfonds	20,8	23,0
Ontvangen bijdragen voor risico deelnemers	10,5	9,6
Mutatie technische voorziening voor risico pensioenfonds	-34,1	195,3
Uitkeringen	-49,9	-42,8
Overig	2,1	2,7
Resultaat	48,4	-64,8

Actuariële analyse van het resultaat

Het resultaat kan als volgt naar actuariële oorzaken worden uitgesplitst.

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten	41,4	54,8
Premie	2,5	4,2
Sterfte en arbeidsongeschiktheid	4,3	1,8
Reguliere mutaties	0,0	0,0
Toeslagen	1,2	-113,6
Wijziging grondslagen technische voorziening	-0,7	-12,0
Overig	-0,3	0,0
Resultaat	48,4	-64,8

In de actuariële analyse worden de baten en lasten in de staat van baten en lasten vergeleken met de relevante mutaties in de technische voorzieningen:

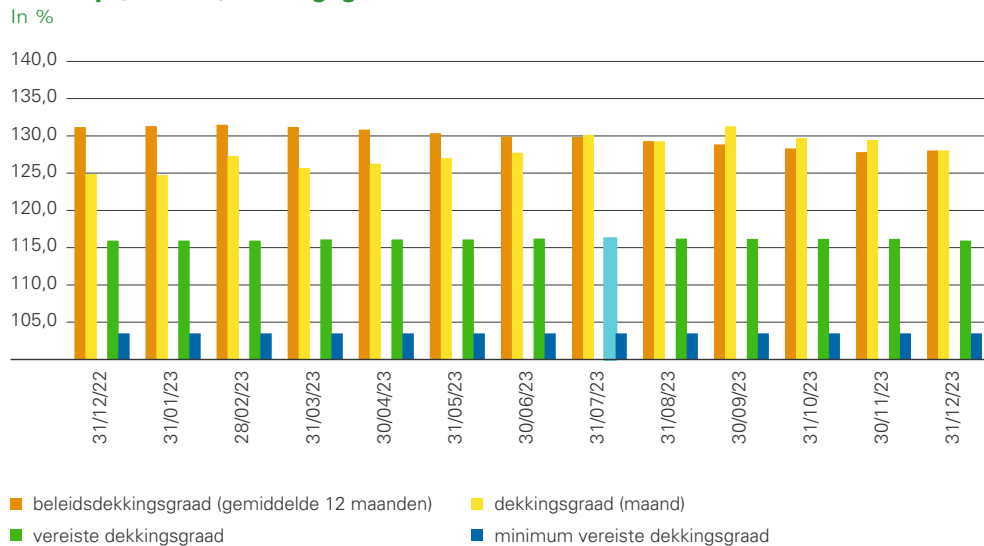
- bij 'beleggingsopbrengsten' worden de beleggingsopbrengsten vergeleken met de mutatie in de technische voorzieningen als gevolg van de rente (toevoeging van de rente over het jaar en wijziging van de rentecurve gedurende het jaar);
- bij 'premie' worden de ontvangen premies vergeleken met de toename van de technische voorzieningen uit hoofde van de gefinancierde pensioenopbouw en stortingen op de individuele beleggingsrekeningen gedurende het jaar;
- bij 'sterfte en arbeidsongeschiktheid' worden de verwachte mutaties van de technische voorzieningen vergeleken met de daadwerkelijke mutaties van de technische voorzieningen als gevolg van overlijden en arbeidsongeschiktheid;
- bij 'mutaties' worden de baten en lasten uit hoofde van mutaties (zoals inkomende en uitgaande waardeoverdrachten) vergeleken met de bijbehorende mutaties van de technische voorziening voor risico pensioenfonds;
- bij 'toeslagen' wordt de vrijval uit de ontvangen premie voor de aanvullende toeslag en de toename van de technische voorzieningen als gevolg van de verleende (aanvullende) toeslagen vergeleken;
- bij 'wijziging grondslagen technische voorziening' wordt de mutatie van de (overige) technische voorzieningen als gevolg van een wijziging van de grondslagen (zoals overlevingsstafels en ervaringssterfte) opgenomen.

(Beleids)dekkingsgraad

Op basis van het financieel toetsingskader is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdend gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraden van de laatste twaalf maanden en is daarmee minder volatiel dan de feitelijke dekkingsgraden. Voor de bepaling van de maandelijkse dekkingsgraad wordt het vermogen afgezet tegen de technische voorzieningen. Eind 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 128,0% (eind 2022 was dit 131,2%).

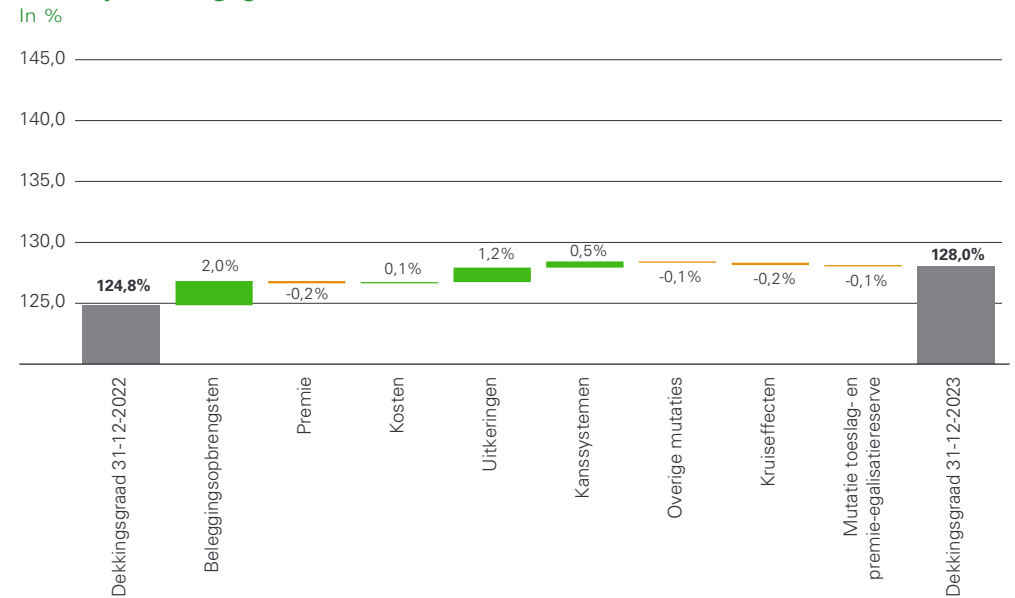
De maandelijkse dekkingsgraad eind 2023 bedraagt 128,0% (eind 2022 was dit 124,8%). Het verloop van de (beleids)dekkingsgraad was in 2023 als volgt:

Verloop (beleids)dekkingsgraad

Het verloop van de dekkingsgraad over 2023 naar verschillende oorzaken is hieronder weergegeven.

Verloop dekkingsgraad

Gevoeligheid dekkingsgraad

Hieronder is de gevoeligheid van de dekkingsgraad voor de ontwikkeling van de rente en het rendement op zakelijke waarden opgenomen uitgaande van de situatie per eind 2023.

De gevoeligheid omvat geen scenario's die in het rode gebied liggen met een dekkingsgraad onder het minimaal vereiste niveau van 103,5%. In het oranje gebied ligt de dekkingsgraad onder het vereiste niveau van 115,9%. In het groene vlak ligt de dekkingsgraad boven het vereiste niveau op basis van het strategisch beleggingsbeleid. Als bijvoorbeeld de rente met 0,5%-punt daalt en de zakelijke waarden tegelijkertijd met 10% afnemen, dan wordt verwacht dat de dekkingsgraad van 128% daalt naar 121%. Voor de goede orde merken wij op dat de getoonde effecten op de dekkingsgraad niet direct tot uitdrukking komen in de beleidsdekkingsgraad. Door de middeling over twaalf maanden komen de effecten –bij voorts ongewijzigde omstandigheden– geleidelijk tot uitdrukking in de beleidsdekkingsgraad.

		waardeverandering zakelijke waarden										
		-25%	-20%	-15%	-10%	-5%	0%	5%	10%	15%	20%	25%
rente verandering	1,0%	124%	126%	129%	131%	133%	135%	137%	139%	141%	143%	145%
	0,5%	121%	123%	125%	127%	129%	131%	133%	135%	137%	139%	141%
	0,0%	118%	120%	122%	124%	126%	128%	130%	132%	134%	136%	137%
	-0,5%	116%	118%	120%	121%	123%	125%	127%	129%	130%	132%	134%
	-1,0%	114%	115%	117%	119%	121%	123%	124%	126%	128%	129%	131%

Reële en marktwaarde dekkingsgraad

Naast de beleidsdekkingsgraad is de reële dekkingsgraad een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het pensioenfonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad waarbij rekening wordt gehouden met een toekomstige toeslagverlening op basis van de verwachte stijging van het prijsindexcijfer. Bij een reële beleidsdekkingsgraad van 100% beschikt het pensioenfonds over voldoende solvabiliteit om in de toekomst de verwachte stijging van het prijsindexcijfer volledig te compenseren middels toeslagen. Eind 2023 bedraagt de reële dekkingsgraad 99,6% (eind 2022 was dit 105,6%). Bij de marktwaarde dekkingsgraad wordt het vermogen vergeleken met de technische voorzieningen vastgesteld

op basis van de marktrente. Eind 2023 bedraagt de marktwaarde dekkingsgraad 128,0% (eind 2022 was dit 124,6%).

Premie en beleggingen

Verschuldigde premie

De afspraken ten aanzien van de uitvoering en financiering van de pensioenregeling zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst tussen ons pensioenfonds en Koninklijke Vopak N.V. (Vopak). De uitvoeringsovereenkomst met Vopak liep af op 31 december 2023 en is stilzweigend met één jaar verlengd tot en met 31 december 2024. De beschikbare premie die Vopak op basis van de uitvoeringsovereenkomst aan ons pensioenfonds betaalt, omvat de volgende componenten:

- de premie over de verschillende grondslagen op basis van de in het pensioenreglement opgenomen premiestaffels;
- de risicopremies ten behoeve van partner- en wezenpensioen, premievrije voortzetting van de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid en het arbeidsongeschiktheidspensioen;
- de premie ten behoeve van de aanvullende toeslag;
- de opslag voor solvabiliteit;
- de uitvoeringskosten voor zover niet gedekt door de vrijval van de kostenopslag in de technische voorzieningen.

De beschikbare premie wordt niet beïnvloed door de financiële positie van het pensioenfonds. Verder kunnen er geen bedragen meer worden teruggestort naar Vopak als het goed met ons pensioenfonds gaat, maar kunnen er ook geen extra stortingen van Vopak worden gevraagd als het slecht met ons pensioenfonds gaat.

De premie voor de A-regeling (salarisdeel tot EUR 67.380 in 2023) wordt vastgesteld op basis van de rentecurve van De Nederlandsche Bank aan het eind van het voorafgaande jaar met een minimum van gemiddeld 1,85%. Indien de gemiddelde rente voor de pensioeninkoop waarop de premie voor de A-regeling is gebaseerd lager ligt dan 1,85% wordt de premiestaffel naar verhouding bijgesteld.

De kostendekkende en feitelijke premie bedragen:

	kostendekkende premie		feitelijke premie	
	2023	2022	2023	2022
Actuarieel benodigd DC-regeling	21.088	21.533	21.088	21.533
Opslag in stand houden vereist vermogen	426	507	3.613	3.706
Premie voor aanvullende toeslag	1.736	3.266	1.736	3.266
Risicopremie overlijden en arbeidsongeschiktheid	2.228	2.697	2.228	2.697
Opslag voor directe uitvoeringskosten	0	174	0	174
Premiemarge	-	-	-180	53
	25.478	28.177	28.485	31.429

Eind 2022 lag de gemiddelde rente voor de pensioeninkoop boven de 1,85%. De premie voor de A-regeling kon als gevolg hiervan in 2023 worden vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur. Hiermee bleef de verlaging van de premie voor de A-regeling beperkt tot één jaar (2022).

In 2023 is door ons geconstateerd dat de premie voor de aanvullende toeslag in de afgelopen jaren onjuist is vastgesteld. Bij de vaststelling van deze premie is de maximering van het pensioengevend salaris ten onrechte buiten beschouwing gelaten. De onjuiste vaststelling is met terugwerkende kracht gecorrigeerd en de teveel betaalde premie ter grootte van EUR 1.407.000 is gerestitueerd. De premie voor de aanvullende toeslag in 2023 ligt als gevolg van deze correctie substantieel lager in vergelijking tot 2022.

De onjuiste vaststelling van de premie voor de aanvullende toeslag heeft in de afgelopen jaren geen invloed gehad op de verlening van aanvullende toeslagen en de dekkingsgraad.

De premiedekkingsgraad (in hoeverre de actuarieel benodigde koopsom voor de nieuwe pensioeninkoop wordt gedekt door de feitelijk ontvangen premie) zoals gerapporteerd aan De Nederlandsche Bank, is voor 2023 vastgesteld op 128,7% (in 2022 was dit 137,1%). De premie in 2023 heeft daarmee een beperkt positief effect op de beleidsdekkingsgraad.

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Beleid

Investment beliefs

De investment beliefs laten zien hoe wij tegen bepaalde beleggingsonderwerpen aankijken en wat onze stakeholders op grond daarvan van het pensioenfonds mogen verwachten. De investment beliefs die als uitgangspunt in de beleggingscyclus worden gehanteerd werden opnieuw vastgesteld in 2023 en luiden als volgt:

invulling

- 1 De strategische asset allocatie is de dominante factor voor het rendement.
- 2 Het nemen van beleggingsrisico wordt beloond.
- 3 De governance dient aan te sluiten bij de complexiteit van de beleggingsportefeuille.
- 4 Illiquide beleggingen hebben op basis van de lange horizon van het pensioenfonds toegevoegde waarde.
- 5 Diversificatie draagt bij aan het lange termijn risico-rendementsprofiel maar kent grenzen.
- 6 Accenten in het jaarlijks beleggingsbeleid dragen bij aan een verbetering van het risico-rendementsprofiel.
- 7 Actief beheer draagt onder strikte voorwaarden bij aan een verbetering van het risico-rendementsprofiel.
- 8 Het pensioenfonds heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid.
- 9 Een zorgvuldige afweging van kosten leidt tot betere resultaten.

Strategisch beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid is gericht op het op lange termijn zeker stellen van de opgebouwde pensioenen alsmede het streven om op deze pensioenen jaarlijks een toeslag te verlenen. Om dit te bereiken is het van belang dat de beleggingsresultaten van het pensioenfonds op lange termijn, binnen het gestelde risicoprofiel, zo hoog mogelijk zijn.

De lange termijn vermogensverdeling die hieraan ten grondslag ligt, wordt uitgewerkt in een Asset Liability Management (ALM)studie. In een ALM-studie wordt gezocht naar de optimale beleggingsportefeuille ten opzichte van de verplichtingen van het pensioenfonds. Hiertoe worden op basis van economische (stress)scenario's de ontwikkelingen van de beleggingsportefeuille en verplichtingen van het pensioenfonds gemodelleerd. Op basis van de uitkomsten van de ALM-studie wordt een strategisch beleggingsbeleidsplan opgesteld. Rekening houdend met marktomstandigheden en ontwikkelingen binnen het pensioenfonds, wordt vervolgens jaarlijks een beleggingsjaarplan opgesteld. Uitgangspunt voor het beleggingsjaarplan is het risicoprofiel zoals vastgesteld in het strategisch beleggingsbeleidsplan. Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleidsplan en

beleggingsjaarplan worden wij ondersteund door de leden van de beleggingscommissie en de fiduciair vermogensbeheerder.

Het strategisch beleggingsbeleidsplan en beleggingsplan voor 2023 zijn op hoofdlijnen als volgt ingevuld:

	strategisch beleggings-beleidsplan	beleggings-plan 2023
Staats- en bedrijfsobligaties	22,5%	22,5%
LDI portefeuille	28,5%	28,5%
Hypotheken	5,0%	5,0%
Liquide middelen	1,0%	1,0%
Private debt	4,0%	4,0%
	61,0%	61,0%
Aandelen	26,0%	26,0%
Private equity	3,0%	3,0%
	29,0%	29,0%
Onroerend goed	10,0%	10,0%
	100,0%	100,0%
Renteafdekking op marktrente	50,0%	60,0%

De LDI portefeuille is opgebouwd uit langlopende staatsobligaties van Eurolanden, rentederivaten en liquide middelen. Voor de beleggingen in private debt, private equity en niet beursgenoteerd onroerend goed geldt dat deze deels nog niet zijn ingevuld. Wij zijn voor de invulling van deze beleggingen afhankelijk van de mate waarin de door ons aangepane verplichtingen door de geselecteerde vermogensbeheerder worden afgeroepen.

In 2023 hebben wij de Amerikaanse dollar –op basis van het benchmarkgewicht– voor de beleggingen in aandelen en beursgenoteerd onroerend goed voor 50% afgedekt. Voor het Engelse pond en de Japanse yen ligt dit afdekkingspercentage op nihil. De valuta-afdekking voor de belegging in staats- en bedrijfsobligaties in opkomende markten in harde valuta en de beleggingen in private equity ligt op 100%.

Prudent Person

Bij de implementatie van het beleggingsbeleid staat de prudent person regel centraal. Hierbij worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- wij beleggen in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
- wij borgen zoveel mogelijk kwaliteit, veiligheid en liquiditeit alsmede het rendement van de beleggingsportefeuille als geheel;
- wij gebruiken voor de rente-afdekking alleen beleggingen en derivaten op geregementeerde markten die naar aard en duur aansluiten bij de technische voorziening voor risico pensioenfondsen;
- wij diversifiëren de beleggingen;
- wij monitoren de beleggingen op basis van periodieke beleggingsrapportages;
- wij beleggen alleen in derivaten als deze bijdragen tot een vermindering van het beleggingsrisico of aan een doeltreffend beheer van de beleggingsportefeuille bijdragen;
- wij waarderen de beleggingen op marktwaarde tenzij dit niet mogelijk is;
- wij beleggen niet direct in Vopak.

Duurzaamheid beleggingen

Steeds nadrukkelijker wordt in de maatschappij aandacht gevraagd voor duurzaamheid van de beleggingen. Hieraan ligt de overtuiging ten grondslag dat ondernemingen die werken aan een oplossing voor de grootste duurzaamheidsproblemen waar de wereld voor staat (zoals klimaatverandering en verlies van biodiversiteit), de beste groeiperspectieven bieden op de lange termijn en derhalve voor ons pensioenfondsen positief bijdragen aan het risico-rendementsprofiel.

Voor het beleid duurzaamheid beleggingen zijn in 2021 de volgende randvoorwaarden geformuleerd:

- het pensioenfondsen belegt niet in onverantwoorde sectoren (uitsluitingen);
- het pensioenfondsen selecteert vermogensbeheerders die zich conformeren aan internationale standaarden en dit ook uitdragen;
- het selectieproces van beleggingsfondsen omvat mede de afstemming van het duurzaamheidsbeleid van de vermogensbeheerders op het duurzaamheidsbeleid van het pensioenfondsen;
- het pensioenfondsen verlangt dat de vermogensbeheerders op zorgvuldige wijze het stemrecht uitoefenen in het belang van ons pensioenfondsen en in overeenstemming met ons beleid duurzaamheid beleggingen;
- het pensioenfondsen sluit zich –gegeven de minderheidsbelangen in beleggingsfondsen– aan bij het beleid respectievelijk de richtlijnen zoals gehanteerd door de vermogensbeheerders.

Wij zien ons ten aanzien van duurzaamheid van de beleggingen niet als voorloper maar als volger. Daaraan liggen met name de inrichting en omvang van ons pensioenfonds ten grondslag. De primaire doelstelling van het pensioenfonds blijft het realiseren van een goed financieel rendement tegen aanvaardbare risico's.

Onze ambitie is om niet te beleggen in landen en ondernemingen die normen ten aanzien van mensenrechten, rechten van arbeiders, milieu en anti-corruptie schenden, in controversiële wapens en in grondstoffen geschikt voor consumptie. Vanuit deze ambitie streven wij er ook naar om in ieder geval niet te beleggen in ondernemingen waarvan de omzet voornamelijk is te relateren aan tabak, porno en kolen.

Wij verwachten van onze vermogensbeheerders dat zij zich conformeren aan internationale standaarden op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen en dit ook uitdragen. Hieraan besteden wij dan ook aandacht in het selectieproces. In de selectie van beleggingsoplossingen trachten wij aansluiting bij ons beleid maatschappelijk verantwoord beleggen te realiseren.

Van onze vermogensbeheerders wordt voorts verwacht dat zij op zorgvuldige wijze stemrecht uitoefenen. Indien ondernemingen (potentieel) negatieve impact veroorzaken, verwachten wij van onze vermogensbeheerders dat zij hun invloed gebruiken om deze impact te voorkomen en/of te mitigeren en herstel en/of verhaal mogelijk te maken. Dit kan door het voeren van een dialoog (engagement) en/of door gericht stembeleid (voting) op aandeelhoudersvergaderingen.

Aangezien wij voornamelijk beleggen via beleggingsfondsen kunnen wij niet rechtstreeks onze stem uitbrengen op aandeelhoudersvergaderingen. Op basis van ons minderheidsbelang in deze beleggingsfondsen sluiten wij ons aan bij het stembeleid van onze vermogensbeheerders en het door hen geformuleerde verantwoord beleggingsbeleid.

De uitgangspunten voor het beleid van onze fiduciair vermogensbeheerder zijn verwoord in het 'Investment Stewardship'. Meer informatie hierover is te vinden op <https://www.blackrock.com/corporate/about-us/investment-stewardship>.

Stemgedrag

Zoals hiervoor aangegeven verwachten wij dat onze vermogensbeheerders hun invloed gebruiken om (potentieel) negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren en herstel en/of verhaal mogelijk te maken.

De fiduciair vermogensbeheerder rapporteert periodiek over zijn stemgedrag en er wordt verder een gedetailleerd rapport uitgebracht over thematische en event-gerelateerde

betrokkenheid alsmede prestaties bij het beheersen van risico's op het gebied van milieu, maatschappij en goed bestuur.

Beleggingen in Vopak

Het pensioenfonds belegt niet direct in Vopak of haar onderliggende effecten.

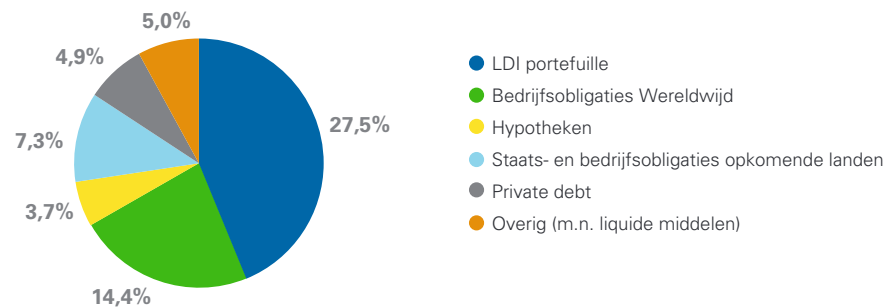
Het is mogelijk dat in een van de geselecteerde beleggingsfondsen sprake is van een belegging in Vopak. Gegeven de van toepassing zijnde restricties zal de omvang van een dergelijke belegging altijd zeer beperkt zijn. Het pensioenfonds heeft geen directe invloed op de aandelenselectie in deze beleggingsfondsen.

Uitvoering

Verdeling per 31 december 2023

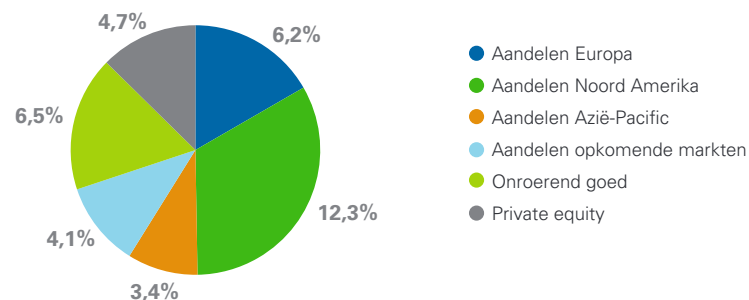
Per 31 december 2023 is de verdeling van vastrentende waarden als volgt:

Vermogen belegd in vastrentende waarden en derivaten, inclusief lopende intrest en rekening-courant (62,8% van de totale portefeuille)

De verdeling van aandelen en onroerend goed is per 31 december 2023 als volgt:

Vermogen belegd in aandelen en onroerend goed (37,2% van de totale portefeuille)

Voor de verschillende beleggingscategorieën zijn hierna de strategische wegingen in het beleggingsplan 2023 en de daadwerkelijke wegingen per 31 december 2023 weergegeven.

	beleggings- plan 2023	31 dec 2023
Staats- en bedrijfsobligaties	22,5%	21,7%
LDI portefeuille	28,5%	27,5%
Hypotheke	5,0%	3,7%
Liquide middelen	1,0%	5,0%
Private debt	4,0%	4,9%
Totaal vastrentende waarden en derivaten	61,0%	62,8%
Aandelen	26,0%	26,0%
Private equity	3,0%	4,7%
Totaal aandelen en onroerend goed	29,0%	30,7%
Onroerend goed	10,0%	6,5%
Totaal	100,0%	100,0%
Renteafdekking op marktrente	60,0%	73,4%

De afwijkingen in de liquide beleggingscategorieën worden met name veroorzaakt door waardeontwikkelingen binnen de gehanteerde bandbreedte waarop niet wordt bijgestuurd. Op de afwijkingen in de illiquide beleggingsportefeuille kan niet worden bijgestuurd.

De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van het beleggingsplan betreffen de beleggingen in onroerend goed, de liquide middelen en de renteafdekking. Ten aanzien van de beleggingen in onroerend goed worden liquide middelen aangehouden om het effect van leverage in geselecteerde beleggingsfondsen te beperken. Bij leverage wordt getracht om met geleend geld het rendement op het eigen vermogen te verbeteren. Voorts is bij onroerend goed sprake van een belegging die reeds is afgebouwd terwijl de nieuwe belegging nog moet worden opgebouwd.

De renteafdekking werd in december 2023 reeds verhoogd van 60% naar 70% van de pensioenverplichtingen op basis van het beleggingsplan 2024.

Rendement 2023

Over 2023 behaalden wij op onze beleggingsportefeuille een totaal rendement van 9,2% (in 2022 was dit negatief 17,9%). Het rendement van de staats- en bedrijfsobligaties was 8,0% bij een rendement op de door ons gedefinieerde benchmark van 6,8%. Op de beleggingen in aandelen is een rendement van 18,8% gerealiseerd bij een rendement op de door ons gedefinieerde benchmark van 17,1%.

De afgelopen drie jaren werden de volgende rendementen behaald:

	rendement			benchmark		
	2023	2022	2021	2023	2022	2021
Staats- en bedrijfsobligaties	8,0%	-10,6%	2,5%	6,8%	-11,2%	2,1%
Aandelen	18,8%	-16,8%	26,6%	17,1%	-12,8%	24,9%
Onroerend goed	1,0%	-4,2%	14,7%			
Hypotheke	1,7%	-19,2%	0,9%			
Private debt	7,0%	5,5%	4,5%			
Private equity	-1,0%	7,6%	40,0%			
Totaal rendement excl. LDI	10,1%	-12,7%	11,8%	9,0%	-11,7%	11,3%
Totaal rendement incl. LDI	9,2%	-17,9%	4,8%			

De liquide beleggingscategorieën renderden het afgelopen jaar beter dan de door ons gedefinieerde benchmarks.

Voor de marktontwikkelingen in 2023 met betrekking tot de beleggingen verwijzen wij naar het hoofdstuk 'Ontwikkelingen op financiële markten'.

De beleggingen zijn ondergebracht bij verschillende vermogensbeheerders. De operationele aansturing van deze vermogensbeheerders ligt in handen van de fiduciair vermogensbeheerder. De belangrijkste vermogensbeheerders en de wijze waarop invulling aan de belegging wordt gegeven zijn hierna opgenomen.

	invulling	vermogensbeheerder
Bedrijfsobligaties wereldwijd	discretionair - actief	PGIM
Staats- en bedrijfsobligaties opkomende markten HC ¹	beleggingsfonds - passief	LGIM
Staats- en bedrijfsobligaties opkomende markten LC ²	beleggingsfonds - actief	Neuberger Berman
Hypotheke	beleggingsfonds - actief	Aegon
Aandelen Europa	discretionair - actief	BlackRock
Aandelen Noord Amerika	beleggingsfonds - passief	BlackRock
Aandelen Azië-Pacific	beleggingsfonds - passief	BlackRock
Aandelen opkomende markten	beleggingsfonds - actief	Schroders
Onroerend goed	beleggingsfonds - actief	Franklin Templeton
Onroerend goed	beleggingsfonds - passief	Northern Trust
Private debt	beleggingsfonds - actief	Barings
Private equity	beleggingsfonds - actief	BlackRock

¹ HC: obligaties uitgegeven in 'hard currency' (doorgaans Amerikaanse dollar)

² LC: obligaties uitgegeven in 'local currency'

De benchmarks waar het rendement van de verschillende beleggingscategorieën tegen wordt afgezet, zijn door ons, na overleg met de leden van de beleggingscommissie en de fiduciair vermogensbeheerder, voor de verschillende beleggingen vastgesteld op basis van relevante marktindices. De belangrijkste benchmarks voor de beleggingen zijn hierna opgenomen.

	benchmark
Bedrijfsobligaties wereldwijd	Bloomberg Global Aggregate Corporates (100% hedged)
Staats- en bedrijfsobligaties opkomende markten HC	JP Morgan ESG Global Diversified EMBI (100% hedged)
Staats- en bedrijfsobligaties opkomende markten LC	JP Morgan GBI-EM Global Diversified
Aandelen Europa	MSCI Europe Net Total Return
Aandelen Noord Amerika	MSCI North America ex Select Controversies Net (50% USD hedged)
Aandelen Azië-Pacific	MSCI Asia Pacific ex Select Controversies Net
Aandelen opkomende markten	MSCI Emerging Markets Free Net Total Return
Liquide middelen	ESTR Overnight Rate

ALM studie en beleggingsplannen

In 2021 werd de laatste ALM studie uitgevoerd ten behoeve van de evaluatie van het strategisch beleggingsbeleid. De uitkomsten van deze ALM studie kunnen als volgt worden samengevat:

- de verwachte resultaten van het huidige strategische beleggingsbeleid in het huidige toetsingskader en het transitie toetsingskader naar het nieuwe pensioenstelsel zijn relatief goed ten opzichte van de geformuleerde ambitie;
- de volatiliteit van de dekkingsgraad is groot vanwege de omvang van de returnportefeuille en het slechts gedeeltelijk afdekken van het renterisico;
- de kans op verlaging van pensioenen is in het huidige toetsingskader nihil, in het transitie toetsingskader naar het nieuwe pensioenstelsel is er een (beperkte) kans op verlaging van pensioenen;
- de huidige beleggingsportefeuille is breed gediversifieerd waarmee de impact van aanpassingen beperkt is.

Belangrijke discussiepunten bij de ALM studie vormden de mate van renteaftdekking (mede in het licht van de invoering van het nieuwe pensioenstelsel) en de doorrekeningen van (DNB) klimaatscenario's.

Uiteindelijk hebben wij –rekening houdend met de financiële positie van het pensioenfonds en de marktomstandigheden in 2021– geconcludeerd dat de volatiliteit van de dekkingsgraad vanuit het perspectief van lange-termijn-belegger acceptabel is, de diversificatie binnen de beleggingsportefeuille goed is en de mate van renteaftdekking in de meeste scenario's goed werkt.

Bij de klimaatscenario's is geconcludeerd dat deze leiden tot lagere koopkracht en dekkingsgraden maar dat deze zich ruimschoots binnen de spreiding van de doorgerekende economische stressscenario's bevinden. Hierbij realiseren wij ons dat de analyse van de klimaatscenario's zich beperkt tot de korte en middellange termijn en dat de impact op de lange termijn zeer waarschijnlijk veel groter zal zijn.

In het beleggingsplan 2023 werden –rekening houdend met de financiële positie van het pensioenfonds en de marktomstandigheden eind 2022– ten opzichte van het strategische beleggingsbeleid door ons als belangrijkste wijzigingen doorgevoerd:

- het verhogen van de renteaftdekking ten opzichte van de pensioenverplichtingen van 50% naar 60% van de pensioenverplichtingen;
- het verlagen van de valuta-aftdekking voor het Engelse pond en de Japanse yen naar nihil.

In het beleggingsplan 2024 –voorgelegd met een positief advies van de beleggingscommissie en fiduciair vermogensbeheerder in december 2023– werd door ons besloten tot de volgende wijzigingen:

- het verhogen van de renteaftdekking ten opzichte van de pensioenverplichtingen van 60% naar 70% van de pensioenverplichtingen;
- het vastleggen van een minimale weging naar 'groene' obligaties in de LDI portefeuille van 10%;
- het afgeven van een nieuw commitment naar private debt van EUR 25 miljoen;
- de overgang naar een groene variant van het beursgenoteerd onroerend goed fonds.

Evenals vorig jaar werd de verhoging van de renteaftdekking met name ingegeven door de hiermee gerealiseerde verbetering van het risico-rendementsprofiel.

Duurzaamheid beleggingen

Het beleid duurzaamheid beleggingen komt op dit moment in de beleggingsportefeuille tot uitdrukking middels:

- een uitsluitingenlijst voor de discretionaire mandaten die ondernemingen omvat welke zich bezig houden met de productie en/of verspreiding van controversiële wapens;
- het niet beleggen in grondstoffen geschikt voor consumptie;
- een uitsluitingenlijst voor de actieve beleggingsfondsen;

- een ESG screening voor de passieve aandelenfondsen waarin ondernemingen worden uitgesloten op basis van overschrijding van vooraf vastgestelde ratings op het vlak van milieu, maatschappij en governance;
- de monitoring op basis van look-through informatie van de actieve beleggingsfondsen van externe vermogensbeheerders;
- het stem- en engagementbeleid van de externe vermogensbeheerders.

Daarnaast wordt bij de selectie van vermogensbeheerders als voorwaarde gesteld dat de Principles for Responsible Investment van de Verenigde Naties (UNPRI) zijn ondertekend.

In de afgelopen jaren is –rekening houdend met de geformuleerde randvoorwaarden– gewerkt aan de invulling van het beleid duurzaamheid beleggingen. Dit beleid staat geagendeerd voor een update in 2024. In het beleid duurzaamheid beleggingen streeft het pensioenfonds naar volledige compliance met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving en zelfregulering vanuit de pensioensector alsmede een praktische en consistente invulling van het beleid duurzaamheid beleggingen. Hierbij worden naast omvang en inrichting van het pensioenfonds eveneens de capaciteiten op ESG gebied van de vermogensbeheerders in ogenschouw genomen.

In het kader van de invulling van het beleid duurzaamheid beleggingen hebben wij sinds 2021 besloten tot:

- het gebruik van duurzame geldmarktfondsen;
- de overgang naar een (passief) beleggingsfonds voor obligaties opkomende markten harde valuta met een ESG-benchmark;
- de overgang naar een (passief) beleggingsfonds voor aandelen Noord Amerika en Azië-Pacific met een ESG-benchmark;
- de implementatie van het beleid duurzaamheid beleggingen op het mandaat voor aandelen Europa;
- de implementatie van het beleid duurzaamheid beleggingen op het obligatiemandaat voor wereldwijde bedrijfsobligaties medio 2024;
- de implementatie van een minimum percentage groene obligaties in de LDI portefeuille medio 2024;
- de overgang naar een groene variant van het (passief) beleggingsfonds voor beursgenoteerd onroerend goed medio 2024.

Wij ontvangen een rapportage op het gebied van de beheersing van risico's op het gebied van milieu, maatschappij en goed bestuur waarin voor de vermogensbeheerders van het pensioenfonds zowel kwantitatief als kwalitatief het beleid ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen in kaart is gebracht. Het kwantitatieve deel komt tot stand door middel van een toetsing van de portefeuille aan de hand van data van de MSCI ESG research

groep. Deze data is alleen voor liquide beleggingen beschikbaar. Het kwalitatieve deel komt tot stand op basis van een uitvraag door het 'manager research team' (MRT) van de fiduciair vermogensbeheerder. Aan een geïntegreerde ESG rapportage wordt momenteel door de fiduciair vermogensbeheerder gewerkt.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Op grond van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) moeten pensioenfondsen rapporteren over hoe ze omgaan met de belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingsbeslissingen op mens, milieu en samenleving. Wij wegen in het beleid duurzaamheid beleggingen algemene criteria op het gebied van mens, milieu en samenleving mee. Met de belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingsbeslissingen op de duurzaamheid in de zin van artikel 4 en verdere uitwerking van de SFDR houden wij geen rekening. Onze pensioenregeling kwalificeren wij voorts als een artikel 6 product. Dit is een product dat niet per sé duurzame beleggingen omvat en ook niet streeft naar positieve ecologische of sociale kenmerken bij beleggingen. Zoals hiervoor duidelijk is geworden betekent dat niet dat de beleggingsportefeuille geen duurzame beleggingen omvat. De risico-rendementsverhouding is evenwel de belangrijkste factor bij de invulling van de beleggingsportefeuille. De kwalificatie als artikel 6 product is mede ingegeven vanwege het feit dat ons pensioenfonds (nog) geen beschikking heeft over de gegevens die inzicht kunnen bieden in wat de belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingsbeslissingen zijn en dat de kosten die samenhangen met de rapportageverplichtingen op deze effecten (nog) onduidelijk zijn. Wij zullen onze SFDR kwalificatie opnieuw bekijken bij de update van het beleid duurzaamheid beleggingen in 2024.

Beleggingen voor risico deelnemers

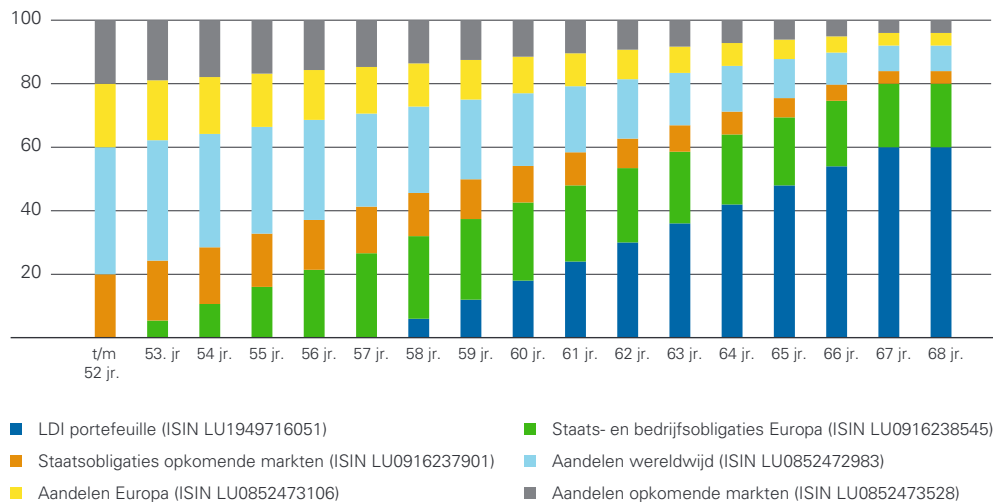
Beleid

Het beleid (beleggingsstaffel) ten aanzien van de beleggingen voor risico deelnemers wordt ingevuld door de deelnemer. Ter ondersteuning van de deelnemers is door het pensioenfonds op basis van een extern onderzoek een standaard (leeftijdsafhankelijke) beleggingsstaffel ontwikkeld. De optimale leeftijdsafhankelijke mix van obligaties en aandelen in de standaard beleggingsstaffel leidt –gegeven de gehanteerde veronderstellingen– tot een zo hoog mogelijk verwacht pensioen bij een zo laag mogelijk risico.

De standaard beleggingsstaffel wordt periodiek door het pensioenfonds geëvalueerd en zo nodig op basis van de evaluatie bijgesteld. De invulling van de standaard beleggingsstaffel is hieronder opgenomen. Meer informatie over de standaard beleggingsstaffel is te vinden op onze website.

Invulling standaard beleggingsstaffel

In %

De beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan de saldi op de individuele beleggingsrekeningen waarop, als onderdeel van de pensioenregeling, door het pensioenfonds en/of de deelnemer premies zijn gestort.

De deelnemer heeft een keuze om het saldo op de beleggingsrekening aan te wenden voor een vast of een variabel pensioen:

- bij een keuze voor een vast pensioen wordt met het saldo op de individuele beleggingsrekening een vast pensioen ingekocht in het pensioenfonds. De deelnemer kiest het tijdstip waarop deze pensioeninkoop plaatsvindt;
- bij een keuze voor een variabel pensioen wordt met het saldo op de individuele beleggingsrekening een jaarlijks variabel pensioen ingekocht bij een door de deelnemer geselecteerde andere pensioenuitvoerder. Deze pensioeninkoop vindt plaats vanaf de pensioendatum.

Een voorlopige keuze voor een variabel pensioen wordt ongeveer vijftien jaar vóór de pensioendatum door ons uitgevraagd bij de deelnemers. Een voorlopige keuze voor een variabel pensioen is van invloed op de beleggingsstaffel die tot de pensioendatum wordt gehanteerd. Deze beleggingsstaffel neemt meer risico in vergelijking tot de standaard beleggingsstaffel. Een definitieve keuze voor een variabel pensioen wordt op de pensioendatum gemaakt en deze mag afwijken van de voorlopige keuze.

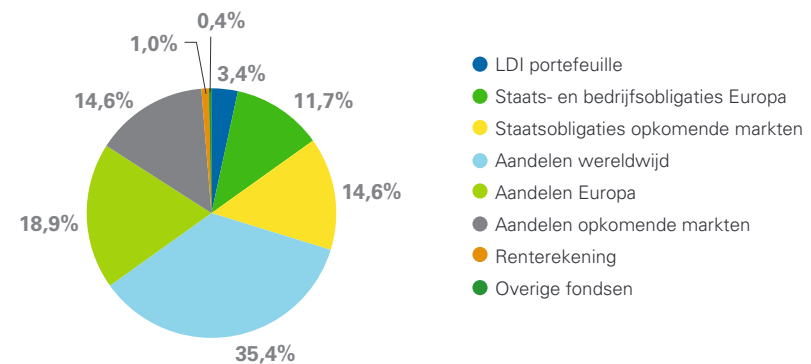
Uitvoering

Verdeling per 31 december 2023

Eind 2023 bedraagt het totale saldo op de individuele beleggingsrekeningen van de (gewezen) deelnemers EUR 187,5 miljoen (eind 2022 was dit EUR 168,6 miljoen).

De verdeling van het totale saldo naar de verschillende beleggingsfondsen is als volgt:

Individuele beleggingsrekeningen

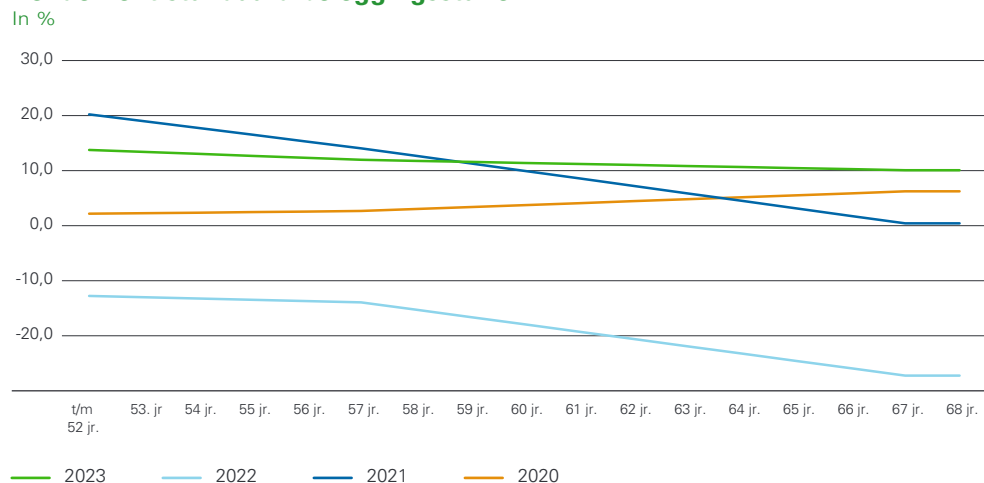

Rendement 2023

De behaalde rendementen en benchmarks van de in de standaard beleggingsstaffel opgenomen beleggingsfondsen zijn hieronder opgenomen.

	rendement			benchmark		
	2023	2022	2021	2023	2022	2021
LDI portefeuille ¹	9,9%	-35,4%	-5,1%	9,6%	-	-4,9%
Staats- en bedrijfsobligaties Europa	7,0%	-17,1%	-2,9%	7,2%	-17,2%	-2,9%
Staatsobligaties opkomende markten	7,1%	-11,9%	6,0%	7,3%	-12,4%	5,7%
Aandelen wereldwijd	20,4%	-13,8%	32,4%	20,1%	-13,4%	32,3%
Aandelen Europa	15,5%	-9,0%	25,4%	15,4%	-9,1%	25,1%
Aandelen opkomende markten	5,4%	-15,3%	5,0%	5,7%	-15,0%	5,3%

Het rendement over het volledige jaar dat voor de verschillende leeftijden op basis van deze rendementen zou zijn behaald, kan als volgt worden weergegeven.

Rendement standaard beleggingsstaffel

¹ tot 2022 betrof de LDI portefeuille langlopende Duitse staatsobligaties, vanaf 2022 wordt de LDI portefeuille ingevuld met vastrentende waarden die in lijn liggen met een algemeen profiel van pensioenverplichtingen.

Het rendement op hogere leeftijd wordt met name veroorzaakt door het rendement op de vastrentende waarden (LDI portefeuille en staats- en bedrijfsobligaties Europa) en het renteverloop gedurende het jaar. Het renteverloop gedurende het jaar (gedurende het jaar 2023 is de gemiddelde rente iets afgenomen) uit zich in de tarieven die worden gehanteerd bij de pensioeninkoop op de pensioendatum. Dit blijkt ook uit de tarieven voor pensioeninkoop met het saldo op de individuele beleggingsrekening die het pensioenfonds hanteert.

EUR 10.000 saldo individuele beleggingsrekening	te financieren direct ingaand ouderdomspensioen (met 70% partnerpensioen)		
	2024	2023	2022
op 68 jaar	EUR 537,70	EUR 565,96	EUR 432,40

Het stabiliseren van het op de pensioendatum ingekochte pensioen vormt een belangrijk uitgangspunt voor de samenstelling van de standaard beleggingsstaffel. Het nemen van risico voor jongere leeftijden om uiteindelijk op langere termijn een beter rendement te realiseren is een ander uitgangspunt. De forse verschillen op jongere leeftijd van jaar tot jaar worden met name veroorzaakt door de rendementen op aandelen waarmee dit risico wordt ingevuld.

De rendementen zijn vastgesteld na aftrek van de kosten die in de verschillende beleggingsfondsen in rekening zijn gebracht. Deze liggen tussen 0,08% (in 2022 0,08%) voor de staats- en bedrijfsobligaties Europa en 0,36% (in 2022 0,31%) voor de aandelen opkomende markten. De kosten in de verschillende beleggingsfondsen zijn terug te vinden in bijlage 3 van het pensioenreglement en in de maandelijkse factsheets.

Ontwikkelingen op financiële markten ¹

2023 stond grotendeels in het teken van wat er in 2022 gebeurde

Een terugblik op 2023 kan eigenlijk moeilijk zonder daarbij de gebeurtenissen van 2022 als startpunt te nemen. In dat jaar werd de wereldeconomie nog volop geconfronteerd met de opstartproblemen na de covid-19 lockdowns en wierp de oorlog in Oekraïne zijn schaduw over met name de energiezekerheid van de Europese economie. Dit leidde tot de grootste stijging in inflatie in zeker veertig jaar –in veel landen in Europa zelfs zeventig jaar– wat de centrale banken tot een historische koerswijziging noopten. Uiteraard liet dit de financiële markten niet onberoerd, maar het leidde daarnaast tot sombere groeivoorzichten voor 2023: iedereen hield rekening met een recessie in Europa en een sterke groeivertraging in de Verenigde Staten. Gegeven deze achtergrond is het niet verwonderlijk dat de leidende thema's voor het jaar groei, monetair beleid en de kapitaalmarktrente zijn geworden. In het oog springende gebeurtenissen voor het jaar zijn hierbij de val van Silicon Valley Bank (maart), het hernieuwde optimisme rond Artificial Intelligence (AI) en de oorlog tussen Israël en Hamas.

De recessie die niet kwam

Het grote voordeel van sombere verwachtingen is dat de lat vervolgens niet al te hoog ligt om in positieve zin te verrassen. Dat geldt zeker als we naar de ontwikkeling van de reële economie in 2023 kijken. In december van 2022 was de consensus van de groeiverwachtingen voor 2023 zonder enige twijfel somber. De Amerikaanse economie zou in reële termen naar verwachting slecht 0,3% groeien, Europa zou een krimp van 0,1% laten zien, terwijl de economische activiteit in de Britse economie zelfs met 1% zou teruglopen. De werkelijkheid bleek uiteindelijk een stuk minder somber: op basis van de laatste verwachtingen zal de groei in de Verenigde Staten, Europa en het Verenigd Koninkrijk op respectievelijk 2,1%, 0,5% en 0,4% uitkomen. In historisch perspectief zeker geen groeicijfers om over naar huis te schrijven, maar aanzienlijk beter dan gevreesd.

De oorzaak van deze meevaller verschilt overigens per regio. Het lot van de Europese conjunctuur werd grotendeels bepaald door de prijsontwikkeling in de Europese gasmarkt, die in de tweede helft van 2022 een koersverloop van een achtbaan liet zien. Door een combinatie van goed gevulde gasvoorraden, succesvol beleid gericht op het reduceren van energieconsumptie en een milde winter daalde de gasprijs vanaf het vierde kwartaal van 2022 echter aanzienlijk (zie grafiek), waarmee ook de acute recessie impuls kwam te vervallen.

Bron: BlackRock Investment Institute met data van Bloomberg, januari 2024.

In de Verenigde Staten was de meevallende groei veel meer te danken aan de uitgestelde consumptie-impuls (gefinancierd door de spaaroverschotten opgebouwd tijdens de covid-19 jaren) gecombineerd met een zeer expansief overheidsbeleid.

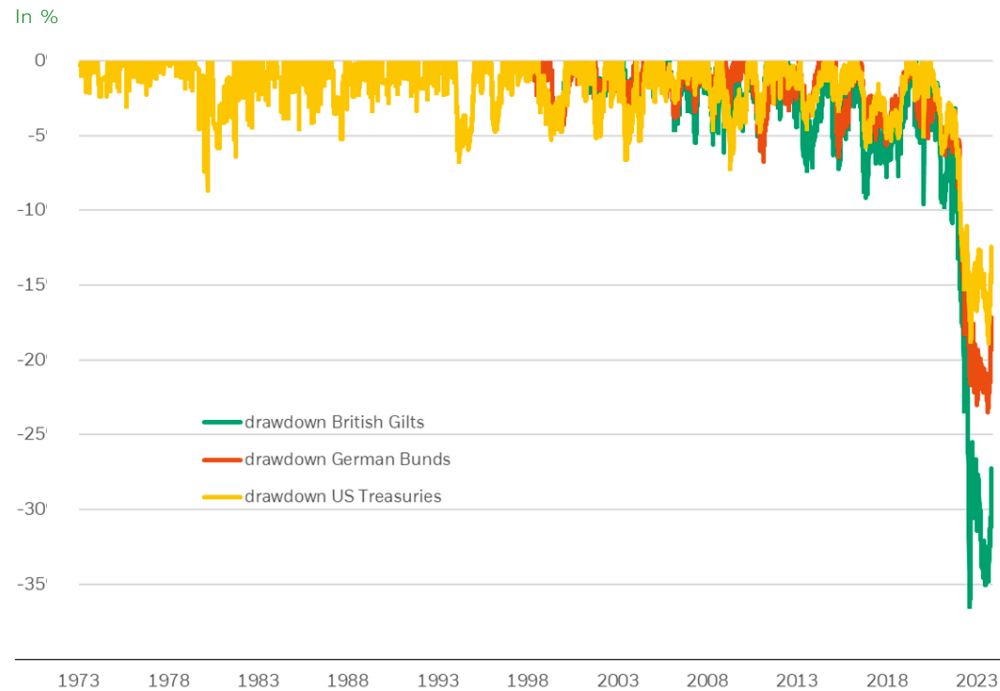
Aanhoudende correctie in de rentemarkten

Wie na het lezen van de vorige paragraaf het gevoel heeft dat 2023 een rustig en voorspelbaar conjunctuurverloop heeft laten zien, heeft het overigens bij het verkeerde eind. De ongekend snelle draai in het monetaire beleid –in een periode van minder dan achttien maanden verhoogde de Federal Reserve de Federal Funds Rate met maar liefst 525 basispunten, in een poging om weer vóór de curve te komen, de ECB met 450 basispunten– leidde tot een aanzienlijke stijging van de kapitaal- en hypotheekmarktrentes, waarmee de vrees voor een afkoeling van de economie eigenlijk constant boven de markt bleef hangen. Vooralsnog is het belangrijkste slachtoffer van de sterke stijging van de kapitaalmarktrentes de Silicon Valley Bank geweest, die door een klassieke bankrun ten onder ging. De achterliggende oorzaak voor het debacle was de negatieve waardeontwikkeling van de obligatieportefeuille. De bank werd gedwongen om een deel van haar ‘veilige’ staatsobligatieportefeuille te verkopen om

¹ opgesteld in samenwerking met de fiduciair vermogensbeheerder

liquiditeit te creëren. Dat daarbij miljarden verliezen moesten worden geboekt, werkte als een wake-up call voor de bredere markt dat je ook met staatsobligaties wel degelijk risico's loopt.

Onderstaande grafiek laat zien hoe groot die verliezen voor de bredere Amerikaanse, Britse en Duitse obligatiemarkt de afgelopen periode zijn geweest. Hoewel Silicon Valley Bank ook nog een paar andere Amerikaanse regionale banken in zijn val meesleurde en waarschijnlijk ook de crisis rond de Zwitserse Credit Suisse Bank een extra zetje gaf, bleef de economische schade vervolgens opmerkelijk genoeg relatief beperkt.

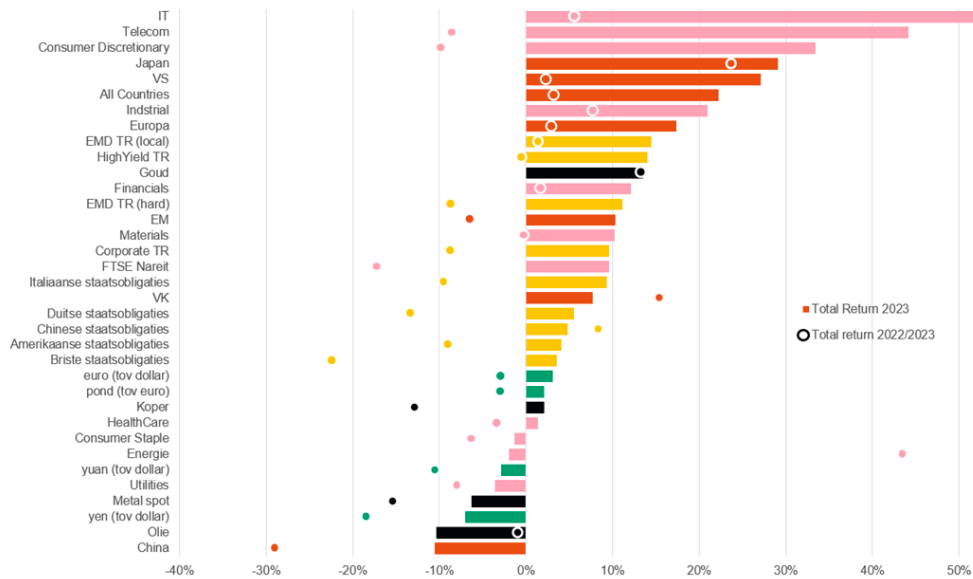

Bron: BlackRock Investment Institute met gegevens van Bloomberg, januari 2024. Toelichting: de grafiek is een zogenaamde drawdown grafiek, die het verlies van de laatste all-time high weergeeft.

Resultaten financiële markten

Kijken we naar de resultaten van de brede financiële markten, dan oogt 2023 zeker vrolijker dan 2022. Aandelen lieten een redelijk herstel zien, waarbij met name het optimisme rond AI en ChatGPT een handje hielp. De terugval van de groei viel mee, inflatie leek in elk geval ten dele onder controle gebracht, winstmarges bleven op peil, terwijl de rentemarkt met name in de laatste drie maanden van het jaar een behoorlijk voorschot nam op de verwachte verlaging van de beleidsrentes in de Verenigde Staten en Europa. Tegen het einde van 2023 waren er maar liefst vijf tot zes renteverlagingen voor het jaar 2024 ingeprijsd, wat toch enigszins op gespannen voet lijkt te staan met hetgeen bijvoorbeeld de Federal Reserve zelf (slechts drie rentestapjes) in gedachte heeft.

Het was dit optimisme dat de redding voor de internationale obligatiemarkten betekende. De Amerikaanse kapitaalmarktrente begon het jaar op 3,8%, liep in de periode van mei tot oktober gestaag op naar 5%, om in de laatste drie maanden weer terug te zakken tot 3,8%. Voor het eerst in drie jaar wisten de obligatiemarkten het jaar daarmee met een positief rendement af te sluiten. Een eerste stap in de goede richting, maar zeker nog niet voldoende om de verliezen van 2023 (en 2022) in nominale termen te compenseren. Het gaat waarschijnlijk nog jaren duren voordat ook de verliezen in reële termen zullen zijn weggewerkt.

Bron: BlackRock Investment Institute, gebaseerd op gegevens van Bloomberg, 01 november 2023.

Toelichting: de balken geven de beleggingsresultaten over 2023 aan, de bollen resultaten over de periode 2022 en 2023. De gebruikte indices zijn de MSCI Gross Total Return Local Returns indices voor de VS, Japan, VK, Europa (excl. VK), EM, China, 'All Countries' (developed + EM), de Bloomberg Barclays Total Return unhedged local indices voor de VS, Duitsland en het VK, de Bloomberg Barclays Total Return unhedged Corporate en high yield indices in USD en de JPMorgan EMBI global diversified hard currency in USD en de JPMorgan GBI-EM local valuta in USD.

Outlook 2024

Kijken we naar het komende jaar, dan is het duidelijk dat iedereen nog een slag om de arm houdt ten aanzien van de vraag of centrale banken nu wel of niet geslaagd zijn om een zachte landing te ensceneren. Consensus gaat in elk geval van aanhoudend lage groei uit, terwijl inflatie naar verwachting pas aan het einde van het kalenderjaar op de gewenste 2% terugkeert. Overigens is deze verwachting ook nu weer omlijst met de nodige mitsen en maren. Hierbij kan gedacht worden aan het al dan niet escaleren van het gewapende conflict in het Midden Oosten, het verder verloop van de strijd in Oekraïne, het monetaire beleid en de mate waarin de krapte op de arbeidsmarkt het beleid van de centrale banken zal weten te frustreren. Vergrijzing, geopolitieke spanningen (2024 is het jaar waarin de Amerikanen weer een 'nieuwe' president mogen kiezen), de opwarming van het klimaat en de verdere opmars van AI staan hierbij in de coulissen te trappelen om eveneens een rol van betekenis te mogen spelen.

Technische voorzieningen

De technische voorzieningen bestaan uit de (overige) technische voorziening voor risico pensioenfondsen en de technische voorziening voor risico deelnemers.

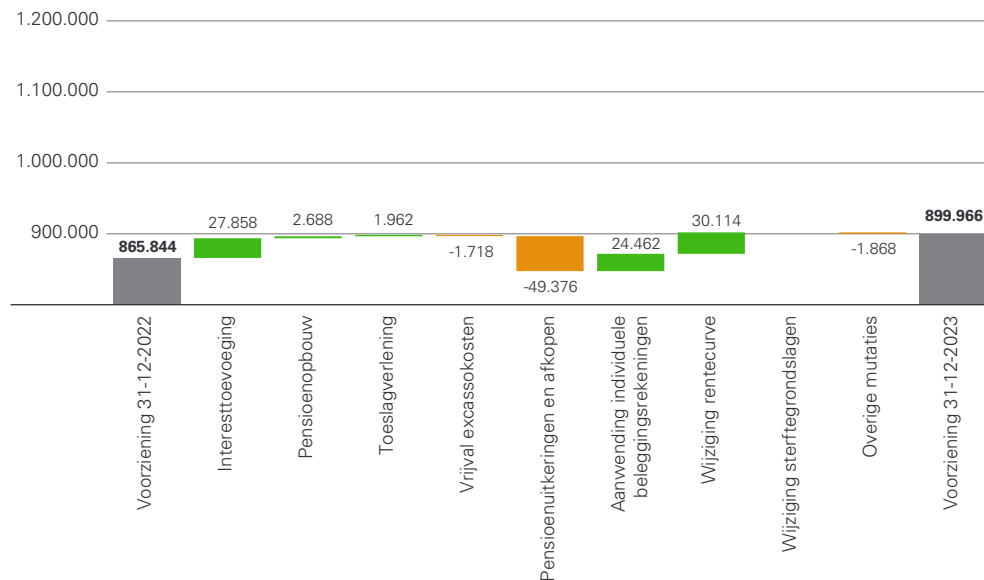
Technische voorziening voor risico pensioenfondsen

De grondslagen die worden gehanteerd bij de vaststelling van de technische voorziening voor risico pensioenfondsen staan vermeld in het hoofdstuk 'Grondslagen voor waardering'.

De technische voorziening voor risico pensioenfondsen nam in 2023 toe van EUR 865,8 miljoen tot EUR 900,0 miljoen. In de navolgende grafiek is deze afname naar zijn verschillende oorzaken uitgewerkt.

Technische voorziening voor risico pensioenfondsen

In duizenden euro

Gedurende het jaar 2023 zijn de actuariële grondslagen niet gewijzigd.

Overige technische voorziening voor risico pensioenfondsen

De overige technische voorziening voor risico pensioenfondsen bleef in 2023 ongewijzigd EUR 3,7 miljoen. De overige technische voorziening voor risico pensioenfondsen wordt gevormd door de schadevoorziening ten behoeve van stortingen van beschikbare premies voor deelnemers aan wie premievrijstelling in verband met arbeidsongeschiktheid is verleend en de voorziening voor langdurig zieke deelnemers voor het latente arbeidsongeschiktheidsrisico.

De schadevoorziening is gelijk aan de contante waarde van (vrijgestelde) beschikbare premies tot de pensioendatum. Deze contante waarde bedraagt per 31 december 2023 EUR 0,7 miljoen (eind 2022 was dit EUR 0,7 miljoen). De voorziening voor langdurig zieke deelnemers is gelijk aan de risicopremie voor de verzekering van premievrijstelling in verband met arbeidsongeschiktheid voor het huidige en voorafgaande verslagjaar. Deze voorziening wordt jaarlijks aangepast door toevoeging van de risicopremie in het verslagjaar en onttrekking van de risicopremie in het minst recente verslagjaar. De onttrekking van de risicopremie wordt gebruikt voor de financiering van mutaties die betrekking hebben op arbeidsongeschiktheid. Eind 2023 bedraagt de voorziening voor langdurig zieke deelnemers EUR 3,0 miljoen (eind 2022 was dit EUR 3,0 miljoen).

Technische voorziening voor risico deelnemers

De technische voorziening voor risico deelnemers is gelijk aan de saldi op individuele beleggingsrekeningen van het pensioenfonds waarop, als onderdeel van de pensioenregeling, door het pensioenfonds en/of de deelnemer premies zijn gestort.

Met de premies wordt een saldo opgebouwd waarmee de deelnemer een vast of variabel pensioen kan inkopen. De inkoop van een vast pensioen geschiedt op een moment naar keuze van de deelnemer bij ons pensioenfonds. Een variabel pensioen wordt jaarlijks door de deelnemer vanaf de pensioendatum ingekocht bij een door de deelnemer geselecteerde andere pensioenuitvoerder.

Eind 2023 bedraagt de technische voorziening voor risico deelnemers EUR 187,5 miljoen (vorig jaar EUR 168,6 miljoen).

Toeslagen

Beleid

In het toeslagbeleid volgen wij de regels van het financieel toetsingskader inzake toeslagverlening. Hierbij kunnen wij per 31 december 2023:

- bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 108,3% geen toeslag verlenen;
- bij een beleidsdekkingsgraad tussen 108,3% en 128,5% een gedeeltelijke toeslag verlenen;
- bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 128,5% een volledige toeslag verlenen.

Hierbij komt 108,3% overeen met een beleidsdekkingsgraad van 110% op basis van alleen de technische voorziening voor risico pensioenfonds) en 128,5% de voor volledige toeslagverlening benodigde beleidsdekkingsgraad in het financieel toetsingskader.

Op de pensioenen van deelnemers kunnen wij ook nog een aanvullende toeslag verlenen. Extra (aanvullende) toeslagen kunnen wij verlenen indien de beleidsdekkingsgraad uitstijgt boven de 128,5%.

De toeslagen worden gefinancierd uit het vermogen van het pensioenfonds. De aanvullende toeslagen uit de door Vopak betaalde premie. Voor de extra toeslag wordt maximaal 1/5 deel van de beleidsdekkingsgraad die uitstijgt boven de 128,5% aangewend. Een extra aanvullende toeslag wordt verleend ten laste van de toeslagreserve.

De jaarlijkse (aanvullende) toeslagen dragen een voorwaardelijk karakter: er is geen recht op (aanvullende) toeslagen en het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst een (aanvullende) toeslag wordt verleend. Voor de hoogte van de toeslagen wordt de ontwikkeling van het door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde, afgeleide consumenten prijsindexcijfer over de periode oktober-oktober beschouwd. Voor de aanvullende toeslagen voor deelnemers gaan wij uit van het verschil tussen de algemene salarisontwikkeling bij Vopak en de ontwikkeling van het hiervoor vermelde prijsindexcijfer. Indien daartoe gereede aanleiding bestaat kan worden afgeweken van de hiervoor beschreven uitgangspunten. Het daadwerkelijk verlenen van een (aanvullende) toeslag geschiedt altijd op basis van een bestuursbesluit.

Uitvoering

De toeslag per 1 januari van enig jaar is gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad van eind oktober in het voorafgaande jaar.

De beleidsdekkingsgraad eind oktober 2022 bedroeg 130,4%. De stijging van het prijsindexcijfer over de periode oktober 2021 - oktober 2022 bedroeg 16,93%. Op basis van het financieel toetsingskader konden wij per 1 januari 2023 een toekomstbestendige toeslag verlenen van 11,88%. Per eind oktober was het verlenen van een volledige toeslag mogelijk bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 139,8%. De aanvullende toeslag voor deelnemers per 1 januari 2023 werd door ons op 0,94% vastgesteld. Ondanks deze substantiële toeslagen per 1 januari 2023 nam de niet verleende toeslag over de afgelopen 15 jaar toe van 8,88% tot 13,80%.

De beleidsdekkingsgraad eind oktober 2023 bedroeg 128,3%. Over de periode oktober 2022 - oktober 2023 nam het prijsindexcijfer af met 1,98%. Op basis van de afname van het prijsindexcijfer werd door ons de toeslag per 1 januari 2024 op nihil vastgesteld. De niet verleende toeslag over de afgelopen 15 jaar nam af van 13,80% tot 10,55%. Per eind oktober was het verlenen van een volledige toeslag mogelijk bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 131,2%. De aanvullende toeslag voor deelnemers per 1 januari 2024 werd door ons op 1,96% vastgesteld.

De verleende toeslagen in de afgelopen vijftien jaar kunnen als volgt worden weergegeven.

	totaal verleende toeslag en aanvullende toeslag aan deelnemers	verleende toeslag aan gewezen deelnemer en pensioengerechtigden	stijging van het aangewezen prijsindexcijfer
1 januari 2024	1,96%	0,00%	-1,98%
1 januari 2023	12,82%	11,88%	16,93%
1 januari 2022	3,91%	3,28%	3,28%
1 januari 2021	1,26%	0,14%	1,12%
1 januari 2020	2,18%	0,88%	1,73%
1 januari 2019	2,24%	1,47%	1,68%
1 januari 2018	2,23%	0,84%	1,34%
1 januari 2017	0,33%	–	0,36%
1 januari 2016	0,58%	0,24%	0,44%
1 januari 2015	1,53%	0,75%	0,75%
1 januari 2014	1,86%	0,90%	0,90%
1 januari 2013	0,73%	–	1,98%
1 januari 2012	2,16%	1,50%	2,33%
1 januari 2011	0,65%	–	1,38%
1 januari 2010	2,29%	–	0,40%
totaal effect	42,92%	23,54%	36,57%

Kosten

Beleid

Voor het uitvoeren van de pensioenregeling maken wij kosten. Ons beleid is erop gericht om de kosten te beheersen op een niveau passend bij de uitbestede werkzaamheden. Omdat wij groot belang hechten aan een adequate kostenbeheersing, streven wij naar een zo groot mogelijke transparantie in de gemaakte kosten. Wij toetsen (periodiek) of overeengekomen vergoedingen en gedeclareerde kosten op een marktconform niveau liggen. Het opvragen van offertes bij verschillende partijen kan als voorbeeld worden genoemd voor deze toets op marktconformiteit. Hiernaast zijn wij proactief op zoek naar manieren om het kostenniveau verder te verlagen zonder dat de kwaliteit van de bedrijfsvoering negatief wordt beïnvloed.

De belangrijkste kosten betreffen:

- kosten voor de pensioenuitvoering en administratie;
- kosten voor het vermogensbeheer;
- kosten voor het toezicht;
- kosten van de pensioenfondsgestuurde organen.

Kosten voor de pensioenuitvoering en administratie

Voor de uitvoering van de pensioenregeling is een nauwkeurige pensioenadministratie van groot belang. De pensioenadministratie moet op orde zijn en voldoen aan strenge eisen. De pensioenadministratie is door ons uitbesteed aan een externe partij. Deze ontvangt voor de werkzaamheden ten behoeve van het pensioenfonds een vergoeding. De externe pensioenadministrateur geeft voor een belangrijk deel invulling aan de communicatie richting (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Daarnaast wordt voor de communicatie gebruik gemaakt van een externe communicatiedeskundige. De externe pensioenadministrateur en communicatiedeskundige ontvangen een marktconforme vergoeding.

Bij de uitvoering van de pensioenregeling worden wij ondersteund door het pensioenbureau van Vopak. De kosten van het pensioenbureau komen voor rekening van Vopak en worden niet doorbelast aan het pensioenfonds.

Kosten voor vermogensbeheer

Het realiseren van onze doelstellingen is voor een belangrijk deel afhankelijk van het rendement op het belegd vermogen. Het pensioen dat wordt uitbetaald, bedraagt immers een veelvoud van de premie die voor en door de deelnemer is ingelegd. Voor het beleggen van de premie wordt door ons gebruik gemaakt van externe (fiduciair) vermogensbeheerders.

De kosten die samenhangen met het vermogensbeheer betreffen met name de vergoeding aan vermogensbeheerders, de transactiekosten, de bewaarneming en de verslaglegging. Deze kosten worden beschouwd in relatie tot de omvang en invulling van de desbetreffende beleggingscategorie.

Uitvoering

	2023	2022
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	313	276
• waarvan kosten pensioenbureau voor rekening Vopak (bedrag in euro's per deelnemer en pensioengerechtigde)	63	53
Kosten vermogensbeheer	0,42%	0,39%
Transactiekosten vermogensbeheer	0,14%	0,14%
Totaal kosten vermogensbeheer (percentages gemiddelde belegd vermogen)	0,56%	0,53%

In lijn met de aanbeveling van de Pensioenfederatie kan op totaalniveau het volgende overzicht van de pensioenuitvoerings-, administratie- en vermogensbeheerkosten worden gegeven.

	in EUR 1.000		in % gem. belegd vermogen	
	2023	2022	2023	2022
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten (exclusief kosten pensioenbureau)	1.045	960	0,09%	0,08%
Kosten vermogensbeheer (exclusief transactiekosten)	4.870	4701	0,42%	0,39%
Totale kosten	5.915	5.661	0,51%	0,47%
Transactiekosten	1.613	1.734	0,14%	0,14%

Kosten voor de pensioenuitvoering en administratie

Met betrekking tot de pensioenuitvoerings- en administratiekosten kan het volgende overzicht worden gegeven (bedragen in EUR 1.000):

	2023	2022
Pensioenadministratie	756	698
Pensioenbureau	-	-
Accountant	76	57
Actuaris	25	52
Toezichthouders	111	69
Intern toezicht	96	93
Geschilleninstantie	17	-
Beleggingscommissie	70	72
Consultants en advisering	120	92
Communicatie	32	31
Opleidingen	16	38
Overig	27	30
Totaal	1.346	1.232

De stijging van de kosten voor de pensioenadministratie wordt met name veroorzaakt door de indexatie van de tarieven. De stijging van de kosten voor de toezichthouder wordt volledig veroorzaakt door de toename van de toezichtkosten van de Autoriteit Financiële Markten en De Nederlandsche Bank.

De stijging van de kosten voor consultants en advisering wordt met name veroorzaakt door de werkzaamheden die verband houden met de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel. De afname van de kosten voor de actuaris wordt veroorzaakt door het wegvallen van het onderzoek naar de actuariële grondslagen in 2022.

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten, voor zover niet toe te rekenen aan de kosten voor vermogensbeheer, bedragen per deelnemer en pensioengerechtigde (in totaal 4.184 personen) EUR 250 (in 2022 was dit EUR 223). Bij de vaststelling van het normbedrag wordt het aantal gewezen deelnemers van 1.955 buiten beschouwing gelaten. Het aantal deelnemers en pensioengerechtigden nam in 2023 af van 4.315 naar 4.184. Hieraan lag met name de beëindiging van de deelneming van de werknemers van voormalig Vopak Terminal Westpoort aan ten grondslag. De afname van het aantal deelnemers en

pensioengerechtigden verklaart ook in belangrijke mate de toename van het genoemde kostenbedrag per deelnemer en pensioengerechtigde.

Voor zover de pensioenuitvoerings- en administratiekosten niet gecompenseerd kunnen worden door de vrijval vanuit de technische voorzieningen zijn deze begrepen in de door Vopak verschuldigde premie.

Voor zover er sprake is van 'gemengde' kosten, zoals kosten voor de accountant, actuaris en toezichthouders, hebben wij deze bij de vaststelling van het normbedrag voor 50% toegerekend aan de pensioen- en uitvoeringskosten en voor 50% aan de kosten voor vermogensbeheer. In totaal betreffen de aan de kosten voor vermogensbeheer toegerekende pensioenuitvoerings- en administratiekosten in 2023 een bedrag van EUR 301.000 (in 2022 was dit EUR 272.000).

	2023	2022
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	1.346	1.232
Waarvan toegerekend aan vermogensbeheer	301	272
Resteert	1.045	960

Bij de vaststelling van het normbedrag is rekening gehouden met de kosten van het pensioenbureau. De kosten van het pensioenbureau komen voor rekening van Vopak en worden niet aan het pensioenfonds doorbelast. Een inschatting van de impact op het normbedrag van de kosten van het pensioenbureau wordt bemoeilijkt door het feit dat het pensioenbureau, naast de werkzaamheden voor het pensioenfonds, ook werkzaamheden voor Vopak verricht. Dit betreft bijvoorbeeld werkzaamheden in het kader van de verslaglegging van de Vopak groep, arbeidsvoorwaardelijke onderwerpen en buitenlandse pensioenregelingen. Een raming van de impact op het normbedrag ten aanzien van de door het pensioenbureau voor het pensioenfonds verrichte werkzaamheden komt uit op EUR 63 per deelnemer en pensioengerechtigde (in 2022 was dit EUR 53).

De gemiddelde pensioenuitvoerings- en administratiekosten in de periode 2020-2022 lagen –inclusief de kosten van het pensioenbureau– ten opzichte van een vergelijkbare groep pensioenfondsen in de Bell kostenbenchmark onder het gemiddelde niveau (EUR 331).

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn sterk afhankelijk van onder meer de schaalgrootte van een pensioenfonds, de keuzes ten aanzien van de uitvoering en het serviceniveau (waaronder mede begrepen de mate en wijze van communiceren). Deze factoren kunnen van substantiële invloed zijn op het niveau van de pensioenuitvoerings- en

administratiekosten. Het vergelijken van pensioenuitvoerings- en administratiekosten tussen pensioenfondsen zonder verdere weging van deze factoren kan derhalve een vertekend beeld opleveren.

Kosten voor vermogensbeheer

De in de jaarrekening verantwoorde kosten voor vermogensbeheer betreffen het fiduciair beheer, het (operationele) beheer en monitoring van de beleggingen en de custodian. De kosten van het beheer van de beleggingen hebben betrekking op alle beleggingen voor risico pensioenfondsen.

Voor het overgrote deel van de beleggingen worden de kosten rechtstreeks bij ons in rekening gebracht. Voor zover mogelijk zijn kosten van beleggingen die via het rendement in rekening worden gebracht in de staat van baten en lasten transparant gemaakt. In het percentage zijn voorts de pensioenuitvoerings- en administratiekosten begrepen voor zover toe te rekenen aan de kosten voor vermogensbeheer.

Genormaliseerd naar jaarbedragen liggen de totale kosten voor vermogensbeheer in 2023 op 0,42% (in 2022 was dit 0,39%) van het gemiddeld belegd vermogen van EUR 1.167,9 miljoen (in 2022 was dit EUR 1.218,7 miljoen). In onderstaand overzicht zijn de directe en indirecte kosten van vermogensbeheer nader uitgewerkt.

	2023	2022
Directe kosten van vermogensbeheer	2.268	2.098
Indirecte kosten van vermogensbeheer	2.301	2.331
Subtotaal kosten van vermogensbeheer	4.569	4.429
Toegerekende pensioenuitvoerings- en administratiekosten	301	272
Totale kosten van vermogensbeheer	4.870	4.701
Gemiddeld belegd vermogen	1.167.877	1.218.726
Kosten van vermogensbeheer gewogen naar totaal belegd vermogen	0,42%	0,39%

Transactiekosten zijn kosten die aan de beurs of broker moeten worden betaald om beleggingstransacties tot stand te brengen. Het verkrijgen van inzicht in deze kosten is niet eenvoudig omdat de transactiekosten worden verwerkt in de transactiepreizen. Omdat de transactiekosten deel uitmaken van de transactiepreizen worden deze verwerkt in het netto rendement op de beleggingen.

Om een indicatie te geven van de transactiekosten die in de transactieprijs zijn begrepen, zijn voor de discretionaire beleggingen de werkelijk betaalde broker- en commissiekosten beschouwd (aandelen) of is een schatting gemaakt op basis van de gemiddelde spread (staats- en bedrijfsobligaties en rentederivaten). Voor de fondsbeleggingen zijn de transactiekosten in lijn met de aanbeveling van de Pensioenfederatie vastgesteld.

In 2023 waren de transactiekosten die binnen het vermogensbeheer zijn gemaakt naar raming EUR 1.613.000 zijnde 0,14% van het gemiddeld belegd vermogen (in 2022 was dit EUR 1.734.000 zijnde 0,14% van het gemiddeld belegd vermogen).

In onderstaand overzicht is een verdeling van de kosten vermogensbeheer en transactiekosten naar de verschillende beleggingen opgenomen (uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen).

	kosten vermogensbeheer		transactiekosten	
	2023	2022	2023	2022
Staats- en bedrijfsobligaties	0,27%	0,21%	0,15%	0,14%
Aandelen	0,38%	0,39%	0,10%	0,10%
Onroerend goed	0,64%	0,63%	0,22%	0,32%
Gewogen naar belegd vermogen	0,33%	0,30%	0,14%	0,14%
Overig	0,09%	0,09%	0,00%	0,00%
Totaal	0,42%	0,39%	0,14%	0,14%
			0,56%	0,53%

De overige kosten hebben betrekking op de kosten voor het fiduciair beheer, de custodian en de pensioenuitvoerings- en administratiekosten die aan het vermogensbeheer zijn toe te rekenen.

De wijzigingen in de kosten vermogensbeheer en transactiekosten hebben met name betrekking op de performance gerelateerde kosten in private equity en private debt beleggingen. Deze bedroegen in totaal EUR 0,7 miljoen en zijn begrepen in de hiervoor in de tabel vermelde kosten voor staat- en bedrijfsobligaties en aandelen.

De kosten voor vermogensbeheer en de transactiekosten lagen in de periode 2020-2022 ten opzichte van een vergelijkbare groep pensioenfondsen in de Bell kostenbenchmark hoger dan het gemiddelde niveau (resp. 0,30% en 0,08%).

Onze beleggingsportefeuille wordt voor een belangrijk deel ingevuld met actief beheerde beleggingsoplossingen waarvoor de kosten, in verhouding tot passief beheerde beleggingsoplossingen, hoger liggen. Deze hogere kosten zijn te rechtvaardigen indien het actieve beheer leidt tot een hoger rendement dan het rendement op de benchmark (het rendement op een vergelijkbare passief beheerde beleggingsoplossing). Op totaalniveau kan het volgende overzicht worden opgesteld van het rendement exclusief LDI portefeuille en de benchmark.

	2023	2022	2021
Totaal rendement excl. LDI	10,1%	-12,7%	11,8%
Totale benchmark excl. LDI	9,0%	-11,7%	11,3%
Meerrendement t.o.v. benchmark	1,1%	-1,0%	0,5%

Het actieve beheer leidde in 2023 tot een hoger rendement dan het rendement op de benchmark. Ook over meerdere jaren bezien is sprake van een hoger rendement. De toegevoegde waarde van het actieve beheer wordt door ons en de beleggingscommissie doorlopend betrokken in de monitoring van vermogensbeheerders.

Kosten voor toezicht

Wij staan onder toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. De kosten van deze toezichthouders worden (deels) gedragen door de Nederlandse pensioenfondsen. In het afleggen van verantwoording over het in een jaar gevoerde beleid door het pensioenfonds hebben accountant en actuaris een belangrijke rol. Deze partijen ontvangen een marktconforme vergoeding.

Kosten pensioenfondsorganen en pensioenfondsorganisatie

De bestuursleden en de leden van het verantwoordingsorgaan ontvangen geen bezoldiging voor de werkzaamheden die ten behoeve van het pensioenfonds worden uitgevoerd. Indien bestuursleden of leden van het verantwoordingsorgaan kosten maken bij het uitvoeren van hun functie worden deze vergoed. De raad van toezicht en externe leden van de beleggingscommissie ontvangen een marktconforme vergoeding.

Risicomanagement

Om te komen tot de invulling van een integraal risicomanagement is een risicoanalyse uitgevoerd op basis van de 'Handreiking Integraal Risicomanagement' van de Pensioenfederatie. Bij deze risicoanalyse zijn de afzonderlijke bouwstenen uitgewerkt op basis waarvan kan worden gekomen tot de invulling van een integraal proces en is in kaart gebracht welke bouwstenen nog (extra) aandacht behoeven. De belangrijkste bouwstenen binnen het risicomanagement zijn hierna uitgewerkt. In de risicoanalyse is slechts in algemene zin rekening gehouden met de gevolgen van een pandemie op strategische, financiële en operationele risico's.

De inrichting van het risicomanagement is langs drie verdedigingslijnen ingevuld. De eerste lijn is verantwoordelijk voor de eigen processen, inclusief de risicobeheersing. De tweede lijn bewaakt of de eerste lijn haar verantwoordelijkheden daadwerkelijk neemt en levert expertise, ondersteuning, monitoring en een kritische blik bij risico-gerelateerde zaken. Ook het organiseren van integrale risicoanalyses is een taak van de tweede lijn. De derde lijn geeft een onafhankelijke beoordeling en adviezen over de toereikendheid en effectiviteit van governance en risicomanagement.

Opstellen van strategisch (risico)beleid voor pensioenen (pensioeninkoop met beschikbare premie)

Risico's zijn onlosmakelijk verbonden met de activiteiten van een pensioenfonds. Het volledig voorkomen of afwenden van risico's is niet wenselijk en niet mogelijk. Wel dient te worden gestreefd naar continu inzicht in de risico's en de maatregelen die genomen kunnen worden om deze risico's te beheersen.

De uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de risico's in het pensioenfonds zijn in 2015 afgestemd met de verschillende stakeholders. De geformuleerde ambities in het spanningsveld tussen benodigd risico en gewenste zekerheid, kunnen als volgt worden samengevat:

- een streven op lange termijn naar een toeslagverlening voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden op basis van de ontwikkeling van de prijsindex, gefinancierd uit het behaalde rendement;
- een streven op lange termijn naar een aanvullende toeslagverlening voor deelnemers op basis van het verschil tussen loon- en prijsindex, gefinancierd uit de premie.

Voor de kwalitatieve risicohouding is ten aanzien van het benodigd risico en de gewenste zekerheid vervolgens geconcludeerd dat:

- het behoud van koopkracht prioriteit heeft boven het vermijden van pensioenverlagingen (het risico op pensioenverlagingen en de hoogte ervan mogen echter niet te groot zijn);
- het risico van lagere toeslagverlening bij tegenvallende economische omstandigheden acceptabel is;
- het risico van een afname van de dekingsgraad en pensioenverlagingen acceptabel zijn;
- de pensioenpremie stabiel en geen sturingsmiddel is waardoor het opbouwpercentage bij tegenvallende economische omstandigheden dient te worden verlaagd.

De kwalitatieve risicohouding is kwantitatief geconcretiseerd door de vaststelling van risicogrenzen:

- voor de korte termijn een bandbreedte van 10% om het vereist eigen vermogen op basis van het strategisch beleggingsbeleid;
- voor de lange termijn een pensioenresultaat vanuit de evenwichtssituatie en feitelijke situatie van 90% en een maximale afwijking in een 'slecht weer scenario' van 30% (niveau toeslagen nihil).

Haalbaarheidstoets

In de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt nagegaan in hoeverre het verwachte pensioenresultaat op lange termijn aansluit bij de geformuleerde risicogrenzen. Het pensioenresultaat is gelijk aan:

$$\frac{\text{som van verwachte pensioenen op basis van het beleid van het pensioenfonds}}{\text{som van verwachte pensioenen zonder kortingen en met volledige toeslagen op basis van prijsinflatie}}$$

Bij een verwacht pensioenresultaat van 100% houdt de toeslagverlening op het pensioen de prijsinflatie precies bij. Het verwachte pensioenresultaat is sterk afhankelijk van de gehanteerde veronderstellingen. Deze worden in belangrijke mate voorgeschreven door De Nederlandsche Bank.

Indien bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat het verwachte pensioenresultaat niet in lijn ligt met de geformuleerde risicogrenzen in de risicohouding, treden wij in overleg met belanghebbenden. Hierbij worden de mate van afwijking, de marktomstandigheden en het (structurele of tijdelijke) karakter van de afwijking in ogenschouw genomen.

De uitkomsten van het verwachte pensioenresultaat van de in het voorjaar van 2024 uitgevoerde haalbaarheidstoets zijn terug te vinden in de hierna opgenomen tabel.

	risicohouding	2023	2022
Ondergrens vanuit feitelijke situatie (mediaan)	90%	100%	101%
Maximale afwijking in 'slecht weer scenario'	30%	24%	18%

De jaarlijkse haalbaarheidstoets liet een mediaan pensioenresultaat zien van 100%. De toeslagverlening zou op basis van het gehanteerde model en de voorgeschreven uitgangspunten dus op lange termijn de volledige prijsinflatie bijhouden. In een slecht weer scenario zou de toeslagverlening op grofweg 50% van de prijsinflatie kunnen uitkomen. Aangezien de uitkomsten van de haalbaarheidstoets boven de ondergrens en onder de maximale afwijking in de geformuleerde risicohouding bleven, hebben wij geen aanvullende acties geformuleerd.

Opstellen van strategisch (risico)beleid voor beleggen (beleggen met beschikbare premie)

In 2019 zijn, op basis van doorrekeningen van maatmensen door onze ALM-consultant, de risico's in de beschikbare premieregeling en de mate waarin deze risico's kunnen worden gelopen vastgesteld. Ook bij het strategisch (risico)beleid voor de beschikbare premieregeling wordt in feite de afweging tussen benodigd risico en gewenste zekerheid gemaakt. Het gaat daarbij om de mate waarin een deelnemer risico's kan lopen en ook bereid is te lopen. Met de invulling en periodieke evaluaties van de standaard beleggingsstaffel van het pensioenfonds hebben wij tot 2019 impliciet invulling aan deze afweging gegeven.

Het (risico)beleid voor de beschikbare premieregeling is vastgesteld voor de vaste uitkering (pensioeninkoop op ingangsdatum pensioen) en variabele uitkering (doorbeleggen op ingangsdatum pensioen). De geformuleerde risicogrenzen maken duidelijk wanneer wij de balans tussen benodigd risico en gewenste zekerheid verstoord vinden en ingrijpen gewenst is.

leeftijd	pensioen met 90% zekerheid tussen	vaste uitkering	variabele uitkering
		ondergrens waarop wordt ingegrepen	ondergrens waarop wordt ingegrepen
30	-55% en +158%	-66%	-69%
35	-55% en +159%	-66%	-69%
40	-52% en +129%	-62%	-69%
45	-51% en +117%	-61%	-66%
50	-45% en +93%	-54%	-61%
55	-37% en +61%	-44%	-55%
60	-23% en +33%	-28%	-44%
65	-8% en +11%	-10%	-25%

Het (risico)beleid voor de beschikbare premieregeling wordt vastgesteld op basis van de berekende afwijking tussen het pensioen in een pessimistisch scenario en het verwachte pensioen. De ondergrens van -66% bij leeftijd 30 betekent bijvoorbeeld dat wij ingrijpen indien het pensioen in het pessimistische scenario voor een 30-jarige deelnemer meer dan 66% lager ligt dan het verwachte pensioen. Voor de doorrekeningen van de verschillende scenario's is gebruik gemaakt van de uniforme scenario'set van De Nederlandsche Bank.

De beleggingsstaffel die wordt geïmplementeerd bij een keuze van de deelnemer voor een variabele uitkering is risicovoller dan de standaard beleggingsstaffel van het pensioenfonds. Het (langer) risicovoller beleggen leidt tot een hogere afwijking tussen het pensioen in een pessimistisch scenario en het verwachte pensioen. De hogere afwijking vertaalt zich in een ondergrens waarbij –ten opzichte van de vaste uitkering– later door ons wordt ingegrepen.

Afstemming van de hiervoor opgenomen uitkomsten met de (vertegenwoordiging van) werkgever en deelnemers heeft in december 2019 plaatsgevonden. Mede in het licht van het nieuwe pensioenstelsel zal nader onderzoek worden gedaan naar de mate waarin deelnemers bereid dan wel in staat zijn risico's te dragen.

Opstellen van risicogrenzen en/of risicobudgetten (risicobeleid)

De risico's kunnen worden onderverdeeld naar risico's van strategische, financiële en operationele aard en naar extern en intern gedreven risico's. Hierbij liggen de strategische en financiële risico's primair bij het bestuur en de operationele risico's bij de uitbestedingspartijen. De eindverantwoordelijkheid voor de operationele risico's liggen evenwel bij het bestuur. De intern gedreven risico's liggen (deels) binnen de invloedssfeer van het bestuur terwijl dat voor de extern gedreven risico's veel minder het geval is. In 2021 zijn de intern gedreven risico's opnieuw beoordeeld op bruto risico, risk appetite en –na

beheersing resterend– netto risico. In 2024 wordt door ons een update van deze beoordeling uitgevoerd.

Strategische risico's

Externe strategische risico's hangen samen met reputatie, levensverwachting, inflatie en politiek (zoals ontwikkelingen ten aanzien van het nieuwe pensioenstelsel).

De onderdelen waarop interne sturing van strategische risico's plaatsvindt zijn hierna opgenomen. Hierbij zijn tevens opgenomen de bruto risico's, risk appetite en –na beheersing resterende– netto risico's zoals in 2021 door ons ingeschat.

	bruto risico	risk appetite	netto risico
Solvabiliteit	hoog	middel	zeer laag
Verzekeringstechnisch	middel	laag	laag
Risicohouding	hoog	laag	zeer laag
Governance	hoog	laag	zeer laag
Pensioenregeling	hoog	middel	laag

Het solvabiliteitsrisico wordt in belangrijke mate in het standaard model voor het vereist eigen vermogen geadresseerd. Het verzekeringstechnische risico heeft betrekking op het risico dat uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden als gevolg van onjuiste aannames. Dit risico wordt beheerst door de betrokkenheid van adviserende en certificerende actuarissen bij de vaststelling van technische voorzieningen en actuariële analyses.

Op de risicohouding, governance en pensioenregeling wordt in de hoofdstukken risicomanagement, governance en pensioenregeling ingegaan. Daarbij wordt –voor zover van toepassing– ook de beheersing benoemd.

Het risico met betrekking tot de pensioenregeling heeft betrekking op de uitvoerbaarheid en compliance met wet- en regelgeving van de in het arbeidsvoorwaardenoverleg afgesproken pensioenregeling. De beheersing van dit risico wordt met name ingevuld door de betrokkenheid van het pensioenfonds bij de totstandkoming van de pensioenregeling.

Financiële risico's

Financiële risico's zijn risico's die onze financiële doelstellingen in gevaar brengen, deze liggen in belangrijke mate buiten onze invloedssfeer. Het voorkomen of afwenden van deze risico's is niet mogelijk of wenselijk. Externe financiële risico's hebben met name betrekking op rente, markt, kredietrating en correlaties.

Wij wegen –op basis van de uitkomsten van de ALM studie en rapportages van de fiduciair vermogensbeheerder– het verwachte risico en rendement om een zo optimaal mogelijke balans te vinden. De onderdelen waarop interne sturing van financiële risico's plaatsvindt zijn hierna opgenomen. Hierbij zijn tevens opgenomen de bruto risico's, risk appetite en –na beheersing resterende– netto risico's zoals in 2021 door ons ingeschat. Op de financiële risico's wordt met name ingegaan in het hoofdstuk vereist eigen vermogen.

	bruto risico	risk appetite	netto risico
Concentratie	hoog	laag	zeer laag
Benchmark	hoog	laag	zeer laag
Actief versus passief	hoog	laag	zeer laag
Rente	hoog	hoog	hoog
Inflatie	hoog	middel	middel
Valuta	hoog	middel	middel
Markt	hoog	middel	middel
Krediet en tegenpartij	hoog	middel	zeer laag
ESG	hoog	middel	middel

Het benchmarkrisico heeft betrekking op de benchmarkkeuze voor beleggingscategorieën. Deze keuze bepaalt in belangrijke mate de invulling van de beleggingscategorie door de vermogensbeheerder. De benchmark maakt het mogelijk om het door de vermogensbeheerder gerealiseerde rendement te wegen ten opzichte van het rendement op de relevante benchmark. De beheersing op dit risico wordt ingevuld op basis van de vaststelling van de benchmarks door het bestuur na overleg met de beleggingscommissie en de fiduciair vermogensbeheerder. De vaststelling van de benchmarks geeft invulling aan een brede spreiding van de beleggingsportefeuille.

Operationele risico's

Extern gedreven operationele risico's betreffen juridische risico's, technologische en pandemie risico's.

De onderdelen waarop interne sturing van operationele risico's plaatsvindt zijn hierna opgenomen. Hierbij zijn tevens opgenomen de bruto risico's, risk appetite en –na beheersing resterende– netto risico's zoals in 2021 door ons ingeschat.

	bruto risico	risk appetite	netto risico
Liquiditeit	middel	laag	zeer laag
Personeel	middel	middel	zeer laag
Proces	hoog	middel	zeer laag
ICT	hoog	middel	middel
Informatievoorziening	middel	laag	zeer laag
Uitbesteding pensioenadministratie	hoog	middel	middel
Uitbesteding overig	hoog	middel	laag
Tevredenheid deelnemers	middel	middel	zeer laag

Liquiditeitsrisico's worden in het hoofdstuk vereist eigen vermogen toegelicht.

Het risico met betrekking tot personeel betreft het kunnen binden en boeien van gekwalificeerde werknemers op een veelheid van vakgebieden door het pensioenfonds en de uitbestedingspartijen. Dit is essentieel gegeven de steeds hogere eisen die aan de werkzaamheden voor het pensioenfonds worden gesteld. Het gebruik van kwalitatief hoogwaardige uitbestedingspartijen en het pensioenbureau zorgt in belangrijke mate voor de beheersing van dit risico.

Een ondoelmatige en/of onvoldoende doeltreffende procesinrichting betekent ook een operationeel risico voor het pensioenfonds. Dit risico wordt beheerst door middel van identificatie, beleidsformulering, implementatie en monitoring van processen.

Ons pensioenfonds maakt (indirect) gebruik van IT als onderdeel van de bedrijfsvoering. De IT-risico's dienen adequaat te worden beheerst. Uitgangspunt hierbij is dat het beheersen van IT-risico's voldoet aan algemeen geaccepteerde standaarden (zoals CobiT en ISO normenkaders), best practices en richtlijnen (van De Nederlandsche Bank en de Pensioenfederatie) alsmede fondsspecifieke omstandigheden waarbij processen en informatievoorziening voldoende integer, continu en beveiligd worden ondersteund.

De beheersing van dit risico is met name ingevuld door het beoordelen van de IT organisatie van de uitbestedingspartijen waaronder het pensioenbureau.

Het risico met betrekking tot informatievoorziening betreft de (toenemende) eisen op het gebied van de communicatie aan de verschillende stakeholders. Hierin ligt de uitdaging in communicatie op een eenvoudige en transparante wijze van in toenemende mate complexe pensioenonderwerpen. De beheersing op dit risico wordt ingevuld door de betrokkenheid van een communicatiecommissie en een externe communicatiedeskundige.

Tevredenheid van deelnemers hangt –naast het algemene beeld van financiële instellingen– samen met de reputatie van ons pensioenfonds. Wij zien de beheersing op dit risico met name in het continu investeren in de goede relatie met alle bij het pensioenfonds betrokken stakeholders.

Vertaling van strategisch beleid naar beleggingsbeleid, premiebeleid en toeslagbeleid

De vertaling van strategisch beleid naar beleggingsbeleid, premiebeleid en toeslagbeleid heeft plaatsgevonden bij de totstandkoming van de nieuwe uitvoeringsovereenkomst en de ALM-studie in 2021. In dit bestuursverslag wordt elders uitgebreid op deze onderwerpen ingegaan.

Opstellen van operationeel risicobeleid en integriteitsbeleid

Het operationeel risicobeleid wordt ingevuld door het bestuur, de beleggingscommissie, de toezichhouders en de uitbestedingspartijen. Wij streven er naar om de governance omtrent het vermogensbeheer en het systeem van 'checks and balances' duidelijk en compleet te laten zijn. De kritische beoordeling van het beleggingsbeleid en de vastlegging van dit beleid in de fondsdocumenten is mede door dit streven ingegeven.

Een overkoepelend integriteitsbeleid is door ons vastgesteld met als belangrijkste onderdelen de gedragscode, incidentenregeling en klokkenluidersregeling. De laatste beoordeling van het integriteitsbeleid heeft in maart 2022 plaatsgevonden. Hierbij is een algehele update van de integriteitsrisicoanalyse uitgevoerd.

Eigen risicobeoordeling

Met de invoering van de Europese richtlijn voor pensioenen (IORP-II) is het opstellen van een eigen risicobeoordeling verplicht geworden. Het doel van de eigen risicobeoordeling is het op gestructureerde wijze creëren van inzicht in de samenhang tussen:

- de strategie van het pensioenfonds;
- de materiële risico's die het pensioenfonds kunnen bedreigen;

- de mogelijke consequenties hiervan voor de financiële positie van het pensioenfonds en de pensioenen van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

In de eigen risicobeoordeling wordt daarnaast een uitspraak gedaan over de effectiviteit en doelmatigheid van het risicobeheersingsproces zelf. Voor de eigen risicobeoordeling geldt een wettelijk verplichte driejaarlijkse cyclus, waarbinnen een beoordeling dient te worden opgesteld. In 2024 staat een update van de eigen risicobeoordeling gepland.

In onze eigen risicobeoordeling van 2021 staat de vraag centraal: *wat zijn de risico's die de missie, visie en strategie van het pensioenfonds in gevaar kunnen brengen?*

De beantwoording van deze vraag is vanuit de volgende onderdelen beoordeeld:

- missie, visie en strategie;
- strategische risicohouding;
- strategisch beleid;
- integrale risicoanalyse;
- meest significante risico's;
- beheersmaatregelen;
- efficiënt en effectief risicobeheer.

De onderdelen worden in dit bestuursverslag op verschillende plaatsen toegelicht. Als de meest significante risico's hebben wij bepaald:

risico	toelichting
Te laag toeslagresultaat	Het risico dat er onvoldoende rendement wordt behaald om de opgebouwde pensioenen voor inflatie te kunnen compenseren.
Te kleine omvang voor kostenefficiëntie	Het risico dat de complexiteit en eisen aan het pensioenfonds sterker toenemen dan het pensioenfonds kan verwerken waardoor het pensioenfonds de pensioenregeling niet meer voldoende kostenefficiënt kan uitvoeren.
Deelnemers ontevreden	Het risico dat door blijvende slechte afhandeling van vragen en klachten de ontevredenheid onder deelnemers sterk toeneemt.
Nieuwe pensioenstelsel niet tijdig geïmplementeerd	Het risico dat het project te groot en te complex is om goed uit te voeren waardoor niet kan worden voldaan aan wettelijke termijnen van de implementatie.
Uitbestedingsrisico	Het risico dat het pensioenfonds schade ondervindt door beperkingen in de continuïteit of kwaliteit van de uitbestedingspartijen.
Renterisico	Het risico op daling van de dekkingsgraad als gevolg van een daling van de rente.

risico	toelichting
Marktrisico	Het risico op een daling van de marktwaarde van de beleggingen als gevolg van een daling van de waarde van aandelen en onroerend goed.
ICT risico	Het risico dat het pensioenfonds schade ondervindt door een gebrekkige beveiliging, continuïteit, kwaliteit en/of aanpasbaarheid van systemen.

De beheersmaatregelen bij deze risico's zijn door ons in een risicomatrix vastgelegd. Naar aanleiding hiervan hebben wij geconcludeerd dat in de toekomst mogelijk extra beheersmaatregelen nodig zijn om ESG en klimaatrisico's te mitigeren. Daarnaast zijn mogelijk extra beheersmaatregelen nodig om het risico volgend uit de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel te mitigeren.

Op basis van het bestaande beleid, risico-inventarisatie en bijbehorende beheersmaatregelen zijn wij van mening dat het risicobeheer binnen ons pensioenfonds voldoende adequaat is ingericht. Wel hebben wij mogelijke verbeteringen in het risicomanagementsysteem geïdentificeerd.

De centrale vraag in onze eigen risicobeoordeling wordt door ons als volgt beantwoord: *risico's die de missie, visie en strategie van ons pensioenfonds bedreigen zijn vooral financieel-economisch van aard. Een extreem deflatie scenario zorgt voor een sterk dalende dekkingsgraad, waardoor er veel minder toeslagpotentieel is na de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Klimaatrisico kan juist tot hogere inflatie leiden, wat de koopkracht uitholt.*

Monitoren en evalueren van risico's en beleid

Monitoring en evaluatie van de risico's geschiedt langs de lijnen van het standaardmodel. Hierbij worden de financiële risico's ten minste op kwartaalbasis in kaart gebracht en aan De Nederlandsche Bank gerapporteerd. Op kwartaalbasis worden door de fiduciair vermogensbeheerder de risico's ten opzichte van de technische voorziening voor risico pensioenfonds gerapporteerd. Voorts worden risicoanalyses uitgevoerd op basis van (historische) stress scenario's.

Verder is op kwartaalbasis beschikbaar:

- een overzicht van de dekkingsgraden met een ontwikkeling naar componenten;
- een overzicht van de beleggingsportefeuille;
- een overzicht van het rendement en de attributie van de verschillende beleggingscategorieën;
- een overzicht van de belangrijkste risico's en de ontwikkeling van deze risico's in het kwartaal;
- een evaluatie van de verschillende vermogensbeheerders naar rendement en risico;
- een toets op het voor collateral beschikbare onderpand;
- een marktbeschouwing.

Op maandbasis ontvangt het pensioenfonds een beknopt overzicht van de dekkingsgraden, rendementen en beleggingsportefeuille. Hiernaast zijn er rapportages waarin verantwoording over de (invulling van de) rente-afdekking wordt afgelegd. De fiduciair vermogensbeheerder legt voorts op maandbasis verantwoording af over mogelijke schendingen ten opzichte van de geformuleerde restricties in de beleggingsportefeuilles.

De custodian draagt zorg voor een volledige administratie van de beleggingsportefeuille en alle daarop betrekking hebbende transacties. Deze administratie vormt de basis voor de jaarlijkse verslaglegging die door de accountant wordt gecontroleerd en voor de controle van de door de vermogensbeheerder opgestelde maand- en kwartaalrapportages. Het pensioenbureau heeft online inzage in de administratie van de custodian en –via het portaal van de fiduciair vermogensbeheerder– de beleggingsportefeuille.

Het pensioenbureau, de pensioenadministrateur en de administrateur van de individuele beleggingsrekeningen rapporteren op kwartaalbasis over de uitgevoerde werkzaamheden. Deze SLA-rapportages aangevuld met ISAE3402 rapportages en niet-financiële risicorapportages van uitbestedingspartijen vormen de basis voor de monitoring van niet-financiële risico's.

Bij de implementatie van de IORP-II richtlijn is, met de benoeming van sleutelfunctiehouders voor risicobeheer, interne audit en actuarieel, verder invulling gegeven aan de tweede en derde verdedigingslijn van het pensioenfonds. De rapportages van de sleutelfunctiehouders –met als uitgangspunt de door hen opgestelde charters en jaarplannen– geven nadere invulling aan monitoring van risico's. Ten behoeve van de rapportages van de sleutelfunctiehouders worden ook aanvullend risicorapportages van externe partijen afgenomen. Voor bestuursbesluiten die het risicoprofiel van het pensioenfonds raken, wordt een risico-opinie opgesteld.

De verschillende rapportages worden beoordeeld door het bestuur, de commissies en het pensioenbureau. De rapportages staan voorts ter beschikking van de raad van toezicht.

Gegevensbescherming

Algemene Verordening Gegevensbescherming

Op basis van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) moeten organisaties, zoals ons pensioenfonds, aan strengere eisen voldoen om de persoonsgegevens die zij beheren, te beschermen tegen oneigenlijk gebruik en misbruik.

Om de pensioenregeling te kunnen uitvoeren en administreren is het noodzakelijk dat wij persoonsgegevens ontvangen. Het gaat dan bijvoorbeeld om woonadres, salaris en burgerlijke staat. Deze persoonsgegevens worden –met als grondslag het voldoen aan wettelijke verplichtingen of de uitvoering van overeenkomsten– verzameld, gebruikt en bewaard (met andere woorden verwerkt). Wij hebben passende technische en organisatorische maatregelen getroffen om deze persoonsgegevens te beschermen en dat geldt ook voor onze pensioenadministrateur. De technische en organisatorische maatregelen voldoen aan de eisen die de AVG stelt aan informatiebeveiliging en worden als dat nodig is, aangescherpt.

In het kader van de AVG hebben wij onder andere:

- een data protection impact assessment uitgevoerd;
- verwerkersovereenkomsten afgesloten met verwerkers die persoonsgegevens van ons pensioenfonds gebruiken;
- een privacyverklaring en algemene informatie op de website van ons pensioenfonds geplaatst;
- informatie over de verwerking van persoonsgegevens opgenomen in brieven van ons pensioenfonds;
- een privacy officer aangesteld;
- een privacy-beleid opgesteld met als onderdeel een procedure in geval van datalekken;
- een register van verwerkingsactiviteiten opgesteld.

De hiervoor genoemde werkzaamheden in het kader van de AVG zijn uitgevoerd met ondersteuning van een externe deskundige. Jaarlijks monitort en evalueert ons pensioenfonds of voldaan wordt aan de AVG en/of aanvullende werkzaamheden dienen plaats te vinden.

Privacy officer

Het bestuurslid mevrouw S. Wesseloo is aangesteld als privacy officer. De rol van privacy officer vult zij in met behulp van externe ondersteuning en volgt de opzet die Vopak in dit kader heeft geïmplementeerd.

Datalekken

In haar rol als privacy officer heeft mevrouw S. Wesseloo aangegeven dat zij in 2023 geen meldingen heeft ontvangen van een datalek bij het pensioenfonds of een van de uitbestedingspartijen die persoonsgegevens van ons pensioenfonds verwerkt.

Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens

In 2019 heeft de Pensioenfederatie de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens (Gedragslijn) gepubliceerd. De Gedragslijn heeft tot doel om:

- pensioenfonds uniforme en specifieke gedragslijnen te verstrekken ten aanzien van het verwerken van persoonsgegevens;
- inzicht te geven aan personen van wie persoonsgegevens door pensioenfonds worden verwerkt (zullen) worden;
- de transparantie te vergroten ten aanzien van de uitgangspunten die door pensioenfonds worden gehanteerd bij het verwerken van persoonsgegevens; en
- pensioenfonds een interpretatie te geven van het wettelijk kader en de toepassing hiervan op de specifieke kenmerken van de pensioensector.

De Pensioenfederatie gaat ervan uit dat pensioenfonds die lid zijn van de Pensioenfederatie, zoals wij, de Gedragslijn naleven. De naleving van de gedragslijn is niet juridisch afdwingbaar maar wij wensen ons wel te conformeren aan de normen zoals opgenomen in de Gedragslijn. Op basis van een inventarisatie in 2020, en de naar aanleiding hiervan doorgevoerde wijzigingen in het privacy-beleid en in het register van verwerkingsactiviteiten, voldoet ons pensioenfonds aan de normen zoals opgenomen in de Gedragslijn. Wij verklaren dan ook dat wij ons in 2023 hebben gehouden aan de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens.

Per 1 januari 2023 is de Gedragslijn geactualiseerd. Gedurende 2023 is beoordeeld of het privacy-beleid en register van verwerkingsactiviteiten uit hoofde van deze actualisatie nog aanpassingen behoeven. Dit heeft geleid tot een update van het privacy-beleid inclusief de privacyverklaring.

Communicatie

Beleid

Vanuit het communicatiebeleidsplan 2023-2025 wordt ten aanzien van de (gewezen) deelnemer aan de volgende kerndoelen gewerkt:

1. Deelnemers ervaren ons pensioenfonds als persoonlijk en dichtbij;
2. Deelnemers bouwen pensioen op, op een manier die bij hen past (keuze pensioeninkoop of beleggen);
3. (Gewezen) deelnemers hebben inzicht in het opgebouwde en te verwachten pensioen;
4. (Gewezen) deelnemers starten tijdig met het maken van een pensioenplan.

Voor pensioengerechtigden is het volgende kerndoel gedefinieerd:

5. Gepensioneerden zijn tevreden over de informatie die zij over de te maken keuzes tijdens de opbouwfase en rondom het pensioneren hebben ontvangen. Daarnaast zijn pensioengerechtigden tevreden over de informatie die zij van ons pensioenfonds ontvangen.

In de realisatie van deze kerndoelen vormt het risicobewustzijn een belangrijk onderdeel van de communicatie. Betrokkenen moeten beseffen dat er geen garanties zijn verbonden aan pensioen en zich voorts bewust zijn van de consequenties die bepaalde keuzes op hun pensioensituatie kunnen hebben.

Gedurende de jaren 2023-2025 communiceert het pensioenfonds meer digitaal.

Uitvoering

In het pensioenportaal kunnen (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden frequenter bijgewerkte informatie over hun opgebouwde en te verwachten pensioen bij de pensioenadministrateur raadplegen. Het pensioenportaal voorziet voorts in een pensioenplanner waarin effecten van de in het pensioenreglement opgenomen flexibiliseringsmogelijkheden bij pensioeningang kunnen worden doorgerekend. In de pensioenplanner worden voor deelnemers ook de consequenties van een mogelijke keuze tussen beleggen of pensioeninkoop inzichtelijk gemaakt.

Het communicatiejaarplan 2023 richtte zich met name op het nadrukkelijk positioneren van de keuze rondom beschikbare premie als 'vanzelfsprekend', het profileren van het pensioenbureau en het vereenvoudigen van teksten. De communicatie-uitingen dienen bij te dragen aan de versteviging van de waarden 'transparant', 'persoonlijk' en 'dichtbij'.

Bij de hiervoor benoemde kerndoelen is de volgende aanpak geformuleerd:

1. We maken het pensioenbureau meer bekend en gebruiken taal die herkenbaar en dichtbij is;
2. We beschouwen de wijze waarop de premie wordt aangewend als een keuze, die iedereen in principe bewust zou moeten maken. We houden er rekening mee dat niet iedereen deze keuze bewust zal maken, daarom zorgt het pensioenfonds voor een goede default;
3. We stimuleren het gebruik van de pensioenplanner en presenteren informatie over het opgebouwde en te verwachten pensioen(kapitaal) op een laagdrempelige manier en stimuleren deelnemers om de informatie goed te bekijken, zodat bedragen betekenis krijgen;
4. We maken het plannen en aanvragen van het pensioen zo makkelijk mogelijk.

Het communicatiejaarplan 2024 besteedt ook aandacht aan de zorgplicht en keuzebegeleiding. Communicatie inzake de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel verschuift van met name algemene berichtgeving naar een meer inhoudelijk karakter. Zodra het mogelijk is worden deelnemers persoonlijk geïnformeerd over de gevolgen van de transitie naar de nieuwe pensioenregeling.

Code pensioenfondsen

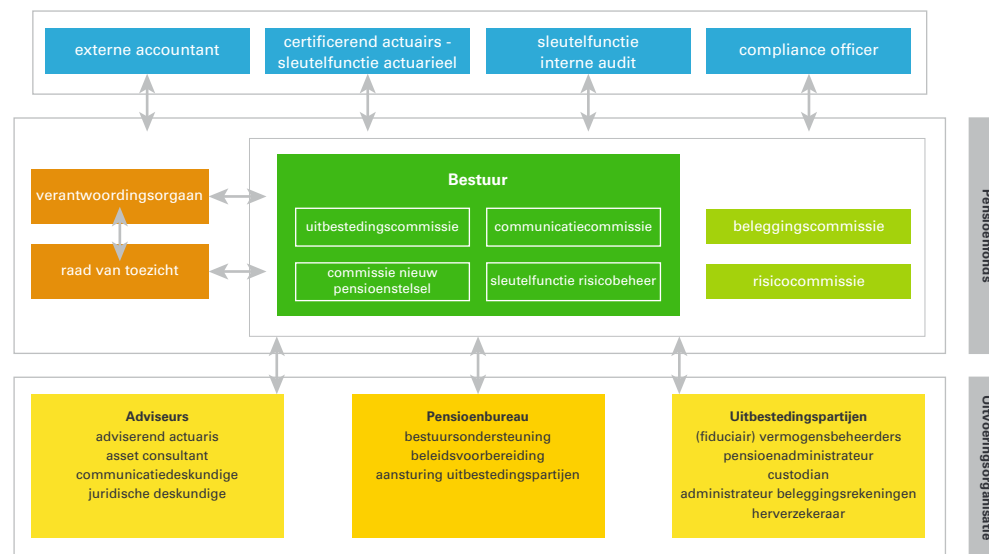
De code pensioenfondsen draait om de drie functies van 'goed pensioenfondsbestuur': besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen. De code pensioenfondsen is wettelijk verankerd en naleving geschiedt op basis van het 'pas-toe-of-leg-uit'-beginsel. De code pensioenfondsen is ingedeeld naar acht thema's. Wij streven er naar om aan de normen van de code pensioenfondsen te voldoen. Voor zover dat (nog) niet mogelijk of gerealiseerd is (x), is hierna een toelichting opgenomen. In aanvulling hierop zijn de normen toegelicht waaraan wordt voldaan (v) en waarvoor een rapportageverplichting bestaat.

	norm	toelichting 2023	
Thema vertrouwen waarmaken			
5	v	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Het bestuur legt gedurende het jaar verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Voorts voorziet dit jaarverslag in het afleggen van verantwoording aan deze en andere belanghebbenden omtrent het beleid van het pensioenfonds en de wijze waarop aan dit beleid invulling wordt gegeven. Hierbij wordt tevens inzicht gegeven in korte- en lange-termijnrisico's die samenhangen met (de uitvoering van) het beleid. Wij betrekken de evenwichtige belangenafweging continu in onze besluitvorming.
7	x	Het bestuur zorgt ervoor dat er onder de belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	Een globale toetsing op draagvlak onder belanghebbenden is als onderdeel van het risicobereidheidsonderzoek in 2023 uitgevoerd.
Thema zorgvuldig benoemen			
31	v	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Het bestuur heeft een beleidsnota geschiktheid en geschiktheidsplan opgesteld. Het pensioenfonds heeft het beleid rondom diversiteit in 2023 opnieuw vastgesteld. In het hoofdstuk governance wordt op deze onderwerpen ingegaan.
33	x	In zowel het bestuur als in het verantwoordingsorgaan is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	In het bestuur en verantwoordingsorgaan hebben zowel mannen als vrouwen zitting. In het bestuur is geen bestuurslid jonger dan 40 jaar, wel is er een aspirant bestuurslid jonger dan 40 jaar. In het verantwoordingsorgaan is geen lid jonger dan 40 jaar. Wij vragen bij benoemingen specifiek aandacht voor deze norm. Er is geen sprake van een stappenplan om de diversiteit (verder) te bevorderen. Het diversiteitsbeleid is in 2023 geëvalueerd en opnieuw vastgesteld.
34	x	De zittingsduur van een lid van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht één keer.	Is vastgelegd in de statuten en wordt als zodanig vanaf 2014 in principe toegepast. In 2023 is de voorzitter voor een nieuwe termijn aangewezen door Vopak waarbij expliciet overschrijding van twee termijnen is geadresseerd. De wens om de kennis en ervaring van de voorzitter tot de transitiedatum naar het nieuwe pensioenstelsel te behouden, lag daar met name aan ten grondslag.
39	x	Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.	De benoeming van bestuursleden en leden van de raad van toezicht is in lijn met deze norm. De benoeming van leden van het verantwoordingsorgaan geschiedt in ons pensioenfonds –na een verkiezing onder deelnemers of pensioengerechtigden– door het verantwoordingsorgaan.
Thema toezicht houden en inspraak waarborgen			
47	v	Het intern toezicht betreft deze code bij de uitoefening van zijn taak.	De raad van toezicht ontvangt jaarlijks een overzicht over de mate waarin wij de code naleven. In het rapport van de raad van toezicht wordt hier specifiek op ingegaan.

	norm	toelichting 2023
Thema transparantie bevorderen		
58	✓	Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie. De missie, visie en strategie is in ons jaarverslag opgenomen.
62	✓	Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden. In maart 2021 heeft vaststelling van het beleid duurzaamheid beleggingen plaatsgevonden. Dit beleid wordt nader toegelicht in dit jaarverslag en is opgenomen in de actuariële en bedrijfstechnische nota. In het beleid is aandacht besteed aan de overwegingen die bij de vaststelling zijn gemaakt. Een update van dit beleid staat gepland voor 2024.
64	✓	Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur. In het jaarverslag wordt in het hoofdstuk governance aandacht aan de wijze waarop naleving van de gedragscode wordt gecontroleerd. Daarnaast is gerapporteerd over de zelfevaluatie.
65	✓	Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien. Wij hebben een adequate klachtenprocedure die is te vinden op de website van het pensioenfonds. In het jaarverslag wordt gerapporteerd over (lopende) klachten. De klachtenregeling is per 1 juli 2023 vastgesteld conform de wettelijke eisen vanuit de Wet Toekomst Pensioenen.

Vanaf 1 januari 2024 geldt een aangepaste code pensioenfondsen. De wijzigingen naar aanleiding van deze aangepaste code hebben wij begin 2024 in kaart gebracht.

Governance ¹

¹ naar de stand per juni 2024

Bestuur

	dienstverband	geb.jaar	benoemd
werkgeversleden			
Dhr. H. van Hal	Vice President Finance - Global Business Development	1979	2016
Dhr. C. Vletter, voorzitter	Manager M&A - Ventures	1963	2004
Mevr. S. Wesseloo	Manager Compensation & Benefits	1972	2013
Mevr. F. Wittermans	Manager Business Development	1964	2023
deelnemersleden			
Dhr. C.A. Bom, plaatsvervangend voorzitter	Manager Global Internal Audit	1977	2013
Mevr. C.C. Heilbron-Werker		1950	2022
Dhr. A. de Ronde	Manager Contract & Expertise Facility	1969	2016
Dhr. R.J. Wester, secretaris		1953	2022

	dienstverband	geb.jaar	sinds
aspirant werkgeverslid			
Dhr. R.R.J. Brouwer	Managing Director Victoria Energy Terminal	1958	2023
aspirant deelnemersleden			
Dhr. G.W. Dijkshoorn	Site Director Vlaardingen	1986	2020
vacature			

Ons bestuur is paritair samengesteld, te weten vier leden aangewezen door de werkgever, twee leden (deelnemers) door de deelnemers in het verantwoordingsorgaan en twee leden (pensioengerechtigden) door de pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan. De samenstelling van ons bestuur voldoet niet aan de diversiteitsnormen in de code pensioenfondsen.

De zittingsduur voor bestuursleden is vier jaar. Aftreden geschiedt volgens een rooster van aftreden en herbenoeming voor een nieuwe zittingsduur kan vanaf 1 juli 2014 in principe maximaal tweemaal plaatsvinden.

Wij kwamen in het verslagjaar tien keer in vergadering bijeen (met gemiddeld zeven bestuursleden en één aspirant bestuurslid). Verder was er tweemaal een gezamenlijke vergadering van bestuur, verantwoordingsorgaan en raad van toezicht. Voorts waren bestuursleden aanwezig bij de vergaderingen van de beleggingscommissie en kwamen bestuursleden samen in het kader van de communicatie, uitbesteding en het nieuwe pensioenstelsel.

Er zijn drie bestuurscommissies actief: de uitbestedingscommissie, de communicatiecommissie en de commissie nieuw pensioenstelsel. De samenstelling, werkzaamheden, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt in het reglement commissies.

uitbestedingscommissie	communicatiecommissie	commissie nieuw pensioenstelsel
Dhr. C.A. Bom	Mevr. S. Wesseloo	Dhr. C.A. Bom
Dhr. A. de Ronde	Dhr. R.J. Wester	Dhr. C. Vletter

Twee bestuursleden nemen als toehoorder deel aan de vergaderingen van de beleggingscommissie.

De aspirant bestuursleden nemen deel aan de bestuursvergaderingen en opleidingen ter voorbereiding op een toekomstige rol als bestuurslid. Zij dragen bij aan het besluitvormingsproces maar hebben geen stemrecht.

Doorgaans wonen twee leden van het verantwoordingsorgaan als toehoorder de bestuursvergaderingen bij.

Mutaties bestuur

Per 31 december 2022 was volgens rooster aftredend de heer C. Vletter. Hij werd door Vopak voor een derde benoemingstermijn na 1 juli 2014 voorgedragen. Hierbij werden in overweging genomen het belang van een ervaren voorzitter bij de invoering van het nieuwe pensioenstelsel, het ontbreken van andere geschikte kandidaten zowel binnen het bestuur als Vopak en de wens om geen externe kandidaten aan te trekken. Na de verklaring van geen belet door de raad van toezicht en het positief afronden van de toetsingsprocedure van De Nederlandsche Bank kon hij op 1 januari 2023 worden herbenoemd.

De heer R.R.J. Brouwer is begin 2023 afgetreden als bestuurslid namens de werkgever. Mevrouw F. Wittermans is na de verklaring van geen belet door de raad van toezicht en het positief afronden van de toetsingsprocedure van De Nederlandsche Bank op 17 januari 2023 benoemd als bestuurslid namens de werkgever.

Mutaties aspirant bestuursleden

Op voordracht van Vopak werd begin 2023 de heer R.R.J. Brouwer als aspirant bestuurslid benoemd. Hiermee werd voorzien in de vacature die begin 2023 ontstond door de benoeming als bestuurslid namens de werkgever van Mevrouw F. Wittermans.

Zelfevaluatie

Wij evalueren ons eigen functioneren als geheel en het functioneren van de individuele bestuursleden afzonderlijk.

In september 2023 hebben wij een zelfevaluatie uitgevoerd. Hierbij is specifiek ingegaan op de tijdsbesteding, de kwaliteit van de vergaderingen en het eigen functioneren en betrokkenheid van het bestuur bij het pensioenfonds. Het bestuur is tevreden over het eigen functioneren als geheel en over het functioneren van de individuele bestuursleden.

Geschiktheid

De studiedagen in maart 2023 stonden in het teken van marktontwikkelingen en het effect op de beleggingsportefeuille alsmede ESG en SFDR. Voorts werd aandacht besteed aan evenwichtigheid bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel in het algemeen en netto-profitberekeningen in het bijzonder. De studiedagen werden afgesloten met een

cybersecurity oefening waarna onze ervaringen in het licht van ‘boardroom dynamics’ werden beschouwd.

Gedurende de studiedagen in maart 2024 besteedde het bestuur aandacht aan de update van het integraal risicomanagement, het IT-beleid inclusief DORA, vermogensbeheer in het nieuwe pensioenstelsel, het evenwichtskader en de vervolgstappen inzake het duurzaamheidsbeleid.

Op individuele basis worden door ons (digitaal) studies gevolgd en/of presentaties van vermogensbeheerders en bijeenkomsten van De Nederlandsche Bank en de Pensioenfederatie bijgewoond.

Bestuursreglement en benoemingsprocedure

In 2023 zijn er geen wijzigingen in het bestuursreglement en de benoemingsprocedure doorgevoerd.

Gedragcode

De bestuursleden hebben –in aanvulling op een mogelijk van toepassing zijnde gedragcode van Vopak– de gedragcode van het pensioenfonds ondertekend. Er wordt jaarlijks een verklaring over het naleven van de gedragcode getekend. De compliance officer van het pensioenfonds (Senior Vice President Legal van Vopak) is belast met de controle op de naleving van de gedragcode. De gedragcode werd in maart 2022 voor het laatste bijgesteld.

Nevenfuncties

In 2023 zijn de nevenfuncties van de bestuursleden geïnventariseerd. Bij deze inventarisatie zijn geen nevenfuncties aangetroffen die (potentieel) tegenstrijdige belangen of reputatieschade voor het pensioenfonds zouden kunnen opleveren.

Beloning

De leden van het bestuur ontvangen voor de uitoefening van hun functie geen beloning ten laste van het pensioenfonds. Het feit dat de bestuursleden geen beloning ontvangen is vastgelegd in het beloningsbeleid. In 2024 staat een review van het beloningsbeleid op de agenda van het bestuur.

Verantwoordingsorgaan

	dienstverband	geb.jaar	benoemd
namens deelnemers			
Mevr. C. Donker-Drinkwaard	Application consultant	1965	2021
Mevr. M.D. Gunsch-Luijendijk, secretaris	Technical Administrator	1964	2020
Dhr. S. Kruikemeier	Manager Customs & Excise	1983	2021
namens pensioengerechtigden			
Dhr. J. 't Hart		1951	2017
Dhr. W. Dijkstra		1955	2023
Dhr. K.H. Knapper, voorzitter		1953	2017
Dhr. J. Metselaar		1955	2023
Dhr. H.B. Mol		1953	2017
Dhr. R.M. Plaisier		1949	2012
Dhr. J. Veenma		1943	2015
namens werkgever			
Dhr. J. Van Koerten	Controller Global Treasury & Insurance	1977	2023

In het verantwoordingsorgaan zijn deelnemers en pensioengerechtigden naar evenredigheid van hun aantal in het pensioenfonds vertegenwoordigd. Tevens is Vopak in het verantwoordingsorgaan vertegenwoordigd met één zetel.

Het verantwoordingsorgaan kwam in het verslagjaar viermaal in vergadering bijeen (met gemiddeld negen leden). Verder was er een vergadering van het verantwoordingsorgaan met de raad van toezicht en twee gezamenlijke vergaderingen met bestuur en raad van toezicht.

Het jaarverslag werd door een delegatie van het verantwoordingsorgaan met ons besproken. Twee leden van het verantwoordingsorgaan wonen de bestuursvergaderingen als toehoorder bij. Wij leggen jaarlijks verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan.

Het verslag van het verantwoordingsorgaan begint op pagina 46. Onze reactie is na het verslag opgenomen.

Mutaties verantwoordingsorgaan

Eind 2023 liepen de termijnen van de heer P. Hoogerwaard en de heer J. Veenma als lid van het verantwoordingsorgaan af. De heer P. Hoogerwaard besloot om zich niet beschikbaar te stellen voor een nieuwe termijn. De vacature die ontstond als gevolg van zijn vertrek is ingevuld door de toetreding van de heer W. Dijkstra. De heer J. Veenma werd begin 2024 herbenoemd voor een nieuwe termijn.

De nog openstaande vacature voor lid van het verantwoordingsorgaan namens de werkgever is in september 2023 ingevuld met de benoeming van de heer J. van Koerten.

Zelfevaluatie

In maart 2022 heeft het verantwoordingsorgaan zowel een zelfevaluatie als een gezamenlijke evaluatie van de pensioenfondsgorganen uitgevoerd onder begeleiding van een onafhankelijke derde partij. Hierbij is specifiek ingegaan op onze gedragsvoorkeuren onder gunstige en ongunstige omstandigheden en op welke wijze deze gedragsvoorkeuren ons functioneren (kunnen) beïnvloeden. In 2023 is geen eigen zelfevaluatie uitgevoerd, deze staat gepland voor het jaar 2024.

Geschiktheid

In 2023 zijn op individuele basis door leden van het verantwoordingsorgaan (digitaal) studies gevolgd en bijeenkomsten van de Pensioenfederatie bezocht.

De studiedag in 2023 stond in het teken van het nieuwe pensioenstelsel. Naast een toelichting op het proces van de werkgroep nieuw pensioenstelsel is er eveneens aandacht besteed aan het beoordelen van de transitie op evenwichtige wijze en de planning van de transitie specifiek voor het verantwoordingsorgaan.

Reglement verantwoordingsorgaan en profielschets

Het reglement verantwoordingsorgaan en de profielschets zijn in 2023 niet gewijzigd.

Beloning

De leden van het verantwoordingsorgaan ontvangen voor de uitoefening van hun functie geen beloning ten laste van het pensioenfonds.

Raad van toezicht

De raad van toezicht geeft gevraagd en ongevraagd advies aan het bestuur.

	geb. jaar	in functie
Mevrouw M. Meijer-Zaalberg	1950	2019
Dhr. M. Simon, voorzitter	1960	2019
Dhr. H. Zevenhuizen	1976	2019

Het intern toezicht wordt ingevuld door een raad van toezicht. De raad van toezicht houdt toezicht op het beleid van het bestuur, de effectiviteit van het bestuur en de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Hierbij is de raad van toezicht belast met het toezien op een adequate risicobeheersing, naleving van wet- en regelgeving en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De raad van toezicht geeft gevraagd en ongevraagd advies aan het bestuur. De raad van toezicht legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever en in het jaarverslag.

De raad van toezicht kan de benoeming van bestuursleden beletten indien niet aan de profielschets wordt voldaan en kan het bestuur schorsen of ontslaan wegens disfunctioneren. Voor goedkeuring moeten aan de raad van toezicht onder andere worden voorgelegd: de profielschets voor bestuursleden, het bestuursverslag en de jaarrekening en het beloningsbeleid.

Het verslag van de raad van toezicht begint op pagina 49. Onze reactie is na het verslag opgenomen.

Zelfevaluatie

In 2023 heeft de raad van toezicht een zelfevaluatie uitgevoerd. Hierbij is specifiek ingegaan op de positie ten opzichte van het bestuur binnen het besluitvormingsproces en de kwaliteit van de vergaderingen.

Reglement raad van toezicht en profielschets

Het reglement van de raad van toezicht en de profielschets zijn in 2023 niet gewijzigd.

Mutaties raad van toezicht

Gedurende 2023 zijn er geen mutaties binnen de raad van toezicht geweest.

Beloning

De leden van de raad van toezicht ontvangen voor de uitoefening van hun functie een vaste beloning ten laste van het pensioenfonds. De beloning is vooraf getoetst op marktconformiteit. In 2023 ontving de raad van toezicht in totaal een beloning van EUR 47.000 (in 2022 was dit EUR 45.000).

Sleutelfunctiehouders

De sleutelfunctiehouders hebben een controlerende en adviserende rol op het gebied van risicobeheer, interne audit en actuariael. De sleutelfunctiehouders zijn hierna opgenomen.

	sleutelfunctiehouder
Risicobeheer	Dhr. H. van Hal - bestuurslid
Interne audit	Dhr. A.P.B. Huisman - Senior Vice President Audit & Risk
Actuariael	Mevr. E.C.P. Op het Veld - certificerend actuaaris

In 2023 zijn geen wijzigingen van de sleutelfunctiehouders doorgevoerd.

Bij de invulling van de sleutelfunctiehouders hebben wij ons laten leiden door aanwezige geschiktheid en beschikbaarheid. De sleutelfunctiehouder risicobeheer wordt op basis hiervan binnen het bestuur ingevuld, de sleutelfunctiehouder interne audit bij Vopak en de sleutelfunctiehouder actuariael bij de certificerend actuaaris.

De taken en verantwoordelijkheden van de sleutelfunctiehouders zijn uitgewerkt in een reglement en ter ondersteuning van de taken zijn verschillende rapportages toegevoegd aan rapportagelijnen. Een evaluatie van het reglement is in 2023 uitgevoerd. Dit heeft niet geleid tot inhoudelijke aanpassingen. Zowel de sleutelfunctiehouder risicobeheer als interne audit hebben een charter opgesteld waarin doel, taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden en onafhankelijkheid zijn uitgewerkt. De sleutelfunctiehouder risicobeheer en interne audit nemen deel aan het assurance platform bij de pensioenadministrateur.

De risicocommissie ondersteunt de sleutelfunctiehouder risicobeheer in zijn werkzaamheden. De risicocommissie bestaat behalve de voorzitter volledig uit niet-bestuursleden. De samenstelling, werkzaamheden, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de risicocommissie zijn uitgewerkt in het reglement commissies.

De sleutelfunctiehouder interne audit heeft een auditplan uitgebracht waarin de geplande audits zijn vastgelegd. In 2023 is door de sleutelfunctiehouder interne audit een audit uitgevoerd op de evenwichtigheid in de besluitvorming van het bestuur. Hierbij vormden

toekomstige besluitvormingstrajecten in het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel een belangrijke aanleiding. Het oordeel van de sleutelfunctiehouder interne audit naar aanleiding van de uitgevoerde audit luidde 'satisfactory'. Aan een tweetal aanbevelingen uit de audit op 'midden' niveau werd in 2023 reeds opvolging gegeven.

Om opvolging van de aanbevelingen uit de audits zeker te stellen worden deze door ons vastgelegd in een aanbevelingenlijst. Eind 2023 stond uit de audit uitbesteding nog één aanbeveling open. Voor deze aanbeveling met betrekking tot het risicoraamwerk is nadere afstemming met AZL benodigd.

Via het assurance platform bij de pensioenadministrateur werden in 2023 twee audits op datakwaliteit uitgevoerd met betrekking tot DAMA en interfaces. De audit DAMA (internationale standaard datamanagement) betreft een nulmeting waaraan nog geen oordeel is verbonden. Het oordeel op de audit interfaces was 'insufficient'. Hieraan lagen met name het volwassenheidsniveau en de borging van documentatie ten grondslag. De opvolging op de aanbevelingen wordt door de sleutelfunctiehouder interne audit via het assurance platform gemonitord.

Compliance officer

De compliance officer heeft als taak toe te zien op de naleving van de gedragscode van ons pensioenfonds. Ten minste eenmaal per jaar wordt in een bestuursvergadering, indien gewenst in aanwezigheid van de compliance officer, het onderwerp compliance besproken. De compliance officer vraagt jaarlijks aan alle betrokken personen uit of de gedragscode is nageleefd. Naar aanleiding van de uitvraag inzake de naleving van de gedragscode over 2023 heeft de compliance officer geen melding gemaakt van incidenten.

De rol van compliance officer wordt ingevuld door de heer P.P. Smid, Senior Vice President Legal.

Extern toezicht

De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten

De Nederlandsche Bank houdt toezicht op de financiële positie van pensioenfonds en de Autoriteit Financiële Markten houdt toezicht op de informatieverstrekking door pensioenfonds.

Deze toezichthouders hebben wettelijke mogelijkheden om corrigerend op te treden tegen pensioenfonds, bijvoorbeeld door middel van het geven van een aanwijzing, het opleggen van een dwangsom of een boete of het aanstellen van een bewindvoerder.

In 2023 heeft het pensioenfonds bij De Nederlandsche Bank een compliance incident gemeld bij de pensioenadministrateur. Deze bleek geen toetsing tegen de Nationale Sanctielijst Terrorisme (NST) te hebben uitgevoerd in de (onterechte) veronderstelling dat deze sanctielijst volledig deel uitmaakt van de geconsolideerde EU sanctielijst waar wel op werd getoetst. De toetsing tegen de NST had vanaf 2018 structureel moeten plaatsvinden. De pensioenadministrateur heeft na constatering van de omissie het gehele deelnemersbestand getoetst tegen de NST hetgeen voor ons pensioenfonds geen hits opleverde. De pensioenadministrateur heeft de toetsingsprocedure in september 2023 herzien waarbij het (zwaardere) beleid van de moedermaatschappij als uitgangspunt werd gekozen.

Zoals voorgeschreven in artikel 96 Pensioenwet wordt vermeld dat de toezichthouders in 2023 geen corrigerende maatregelen richting het pensioenfonds hebben getroffen.

Uitbestedingspartijen en externe deskundigen

Het uitbestedingsbeleid is in 2022 geëvalueerd en aangepast op basis van de laatste ontwikkelingen. Hierbij is mede rekening gehouden met de aanbevelingen vanuit de interne audit op uitbesteding en de guidance van De Nederlandsche Bank.

Pensioenbureau

De werkzaamheden van het pensioenfonds zijn door ons uitbesteed aan Vopak, die de uitvoering van deze werkzaamheden heeft opgedragen aan haar pensioenbureau. De kosten van het pensioenbureau (salarissen, huisvesting etc.) komen voor rekening van Vopak. In aanvulling op de gedragscode van Vopak is voor de werknemers van het pensioenbureau de gedragscode van het pensioenfonds van toepassing.

Uitvoering pensioenregeling en administratie

Onder coördinatie en controle van het pensioenbureau is de uitvoering van de pensioenregelingen, de pensioenadministratie, de financiële administratie en verslaglegging ondergebracht bij AZL. De overeenkomst met AZL is per 1 januari 2023 voor onbepaalde tijd verlengd. Hierbij werden geen inhoudelijke wijzigingen ten aanzien van de dienstverlening doorgevoerd maar werden wel (ontwikkelingen in) wet- en regelgeving geadresseerd. Wij hebben de intentie uitgesproken om de overeenkomst tot de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel voort te zetten.

De administratie van de individuele beleggingsrekeningen is ondergebracht bij ABN AMRO Pension Services. De overeenkomst met ABN AMRO Pension Services werd door ABN AMRO in 2023 opgezegd waardoor de dienstverlening per 1 oktober 2024 zou eindigen. Wij hebben in 2023 –naast het voeren van gesprekken met ABN AMRO– een onderzoek uitgevoerd naar alternatieven voor de uitvoering van de administratie van de individuele beleggingsrekeningen. Deze bleken veelal administratief minder goed

uitvoerbaar, een afwijkende invulling te geven aan de pensioenregeling of op bezwaren van De Nederlandsche Bank te stuiten. Het feit dat de administratie van de individuele beleggingsrekeningen tot uiterlijk de transitiedatum naar het nieuwe pensioenstelsel (thans 1 juli 2026) is benodigd helpt niet in het vinden van een goed alternatief. De gesprekken met ABN AMRO worden in 2024 voortgezet.

AZL en ABN AMRO Pension Services zijn in het bezit van een ISAE 3402 rapportage.

Uitvoering vermogensbeheer

Als custodian treedt JP Morgan Bank Luxembourg op. De beleggingsadministratie, performance meting en look-through van de beleggingen is ondergebracht bij International Trust Services.

Het beheer van de beleggingen is uitbesteed aan externe vermogensbeheerders. De fiduciair vermogensbeheerder van het pensioenfonds is BlackRock (Netherlands). De fiduciair vermogensbeheerder verzorgt de coördinatie tussen, controle van en rapportering over de aangestelde vermogensbeheerders. JP Morgan Bank Luxembourg, International Trust Services en BlackRock zijn in het bezit van een ISAE 3402 rapportage.

Beleggingscommissie

	dienstverband	geb.jaar	benoemd
Dhr. M.A.S. Ariaans	Chief Investment Officer pensioenfonds Vervoer	1971	2017
Dhr. C.H. Blokzijl, voorzitter	Director Pensions Vopak	1963	2002
Dhr. E.J. Bannet	Directeur Quinator Investment Consultancy	1959	2008
Dhr. L. Leo	Directeur Leo Investment Consulting & Governance	1966	2009

De beleggingscommissie adviseert het bestuur inzake het beleggingsbeleid en monitort de operationele invulling van het beleggingsbeleid door de fiduciair vermogensbeheerder.

Ten aanzien van de beleggingscommissie is een reglement opgesteld waarin de samenstelling, taken, etc. zijn vastgelegd. In het reglement werd in 2022, mede naar aanleiding van onze beoordeling van de countervailing power richting beleggingscommissie, een maximale benoemingstermijn opgenomen.

Op de leden van de beleggingscommissie is de gedragscode van het pensioenfonds van toepassing. De leden van de beleggingscommissie worden jaarlijks door ons beoordeeld.

In 2023 zijn er geen wijzigingen in de samenstelling van de beleggingscommissie doorgevoerd. Bij het aflopen van zijn benoemingstermijn eind 2023 is de heer M. Ariaans voor vier jaar herbenoemd door het bestuur.

Accountant en actuaris

De controle van de jaarrekening is uitgevoerd door Mazars Accountants.

De actuariële werkzaamheden in het kader van de verslaglegging zijn door ons bij het actuaariaat van AZL ondergebracht. Voorts treedt WTW als adviserend en Sprekels als certificerend actuaris van het pensioenfonds op. Als certificerend actuaris toetst Sprekels of is voldaan aan artikel 126 tot en met 140 van de Pensioenwet en stelt op basis hiervan de actuariële verklaring op.

ALM adviseur

De haalbaarheidstoets, ALM studie en evaluatie van de standaard beleggingsstaffel van het pensioenfonds worden uitgevoerd door Ortec Finance.

Communicatiedeskundige

Voor de invulling en uitwerking van het communicatiebeleidsplan, communicatiejaarplan en communicatie-uitingen wordt het pensioenfonds ondersteund door Lidewij & Spijker.

Klachten

Beleid

Het pensioenfonds kent een klachtenregeling waarin de te volgen procedure bij klachten is vastgelegd. De regeling is in 2023 geëvalueerd naar aanleiding van de gedragslijn van de Pensioenfederatie 'Goed omgaan met klachten' en de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen per 1 juli 2023.

Voor de klachtenregeling is aansluiting gezocht bij het model van de pensioenadministrateur. Dit om de adequate procesuitvoering in klachtenbehandeling en klachtenrapportages zeker te stellen. In de klachtenregeling is de pensioenadministrateur het eerste aanspreekpunt. Hiermee komen klachten op één punt binnen en worden ze op uniforme wijze behandeld en procesmatig vastgelegd. Bij ontevredenheid over de behandeling van een klacht bij de pensioenadministrateur bestaat de mogelijkheid van bezwaar bij het bestuur. Hierna zijn vervolgstappen bij de in 2023 opgerichte Geschilleninstantie Pensioenfonds (waar de Ombudsman Pensioenen ook deel van uitmaakt) en de burgerlijke rechter mogelijk. Wij hebben ons eind 2023 aangesloten bij de Geschilleninstantie Pensioenfonds.

De procedure bij klachten is eenvoudig te vinden op de website van het pensioenfonds.

Uitvoering

In 2023 heeft het bestuur geen (bezwaren op) klachten ontvangen. Bij de pensioenadministrateur zijn in totaal 6 klachten ontvangen. Deze hadden met name betrekking op (de doorlooptijd van) administratieve processen en konden bij het eerste contact worden afgehandeld.

Eind 2023 waren er geen klachtenprocedures in behandeling of opgestart.

Verzekerdenbestand

Het pensioenfondsbestand omvat deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden en ontwikkelde zich in 2023 als volgt:

	31-12-2022	Toename	Afname	31-12-2023
Deelnemers	1.507	283	-377	1.413 ¹
Gewezen deelnemers	1.811	332	-188	1.955
Pensioengerechtigden				
• ouderdomspensioen	1.889	130	-161	1.858
• partnerpensioen	900	60	-64	896
• wezenpensioen	19	2	-4	17
Totaal	6.126	807	-794	6.139

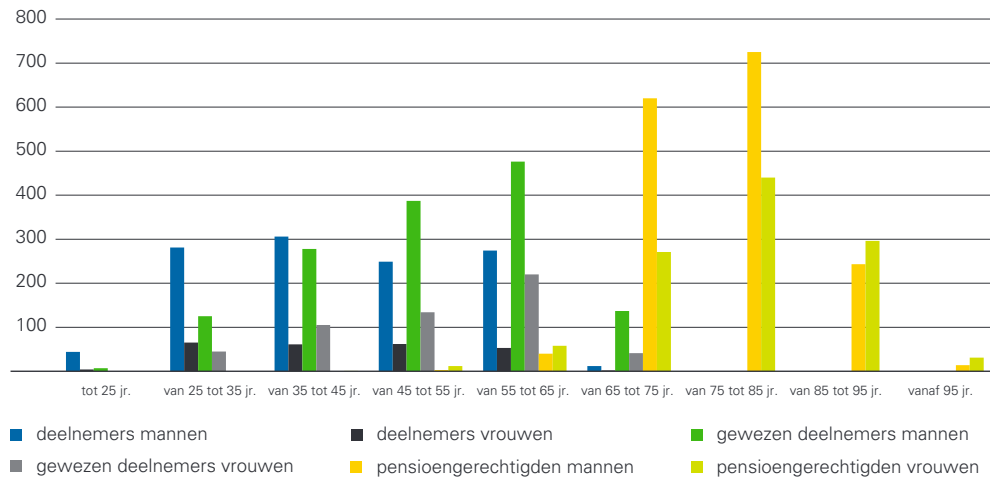
In het hiervoor opgenomen overzicht komen geen dubbeltellingen voor. Zo worden arbeidsongeschikte deelnemers onder 'deelnemers' opgenomen op basis van de premievrije voortzetting van de pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid. Het is evenwel mogelijk dat deze deelnemers ook een arbeidsongeschiktheidspensioen ontvangen. Omdat zij reeds als 'deelnemer' zijn meegeteld worden zij niet opgenomen in de telling onder 'arbeidsongeschiktheidspensioen'.

¹ Waarvan 37 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

De leeftijdsopbouw van het pensioenfondsbestand per 31 december 2023 kan grafisch als volgt worden weergegeven:

Leeftijdsopbouw pensioenfondsbestand

In aantallen

Aangesloten ondernemingen

Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit voor de volgende aangesloten ondernemingen:

Koninklijke Vopak	Vopak Terminal Europoort	Wilhelmsen Port Services Rotterdam
Vopak Management Netherlands	Vopak Terminal Vlaardingen	Wilhelmsen Port Services Amsterdam
Vopak Global IT	Vopak Terminal Vlissingen	Wilhelmsen Port Services Terneuzen
Vopak Global Shared Services	Vopak Terminal Eemshaven	Liquin
Vopak Business Unit Netherlands	Vopak LNG Holding	

Met de voormalige Vopak Agencies ondernemingen (thans Wilhelmsen Port Services) is overeengekomen dat de werknemers tot uiterlijk 31 december 2025 deel mogen blijven nemen aan de Vopak pensioenregeling. Hierbij zijn onverkort de afspraken die met Vopak zijn en worden gemaakt van toepassing.

Een vergelijkbare toezegging werd in 2023 gedaan aan de voormalige Vopak Chemical Logistics Netherlands ondernemingen (thans Liquin) voor wie de werknemers tot uiterlijk 31 december 2026 deel mogen blijven nemen aan de Vopak pensioenregeling. Ook voor Liquin zijn de afspraken die met Vopak zijn en worden gemaakt onverkort van toepassing.

Statuten en pensioenregeling

De meest recente versies van de statuten en het pensioenreglement zijn te vinden op de website van het pensioenfonds.

Statuten

De statuten zijn in 2023 niet gewijzigd.

Pensioenregeling

De pensioenregeling is in 2023 niet inhoudelijk gewijzigd. Wel werden de jaarlijkse aanpassing van de franchise, salarisingrenzen en tarieven doorgevoerd. De hoofdpunten van de door het pensioenfonds uitgevoerde pensioenregeling kunnen als volgt worden weergegeven:

A-regeling

- De franchise bedraagt EUR 15.433 (2023).
- De salarisingrens bedraagt EUR 67.380 (2023).
- De standaard pensioenleeftijd is 68 jaar.
- Er wordt een bruto premie beschikbaar gesteld op basis van een in het reglement opgenomen leeftijdsstaffel. Deze premie is gebaseerd op pensioenopbouw voor ouderdomspensioen van 1,875% van de A-grondslag en voor partnerpensioen van 1,313% van de A-grondslag. Indien de gemiddelde rente voor de pensioenopbouw waarop de premie is gebaseerd lager ligt dan 1,85% wordt de premie in de leeftijdsstaffel naar verhouding bijgesteld.
- Het partnerpensioen is (op risicobasis) volledig verzekerd en bedraagt 1,313% van de A-grondslag waarbij voor deelnemers rekening wordt gehouden met voortzetting van de deelneming tot de pensioengerechtigde leeftijd. Het meeverzekerde wezenpensioen bedraagt 0,263% van de A-grondslag.
- De deelnemer heeft de keuze om de beschikbare premie direct te gebruiken om pensioen in te kopen of te beleggen op een individuele beleggingsrekening bij ABN AMRO Pension Services tegen een risicoprofiel naar keuze. Bij directe pensioeninkoop wordt het hiervoor genoemde ouderdoms- en partnerpensioen ingekocht in het pensioenfonds. Bij beleggen wordt –op een moment naar keuze van de deelnemer– ouderdoms- en partnerpensioen ingekocht. De hoogte van het in te kopen pensioen is afhankelijk van de beschikbare premies, het gerealiseerde rendement en de tarieven op het moment van pensioeninkoop.

- Het ouderdoms- en partnerpensioen dat bij het pensioenfonds wordt ingekocht betreft een vaste uitkering. Indien wordt belegd tot de pensioendatum heeft de deelnemer naast deze vaste uitkering een keuze voor een variabele uitkering bij een premie pensioeninstelling of verzekeraar.

B-regeling

- De franchise bedraagt EUR 67.380 (2023).
- De salariscgrens bedraagt EUR 128.810 (2023).
- De standaard pensioenleeftijd is 68 jaar.
- Er wordt een bruto premie beschikbaar gesteld op basis van een in het reglement opgenomen leeftijdsstaffel.
- Het partnerpensioen is (op risicobasis) volledig verzekerd en bedraagt 1,313% van de B-grondslag waarbij voor deelnemers rekening wordt gehouden met voortzetting van de deelneming tot de pensioengerechtigde leeftijd. Het meeverzekerde wezenpensioen bedraagt 0,263% van de B-grondslag.
- De deelnemer heeft de keuze om de beschikbare premie direct te gebruiken om pensioen in te kopen of te beleggen op een individuele beleggingsrekening bij ABN AMRO Pension Services tegen een risicoprofiel naar keuze. Bij directe pensioeninkoop wordt het hiervoor genoemde ouderdoms- en partnerpensioen ingekocht in het pensioenfonds. Bij beleggen wordt –op een moment naar keuze van de deelnemer– ouderdoms- en partnerpensioen ingekocht. De hoogte van het in te kopen pensioen is afhankelijk van de beschikbare premies, het gerealiseerde rendement en de tarieven op het moment van pensioeninkoop.

Arbeidsongeschiktheidspensioen op risicobasis

In de pensioenregeling is een arbeidsongeschiktheidspensioen op risicobasis verzekerd ter grootte van 80% van het pensioengevend salaris dat uitstijgt boven het maximum WIA-salaris van EUR 66.957 (2023).

C-regeling

In aanvulling op de A- en B-regeling heeft Vopak een netto pensioenregeling toegezegd waarvoor het pensioenfonds alleen de administratieve werkzaamheden verricht. Deze netto regeling wordt thans uitgevoerd door de Centraal Beheer PPI. De netto pensioenregeling betreft een beschikbare premieregeling voor het pensioengevend salaris vermeerderd met de bonus dat uitstijgt boven de salariscgrens uit de B-regeling.

- De franchise bedraagt EUR 128.810 (2023).
- De standaard pensioenleeftijd is 68 jaar.
- Er wordt een netto premie beschikbaar gesteld op basis van een in het reglement opgenomen leeftijdsstaffel.

- Het netto partnerpensioen is (op risicobasis) volledig verzekerd en bedraagt 0,586% van de C-grondslag waarbij voor deelnemers rekening wordt gehouden met voortzetting van de deelneming tot de pensioengerechtigde leeftijd. Het meeverzekerde netto wezenpensioen bedraagt 0,117% van de C-grondslag.
- De beschikbare netto premie wordt belegd op een individuele beleggingsrekening bij de Centraal beheer PPI tegen een risicoprofiel naar keuze. Op de pensioendatum wordt het saldo op de beleggingsrekening gebruikt voor de inkoop van een vast of variabel pensioen bij een pensioenuitvoerder naar keuze van de deelnemer. De hoogte van het in te kopen pensioen is afhankelijk van de beschikbare netto premies, het gerealiseerde rendement en de tarieven van de pensioenuitvoerder op de pensioendatum.
- De deelnemer heeft de mogelijkheid om af te zien van deelneming aan dit deel van de pensioenregeling. Indien wordt afgezien van deelneming ontvangt de deelnemer de bruto premie die ten grondslag ligt aan de beschikbare netto premie via het salaris. Hierover zijn de reguliere inhoudingen verschuldigd.

Algemeen

De pensioenregeling is begin 2018 fiscaal goedgekeurd door de belastingdienst.

In de pensioenregeling zijn flexibele elementen ingebouwd zoals: de ingangsdatum van het ouderdomspensioen, het storten van vrijwillige premies, de omzetting van partnerpensioen in ouderdomspensioen, het deeltijdpensioen etc. Deze flexibele elementen worden toegepast voor zover dit fiscaal is toegestaan.

Wet toekomst pensioenen

In de afgelopen twee jaar is in de werkgroep nieuw pensioenstelsel gewerkt aan de invulling van de pensioenregeling bij Vopak in het nieuwe pensioenstelsel. In de werkgroep hebben vertegenwoordigers van Vopak, vakverenigingen, centrale ondernemingsraad en het pensioenfonds zitting. Betrokken partijen worden ondersteund door eigen deskundigen. In het tweede kwartaal 2024 is het eindrapport van de werkgroep uitgekomen

Het eindrapport van de werkgroep nieuw pensioenstelsel vormt het uitgangspunt voor het transitieplan dat door sociale partners bij het pensioenfonds wordt ingediend. Gegeven de samenstelling van de werkgroep wordt verwacht dat het transitieplan van sociale partners langs de lijnen van het eindrapport zal worden ingevuld. In het pensioenfonds zal het transitieplan de basis vormen voor het implementatie- en communicatieplan waarvoor wij in het kader van de transitie verantwoordelijkheid dragen.

In de werkgroep nieuw pensioenstelsel zijn sinds 2022 de hoofdlijnen voor een pensioenregeling onder het nieuwe pensioenstelsel nader uitgewerkt. Uitgangspunt hierbij

vormt –na afstemming met sociale partners– een solidaire pensioenregeling. De nadere uitwerking betreft onder andere de (vlakke) premiestaffels, het ambitieniveau van de nieuwe pensioenregeling, de wijze waarop wordt omgegaan met opgebouwde pensioenen en pensioenkapitalen, de solidariteitsreserve en het compensatiedepot. Vanuit de werkgroep is begin 2023 een risicopreferentieonderzoek onder de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden gehouden.

Wij hebben, vooruitlopend op het eindrapport van de werkgroep nieuw pensioenstelsel, de hoofdlijnen van de nieuwe pensioenregeling getoetst op uitvoerbaarheid bij de pensioenadministrateur. Voorts is opdracht gegeven tot een data-analyse om in het kader van de transitie de kwaliteit van de pensioenadministratie te kunnen onderbouwen. Het proces waarmee de datakwaliteit is getoetst dient in het kader van de transitie ook door de accountant te worden beoordeeld. Gegeven de reguliere controles die het pensioenfonds op de (mutaties in de) pensioenadministratie uitvoert, wordt niet verwacht dat uit deze analyse belangrijke aandachtspunten komen.

Om het proces in het pensioenfonds zo gestructureerd mogelijk te laten plaatsvinden is een uitgebreide planning uitgewerkt.

Vooruitblik

Naast de reguliere bestuursagenda zal in 2024 de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel in het pensioenfonds weer veel aandacht vragen. Het eindrapport van de werkgroep nieuw pensioenstelsel is uitgekomen in het tweede kwartaal 2024. Vopak, vakverenigingen en centrale ondernemingsraad zullen op basis van dit eindrapport een transitieplan opstellen.

Na ontvangst van het transitieplan volgt in het pensioenfonds de beoordeling van (de evenwichtigheid van) het transitieplan (en een eventueel inbaarverzoek), het opstellen van een implementatie- en communicatieplan, de beoordeling van de datakwaliteit, de uitwerking van de risicohouding en de afstemming met uitbestedingspartijen die noodzakelijk zijn voor een succesvolle implementatie. Uiteraard zullen wij bij deze stappen het verantwoordingsorgaan en raad van toezicht nauw betrekken zodat zij ook op zorgvuldige wijze invulling kunnen geven aan hun rol bij de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel.

In 2024 zal de eigen risicobeoordeling worden uitgevoerd vanuit de reguliere cyclus van drie jaar. In het kader van governance zullen wij in 2024 aandacht besteden aan de (toekomstige) bemensing van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht alsmede het beloningsbeleid.

Op het gebied van het vermogensbeheer zetten wij in 2024 de updates van de investment cases voort en zullen wij het beleid duurzaamheid beleggingen evalueren. De evaluatie vormt het uitgangspunt voor mogelijke vervolgstappen in de verdere verduurzaming van de beleggingsportefeuille.

Verantwoordingsorgaan

Verslag verantwoordingsorgaan 2023

Rol en taken van het verantwoordingsorgaan

Volgens de Pensioenwet moeten besturen van pensioenfondsen periodiek verantwoording afleggen aan het verantwoordingsorgaan (hierna: VO). Het VO wordt daarmee wettelijk als de vertegenwoordiger van de belanghebbenden beschouwd. Eén van de taken van het VO is de jaarlijkse beoordeling van het handelen van het bestuur, het door het bestuur uitgevoerde beleid en de beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben. Ook heeft het VO adviesrecht ten aanzien van het beleid en doet het bindende voordrachten voor de benoeming van leden van de raad van toezicht.

Samenstelling

Het VO telt in totaal elf leden. De deelnemers en de pensioengerechtigden zijn vertegenwoordigd op basis van de onderlinge getalsverhouding in het fonds, momenteel door drie leden namens de deelnemers en zeven leden namens de pensioengerechtigden. Eén werkgeversvertegenwoordiger completeert het VO. Wat betreft de diversiteit hebben twee vrouwen en negen mannen zitting in het VO, waarvan per eind 2023 niemand jonger is dan 40 jaar. Gedurende het verslagjaar is de heer Jeroen van Koerten benoemd als werkgeversvertegenwoordiger, waarvoor een vacature was. Verder is de heer Wiebren Dijkstra benoemd namens de gepensioneerden als opvolger van de heer Piet Hoogerwaard, die aan het eind van zijn tweede termijn is teruggetreden.

De herziene Code Pensioenfondsen treedt per 1 januari 2024 in werking. Hierin is aangescherpt dat een derde benoeming (tweede herbenoeming) van maximaal vier jaar alleen

mogelijk is als daarvoor een onderbouwde aanleiding bestaat. Met de benoeming van de heer Arno de Man als aspirant-lid namens de gepensioneerden en met de regelmatige ontvangst van belangstellenden als toehoorders probeert het VO hierop in te spelen.

Kennisniveau

Het VO beschikt zowel collectief als ieder lid individueel over een toereikend kennis- en opleidingsniveau voor het adequaat uitoefenen van zijn taak. Nieuwe leden volgen gerichte opleidingen op het gebied van pensioenen, zodat zij binnen een jaar voldoen aan het geschiktheidsniveau A. Naast een jaarlijkse gezamenlijke studiedag, waarin actuele thema's aan de orde komen, zijn afspraken gemaakt om de geschiktheid van de leden van het VO op peil te houden en waar nodig te verbreden of te ontwikkelen door het volgen van opleidingen en (digitale) seminars en het lezen van geselecteerde nieuwsbrieven. De gevolgde opleidingen en seminars worden centraal bijgehouden. De studiedag van het VO was geheel gewijd aan de nieuwe Pensioenwet. Het komende jaar zal het VO namelijk een aantal belangrijke adviezen moeten geven over het nieuwe pensioenstelsel.

Taakuitvoering verantwoordingsorgaan

Jaarlijks vormt het VO een oordeel over de werking en het handelen van het bestuur. Kerndocumenten waarmee het bestuur verantwoording aflegt zijn het (concept) bestuursverslag en de bijbehorende jaarrekening, de verklaring van de accountant en de bevindingen van de certificerend actuaris. Naast deze informatie ontvangt het VO de maandelijkse beleggingsrapportages en de notulen van de bestuursvergaderingen. Het rapport van de raad van toezicht vormt een andere belangrijke bijdrage aan het oordeel van het VO over het functioneren van het bestuur.

Het VO heeft het afgelopen jaar tweemaal met het bestuur gezamenlijk vergaderd. De reguliere bestuursvergaderingen worden bijgewoond door twee vertegenwoordigers van het VO die als toehoorders aanwezig zijn. De leden van de VO krijgen van de toehoorders een samenvatting van wat tijdens de vergadering is besproken. Met alle ingewonnen informatie kan het VO sneller inspelen op nieuwe ontwikkelingen waarbij het VO een rol speelt. Ook met de raad van toezicht heeft het VO in het afgelopen jaar twee keer vergaderd. Het VO had daarbij de mogelijkheid zaken en werkvelden met elkaar af te stemmen. De raad van toezicht heeft verantwoording afgelegd aan het VO met betrekking tot het jaarrapport. De rol en taken van de raad van toezicht gedurende de transitie richting het nieuwe pensioenstelsel waren in 2023 een belangrijk agendapunt. Bij de transitie richt de raad van toezicht zich op de procesgang en het VO op de inhoud.

Vorig verslagjaar heeft nog een driejaarlijkse evaluatie plaatsgevonden, onder begeleiding van een externe begeleider. Conform de nieuwe Code zal volgend verslagjaar weer een evaluatie worden uitgevoerd.

Adviesaanvragen

In het verslagjaar heeft het verantwoordingsorgaan op verzoek van het bestuur drie adviesaanvragen behandeld. Het bestuur heeft toelichting gegeven op vragen vanuit het verantwoordingsorgaan en waar nodig kleine tekstaanpassingen gemaakt. Alle aanvragen hebben vervolgens een positief advies gekregen. De onderwerpen waren de Actuariële en bedrijfstechnische nota 2024 (belangrijkste criteria waarop het financiële beleid is gebaseerd), de Klachtenregeling (aanpassing vanwege wettelijk plicht om voor alle categorieën klagers juridisch en

operationeel een vergelijkbare interne klachtenprocedures aan te bieden), en het Communicatiebeleidsplan 2023-2025 (aanpassing vanwege wetswijzigingen en de verplichte communicatie over de transitie naar een nieuwe pensioenregeling). Ten aanzien van het Communicatiebeleidsplan moet opgemerkt worden dat voor de transitie naar de nieuwe pensioenregeling nog een apart communicatieplan wordt uitgewerkt.

Opvolging aanbevelingen

Het VO is van mening dat het bestuur serieus aandacht schenkt aan de opvolging van de aanbevelingen van accountant, certificerend actuaaris, raad van toezicht en het VO. De opvolging van de aanbevelingen wordt door het bestuur gemonitord via de aanbevelingenlijst. De meeste aanbevelingen zijn reeds afgerond en voor de resterende is aangegeven hoe die zullen worden aangepakt.

Eén van de aanbevelingen van het VO in het voorgaand verslagjaar was om voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel tijdig een beoordelingskader ten aanzien van evenwichtigheid vast te stellen. Zowel voor het volgen van het proces als voor een goede inhoudelijke beoordeling is dat gewenst. Met een beoordelingskader kunnen aan de hand van vooraf opgestelde kwantitatieve en kwalitatieve normen de gemaakte transitieafspraken worden getoetst.

Voor de borging van het doelmatige besluitvormingsproces is het VO nog in afwachting van het hiervoor bedoelde concept-evenwichtskader.

Nieuw pensioenstelsel (Speerpunt 2023)

De transitiedatum van het nieuwe pensioenstelsel, in samenspraak met de pensioenuitvoerder AZL, staat gepland voor 1 juli 2026. De sociale partners hebben nog geen verzoek richting het pensioenfonds gedaan om, conform het uitgangspunt van de wetgever, de op de ingevoerde transitiedatum opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in te varen in een nieuwe pensioenregeling middels een interne collectieve waardeoverdracht.

De sociale partners hebben een plan opgesteld en een stuurgroep samengesteld, bestaande uit Vopak en de vakorganisaties. Deze stuurgroep vraagt advies aan een technische werkgroep. Deze technische werkgroep wordt gecoördineerd door het pensioenbureau. In de werkgroep hebben zitting vertegenwoordigers van Vopak, het bestuur van het pensioenfonds, het pensioenbureau, de actuaaris van het pensioenfonds, de vakverenigingen en de Centrale Ondernemingsraad, allen voor zover nodig ondersteund door externe deskundigen. Eén van de leden van het VO neemt als toehoorder deel aan de werkgroep. In het VO fungeert een interne commissie als klankbord voor de toehoorder.

In de vergaderingen van het VO zijn de vorderingen van de werkgroep op hoofdlijnen besproken en heeft het pensioenbureau, indien nodig, aanvullende informatie verstrekt. Een tussenrapportage van de werkgroep is in 2022 besproken in het VO. Gedurende dit verslagjaar is de verkenning van de impact van de transitie afgerond.

Dit geeft het VO het vertrouwen dat het door de sociale partners opgezette transitieplan zal voldoen aan alle aspecten om deelnemers en gewezen deelnemers vooraf goed te informeren over de gevolgen van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Daarin zal met name een duidelijke uitleg moeten komen waarom er sprake is van een evenwichtige transitie (op basis van de keuzes, overwegingen en berekeningen die hieraan ten grondslag liggen) en over de wijziging van de pensioenovereenkomst en de wijze waarop wordt omgegaan met opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten. Dit geldt voor actieve deelnemers, gepensioneerden en slapers en de bijbehorende leeftijdscohorten.

De Vereniging van Gepensioneerden Vopak zal door sociale partners worden gehoord ten behoeve van het transitieplan. Het bestuur zal het transitieplan beoordelen op evenwichtigheid en uitvoerbaarheid.

Op een voorgenomen besluit tot invaren en het aanwenden van het fondsvermogen van het pensioenfonds heeft het VO een verzwaard adviesrecht. Dit houdt in dat bij een negatief advies van één van de geledingen van het VO, het voorgenomen invaarbepaalt door het bestuur en de sociale partners heroverwogen moet worden. De verwachting is dat de besluitvorming in 2024 zal plaatsvinden.

Overige waarnemingen

Governance

Samenstelling bestuur en raad van toezicht van het pensioenfonds

Ten opzichte van de vermeldingen in het jaarverslag van het voorgaande jaar zijn er geen wijzigingen in de samenstelling van het bestuur en de raad van toezicht.

Verkoop Botlek terminals

In 2023 zijn drie chemie terminals in Nederland door Vopak verkocht. De werknemers van deze terminals, circa 20% van het deelnemersbestand, zullen tot uiterlijk eind 2026 blijven deelnemen in het pensioenfonds. Hierdoor wordt de schaalgrootte van het fonds verkleind en zullen de kosten per deelnemer toenemen. Het bestuur is zich hiervan bewust en zal na de transitie onderzoeken wat de gevolgen zijn.

Fondsdocumenten

Het VO heeft vastgesteld dat de fondsdocumenten door het bestuur worden gemonitord, besproken en waar nodig weer vastgesteld of aangepast.

Financieel beleid

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad per eind 2023 bedraagt 128,0% (ultimo 2022: 131,2%). Afhankelijk van de dekkingsgraad op het moment van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel (invaardekkingsgraad) kunnen transitiedoelen in meer of mindere mate worden gerealiseerd.

Renterisico

Het bestuur heeft per eind 2023 de afdekking van het renterisico verhoogd van 60% naar 70%. Het VO heeft geconstateerd dat het bestuur daarmee het advies van zowel de fiduciair vermogensbeheerder als de beleggingscommissie heeft overgenomen.

(Inhaal)toeslag

Eind oktober is de peildatum voor een besluit over een eventuele toeslagverlening op de opgebouwde pensioenen van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De toeslag is maximaal gelijk aan de stijging van het consumentenprijsindexcijfer (afgeleide CPI oktober-oktober). Ingeval er daarna nog ruimte is, wordt er een extra toeslag toegekend aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden voor zover zij geraakt zijn door een eerder niet verleende toeslag. De toekenning van de extra toeslag wordt verleend in chronologische volgorde van ouderdom van niet verleende toeslagen. De hoogte is afhankelijk van wettelijke factoren op basis van het financieel toetsingskader. Het VO heeft vastgesteld dat deze wettelijke factoren de basis waren voor het bestuur om per 1 januari 2024 geen toeslag te verlenen (de daling van het consumentenprijsindexcijfer bedraagt 1,98%). Bij de besluitvorming zijn ook de gevolgen van de alternatieve consumentenindexcijfers bekeken. Uiteindelijk heeft het bestuur gekozen voor een bestendige gedragslijn.

Beleggingen

Elk jaar wordt door het bestuur een jaarplan beleggingen vastgesteld met daarin de beleggingsdoelstellingen en acties in de portefeuille voor het komende jaar. De vermogensbeheerders beleggen vervolgens binnen de kaders aangegeven door het bestuur en leggen daarover verantwoording af. Het bestuur laat zich voor bepaalde taken ondersteunen door een fiduciair vermogensbeheerder. De fiduciair beheerder geeft advies over het beleggingsbeleid en het afdekken van de risico's in de balans en zorgt voor de dagelijkse uitvoering, monitoring en controle van het beleggingsbeleid. Daarnaast is er een beleggingscommissie,

die besluiten van het bestuur voorbereidt en de uitbestede beleggingsactiviteiten monitort.

Het VO heeft vastgesteld dat het beleggingsplan 2024 uitvoerig is besproken door het bestuur, de beleggingscommissie en de fiduciair vermogensbeheerder. Zo zijn de beleggingsportefeuille, het renterisico en het valutarisico uitgebreid aan de orde geweest. Verder voorziet het beleggingsplan 2024 in een aantal stappen in de verdere verduurzaming van de beleggingsportefeuille.

Kosten

Bij de oordeelsvorming over het handelen van het bestuur ten aanzien van kosten steunt het VO op de kostenbenchmark die door BELL in 2023 is uitgevoerd over 2022. Hieruit blijkt dat het gemiddeld rendement over 2018-2022 gelijkwaardig is aan het gemiddelde van de Nederlandse pensioenfondsen tegen lagere kosten. Wel lagen de transactiekosten over een 3-jaars gemiddelde hoger, hetgeen voornamelijk het gevolg was van wijzigingen in vermogensbeheerders gedurende 2022. De kwaliteit van de kostenverantwoording in het jaarverslag is bovengemiddeld.

Oordeel

Op grond van het voorgaande is het VO van oordeel dat sprake is geweest van een adequate uitvoering van het beleid door het bestuur en van een juist handelen van het bestuur binnen haar verantwoordelijkheid. Het bestuur heeft de nodige voorbereidende activiteiten in werking gezet in het kader van de voorbereiding en samenhangende met het invoeren van de Wet toekomst pensioenen. Het VO geeft een positief oordeel over de werkwijze van het bestuur en de RvT en waardeert de goede samenwerking met het bestuur, de RvT en het pensioenbureau. Het VO ziet de samenwerking voor het komende jaar weer met vertrouwen tegemoet.

Verantwoordingsorgaan

Rotterdam, 27 juni 2024

Reactie bestuur

Het verantwoordingsorgaan heeft het verslag over jaar 2023 met ons besproken in de gezamenlijke vergadering op 14 mei 2024. Het bestuur herkent zich in het verslag van het verantwoordingsorgaan zoals dit aan ons is toegelicht. In de bijeenkomst hebben wij wederom onze waardering uitgesproken over de constructieve samenwerking met het verantwoordingsorgaan in het verslagjaar.

Zoals gebruikelijk neemt een lid van het verantwoordingsorgaan deel aan het technisch vooroverleg met betrekking tot het concept jaarverslag. De input voor dit overleg –die wij altijd zoveel mogelijk direct trachten te adresseren– draagt bij aan de kwaliteit van het jaarverslag.

Het verantwoordingsorgaan heeft in onze gezamenlijke vergadering toegelicht dat het over 2023 geen aanbevelingen doet. Dit is de uitkomst van de interacties van de afgelopen jaren en geeft ons tevens de gelegenheid ons zoveel mogelijk op de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel te focussen. Wij waarderen deze praktische insteek en prioritering, die het verantwoordingsorgaan er uiteraard niet van weerhoudt om het bestuur in 2024 gevraagd en ongevraagd van adviezen te voorzien.

De implementatie van het nieuwe pensioenstelsel staat in 2024 als vanzelfsprekend hoog op onze agenda. In de behandeling en het beoordelen van het verzoek tot invaren, het transitieplan en het uitwerken van het implementatie- en communicatieplan binnen het bestuur, zullen we het verantwoordingsorgaan zoveel mogelijk blijven betrekken. Hiermee stellen wij het verantwoordingsorgaan in staat invulling te geven aan hun verzwaarde (advies)taken in dit veelomvattende traject.

Wij danken de leden van het verantwoordingsorgaan voor hun betrokkenheid bij het pensioenfonds en hun positief kritische houding. De samenwerking met het verantwoordingsorgaan bij de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel zien we met vertrouwen tegemoet.

Raad van toezicht

Verslag raad van toezicht

Inleiding

Deze rapportage bevat de bevindingen van de raad van toezicht (hierna: RvT) naar aanleiding van het onderzoek naar het functioneren van het bestuur van Stichting Pensioenfonds Vopak over 2023.

De RvT heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De RvT is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en in het bestuursverslag. De RvT staat het bestuur met raad ter zijde. Daarnaast heeft de RvT goedkeuringsrechten ten aanzien van een aantal bestuursbesluiten. De RvT betreft de Code Pensioenfonds en de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector bij de uitoefening van zijn taak.

De RvT heeft in overleg met het bestuur, naast de wettelijke taken voor een raad van toezicht, zich in 2023 gericht op de volgende specifieke thema's:

- Transitie naar het nieuwe pensioenstelsel;
- Duurzaamheid en ESG-beleid;
- Werking sleutelfuncties en onderlinge samenhang tussen 1e, 2de en 3de lijn.

Belangrijkste waarnemingen en aanbevelingen

Functioneren van de governance

Het reglement sleutelfunctiehouders levert een goed fundament voor het functioneren van deze functies binnen het bestuur.

De commissies zijn op een structurele manier vormgegeven. Hierbij zijn de jaarplannen behulpzaam. Met name de commissie uitbesteding is in die zin een goed voorbeeld. Binnen de risicocommissie (i.c. de sleutelfunctiehouder risicobeheer) zijn de activiteiten in het kader van Wet toekomst pensioenen (hierna: Wtp) in ontwikkeling. Gelet op de impact en de eisen die vanuit de diverse toezichtsorganen worden gesteld vraagt dit meer aandacht.

De RvT oordeelt positief over het planmatig werken van de vaste commissies en gebruik van een jaarplan (m.u.v. de risicocommissie) en ziet dit als een uiting van een gestructureerde governance.

Ten aanzien van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel benadrukt de RvT het belang van onafhankelijke advisering vanuit de sleutelfunctiehouder risicobeheer bij de besluitvorming in het kader van deze transitie. Onafhankelijk advies bevordert de evenwichtigheid in de besluitvorming en oordeelsvorming en bijsturing over de beheersing van de risico's in het kader van de transitie.

De RvT beveelt aan:

- voor de risicocommissie/sleutelfunctiehouder risicobeheer het gebruik van een jaarplan op te pakken;
- de gewenste betrokkenheid van de 2e lijns risicocommissie/SFH risicobeheer in het kader van het Wtp-traject tussen bestuur en sleutelfunctiehouder risicobeheer te bespreken, in kaart te brengen en nader te expliciteren.

Functioneren van het bestuur en cultuur en gedrag

De interne processen binnen het fonds in het algemeen en bij het bestuur in het bijzonder verlopen goed. Het traject van Wtp is in ontwikkeling. Dit is niet verwonderlijk, omdat sociale partners nog bezig zijn met het samenstellen van de regeling. De gekozen werkwijze is een beproefde aanpak, die ook in het verleden goed werkte voor dit fonds. Het verantwoordingsorgaan (hierna: VO) heeft een toehoorder in de werkgroep, de RvT is globaal op de hoogte van de processtappen, maar is inhoudelijk (nog) niet betrokken. Mogelijk heeft dit te maken met de gekozen werkwijze.

De RvT beveelt aan:

- gelet op de impact van Wtp vroegtijdig te starten met de werkzaamheden die voortvloeien uit deze transitie. Draag er zorg voor dat de SFH's risicobeheer, actuarieel en interne audit op de hoogte zijn van de acties die het bestuur verwacht van hen in dit proces. Datzelfde geldt voor de RvT. Gelet op de impact en belang van de rol van VO en RvT adviseert de RvT dit spoedig ter hand te nemen.

Beleid van het bestuur

De RvT is van oordeel dat het bestuur het beleid goed op orde heeft en dat het beleid voor nu in overeenstemming is met de missie, visie en strategie van het fonds.

Het bestuur is van plan om de volgende evaluatie op de strategie van het fonds na de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel uit te voeren, naar verwachting per 1 juli 2026. De beleidsplannen worden periodiek herijkt. De herijking van het datakwaliteitsbeleid, het IT-beleid en het beloningsbeleid staan voor 2024 op de bestuursagenda. Het uitbestedingsbeleid is actueel. De uitvoering van het uitbestedingsbeleid, de monitoring, evaluatie en acties worden voortvarend opgepakt door

de uitbestedingscommissie en het pensioenbureau. Het bestuur wordt door de werkgever geïnformeerd over de bedrijfscontinuïteit, de wijzigingen daarin en inventariseert de gevolgen daarvan voor het fonds.

De RvT beveelt aan:

- de evaluatie van de missie, visie en strategie van fonds tijdens de opstelling van het implementatieplan uit te voeren. Dit is een logisch moment gelet op de opdrachtaanvaarding en uitvoerbaarheid.

Transitie naar nieuw pensioenstelsel

In 2022 is het bestuur voortvarend van start gegaan met het oppakken van het project Wtp. Begin 2023 is een risicopreferentieonderzoek uitgevoerd. De vervolgstappen, bijvoorbeeld welke gevolgen dit heeft voor het beleggingsbeleid en de vormgeving van de life-cycles, zijn nog niet genomen. Er is besloten een datakwaliteitsonderzoek uit te laten voeren. Het bestuur heeft een beoordelingskader evenwichtigheid transitie opgesteld. Met de pensioenuitvoerder AZL is overlegd over de transitiedatum en het bestuur gaat uit van 1 juli 2026. Vanuit de sociale partners ligt er ultimo 2023 nog geen transitieplan. Nadat dit gereed is kan het bestuur aan het werk met de concrete uitwerking van het implementatieplan en het transitie communicatieplan. In de vergadering van 22 september 2023 is een presentatie gegeven aan het bestuur waarin de tijdlijnen Wtp zijn gepresenteerd. Door omstandigheden worden sommige geplande activiteiten en deadlines niet gerealiseerd.

De RvT beveelt aan:

- de tijdlijnen genoemd in de presentatie van 22 september 2023 goed te monitoren en stakeholders frequent te informeren over het al dan niet realiseren van de genoemde acties/resultaten binnen de afgesproken planning;
- een plan B te overwegen voor het geval de pensioenuitvoerder de transitie niet kan uitvoeren per 1 juli 2026.

Algemene gang van zaken in het fonds en naleving Code Pensioenfondsen

De uitbestedingspartijen worden goed gemonitord op hun performance door de uitbestedingscommissie en het bestuur. De fondsdocumentatie is op orde. Het pensioenbureau heeft in 2023 versterking gekregen. Het bestuur past de normen uit de Code Pensioenfondsen toe en verklaart in het bestuursverslag op grond waarvan (nog) afgeweken wordt van een norm uit deze code.

De RvT beveelt aan:

- hoewel versterking heeft plaatsgevonden op het pensioenbureau is het belangrijk te beseffen dat de werkzaamheden in het kader van Wtp aanzienlijk zullen zijn en een appèl doen op de inzet van het pensioenbureau in het algemeen en op de directeur in het bijzonder in zijn rol als projectleider. Richt daarom een proces in waarbij eventuele vervanging is geregeld.

Risicomanagement

Evenals in voorgaande jaren oordeelt de RvT positief over het risicomanagement (in brede) zin bij het fonds. Actuele onderwerpen waaronder Wtp, duurzaamheid en toenemende aandacht voor cybercriminaliteit/datakwaliteit hebben meer aandacht gekregen. Tegelijkertijd is de RvT van mening dat met name het bepalen van de (gewenste/benodigde) rolinvulling van de SFH risicobeheer en de risicocommissie omtrent het thema Wtp/transitie naar het nieuwe pensioenstelsel nog onvoldoende is uitgewerkt. Een bij AZL opgetreden incident ter zake van het niet effectief uitvoeren van sanctiecontroles ingevolge de Sanctiewet 1977, is door het bestuur adequaat opgepakt. Herstelwerkzaamheden bij AZL hebben niet geleid tot overtredingen.

De RvT beveelt aan:

- de aantoonbare en effectieve naleving door AZL ten aanzien van de Nederlandse sanctielijst voor de komende periode nauwlettend te volgen;
- de (gewenste/benodigde) rolinvulling van de SFH risicobeheer en risicocommissie in het kader van het Wtp te duiden. Bijvoorbeeld door met bestuur en werkgroep

te bespreken op welke deeladviezen een risico-opinie wordt verlangd.

Duurzaamheid en ESG beleid

De RvT constateert dat het bestuur actief met het thema duurzaamheid bezig is. In 2023 heeft het bestuur de beleggingsportefeuille geleidelijk verder in lijn gebracht met het duurzaamheidsbeleid beleggingen. Daarbij heeft het bestuur bij deze transitie in de beleggingsportefeuille nadrukkelijk ook gekeken naar kosten, transparantie, beoogd rendement en beschikbare benchmarks. Tegelijkertijd constateert de RvT dat het onderwerp/risicogebied duurzaamheid (in brede zin) in de besluitvoorbereiding explicieter kan worden uitgewerkt, onder meer via de zogenoemde beslisdocumenten. Dit bevordert bovendien de risicomonitoring achteraf.

Expliciete aandacht voor het thema duurzaamheid in de besluitvormingscyclus door het bestuur, behoudens vermogensbeheer, krijgt nog beperkt aandacht. Te denken valt bijvoorbeeld aan een uitwerking van het thema duurzaamheid omtrent de uitbestedingsrelaties.

De RvT beveelt aan:

- de afronding van de conversie van het ESG-profiel in de beleggingsportefeuille door de fiduciair nauwlettend te volgen (ambitie/alternatieven/keuzes maken).
- te overwegen het thema/risicogebied duurzaamheid in de besluitvoorbereiding te expliciteren.

Evenwichtige belangenafweging

De RvT is van oordeel dat het bestuur aandacht heeft voor de belangen van alle belanghebbenden bij het fonds en die belangen ook op een transparante en faire wijze tegen elkaar afweegt. Ook de vastlegging daarvan in de notulen van de bestuurs-vergadering en de risico analyses bij de besluitvorming is duidelijk. Voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel heeft het bestuur al in een vroeg stadium een evenwichtigheidskader transitie opgesteld, waarmee straks de inhoud van het transitieplan van sociale partners en het implementatieplan beoordeeld wordt.

De RvT heeft geen aanbevelingen.

Communicatie en transparantie

De RvT is van oordeel dat het bestuur voldoende aandacht heeft voor de verbetering van de communicatie vanuit het fonds en daarin ook goede stappen te hebben gezet. Communicatie via sociale media ontbreekt nog. De communicatie over de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel moet nog vormgegeven worden in het daarvoor op te stellen communicatieplan. De klachtenregeling is tijdig aangepast aan de nieuwe gedragslijn van de Pensioenfederatie en gepubliceerd op de website.

De RvT beveelt aan:

- communicatie via sociale media mee te nemen in het communicatieplan in het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

Opvolging eerdere aanbevelingen

De RvT heeft vastgesteld dat het bestuur alle twaalf aanbevelingen van de RvT heeft overgenomen en inmiddels 8 heeft opgevolgd. 4 aanbevelingen staan voor 2024 op de bestuursagenda. De RvT heeft geen aanbevelingen.

Raad van toezicht

Dhr. M. Simon MBA EPP RPB (voorzitter)

Mw. mr. M. Meijer-Zaalberg

Dhr. drs. H.P. Zevenhuizen RA EMoC

2 april 2024

Reactie bestuur

Wij herkennen ons in het rapport van de raad van toezicht over 2023 en de toelichting die in onze vergadering van 18 april 2024 is gegeven. De aanbevelingen in het rapport zullen wij weer opnemen in het register van aanbevelingen zodat opvolging zeker is gesteld en eveneens kan worden gemonitord.

De raad van toezicht heeft in het verslagjaar aandacht gevraagd voor de voortgang bij de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel in het pensioenfonds en hun betrokkenheid daarbij. Wij realiseren ons dat de werkzaamheden in dit kader tot op heden met name vorm hebben gekregen binnen de werkgroep nieuw pensioenstelsel, buiten de scope van de raad van toezicht om en we beseffen ons dat deze werkwijze wellicht afwijkt van andere pensioenfondsen. Tegelijkertijd heeft deze werkwijze in het verleden zijn waarde bewezen en verwachten wij dat het traject in het pensioenfonds hierdoor efficiënter zal kunnen verlopen. Met het uitkomen van het eindrapport van de werkgroep nieuw pensioenstelsel is dit traject inmiddels van start gegaan. Uiteraard waarderen wij in dit traject de professionele inbreng van de raad van toezicht.

Ten aanzien van een aantal aanbevelingen in het rapport van de raad van toezicht geven wij hieronder onze initiële reactie:

- het eindrapport van de werkgroep nieuw pensioenstelsel is gedeeld met alle betrokken partijen in het pensioenfonds. Hierop is het traject in het pensioenfonds –vooruitlopend op de ontvangst van het transitieplan– opgestart. Wij verwachten dat de stuurgroep de adviezen van de werkgroep nieuw pensioenstelsel in het transitieplan zal overnemen. In het traject binnen het pensioenfonds zullen wij de raad van toezicht uiteraard nauw betrekken;
- de sleutelfunctiehouders treden vanaf 2024 periodiek in overleg, waarbij de aandacht tot op heden vooral uitgaat naar implementatie van het nieuwe pensioenstelsel;
- tijdens de studiedagen van maart 2024 hebben wij onder andere aandacht besteedt aan DORA en

aan mogelijke vervolgstappen ten aanzien van het duurzaamheidsbeleid;

- wij hebben met AZL overlegd over de laatste stand van zaken ten aanzien van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Inmiddels is bij AZL een specifieke transitie manager aangesteld die ons pensioenfonds begeleidt in de noodzakelijke stappen om deze transitie tijdig en correct te kunnen voltooien.

De constructieve relatie met de raad van toezicht achten wij van toegevoegde waarde voor het pensioenfonds. Wij kijken dan ook met vertrouwen uit naar het voortzetten van de samenwerking in 2024.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming resultaat; in duizenden euro)

Activa		2023	2022	Passiva		2023	2022
Beleggingen voor risico pensioenfonds	[1]			Stichtingskapitaal en reserves	[6]		
Onroerend goed		78.725	81.671	Stichtingskapitaal		2	2
Zakelijke waarden		314.601	289.773	Algemene reserve		306.060	257.739
Vastrentende waarden		751.514	681.160	Toeslagreserve		5.648	5.598
Derivaten		18.503	21.021			311.710	263.339
Private equity		57.306	62.745				
		1.220.649	1.136.370	Technische voorziening pensioenverplichtingen			
Beleggingen voor risico deelnemers	[2]			Technische voorziening voor rekening pensioenfonds	[7]	893.971	859.930
Onroerend goed		69	59	Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	[8]	5.995	5.914
Zakelijke waarden		129.523	110.072			899.966	865.844
Vastrentende waarden		55.942	56.687	Overige technische voorzieningen			
Overige beleggingen		1.965	1.779	Schadevoorziening DC-regeling	[9]	680	675
		187.499	168.597	Voorziening langdurig zieken	[10]	3.040	2.989
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	[3]	5.995	5.914			3.720	3.664
Vorderingen en overlopende activa	[4]	6.704	5.117	Technische voorziening voor risico deelnemers	[11]	187.499	168.597
Liquide middelen	[5]	31.155	37.038	Kortlopende schulden en overlopende passiva	[12]	49.107	51.592
		1.452.002	1.353.036			1.452.002	1.353.036

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

		2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds			
Directe beleggingsopbrengsten	[13]	11.318	13.031
Indirecte beleggingsopbrengsten	[14]	89.914	-263.541
Kosten van vermogensbeheer	[15]	-2.268	-2.098
		98.964	-252.608
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers			
	[16]	21.240	-28.285
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers voor risico pensioenfonds			
	[17]	20.832	23.016
Bijdragen van werkgevers en werknemers voor risico deelnemers			
	[18]	10.546	9.614
Saldo van overdrachten van rechten			
	[19]	626	5.571
Pensioenuitkeringen			
	[20]	-49.888	-42.837
Mutatie technische voorziening voor rekening pensioenfonds			
	[21]	-34.041	195.183
Mutatie overige technische voorzieningen			
	[22]	-56	165
Mutatie voorziening voor risico deelnemers			
	[23]	-18.902	26.400
Herverzekering			
	[24]	396	257
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten			
	[25]	-1.346	-1.232
Resultaat		48.371	-64.756
Bestemming van het resultaat			
Algemene reserve		48.321	-66.098
Toeslagreserve		50	1.342
		48.371	-64.756

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2023	2022
Pensioenactiviteiten		
<i>Ontvangsten</i>		
Bijdragen van werkgevers en werknemers	31.442	31.800
Uitkeringen uit herverzekering	460	356
Wegens overgenomen verplichtingen	2.220	6.445
	34.122	38.601
<i>Uitgaven</i>		
Uitgekeerde pensioenen, loonheffing, sociale lasten en andere inhoudingen	-49.587	-42.751
Wegens overgedragen verplichtingen	-1.556	-721
Premies herverzekering	-65	-99
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.245	-1.221
	-52.453	-44.792
Beleggingsactiviteiten		
<i>Ontvangsten</i>		
Directe beleggingsopbrengsten	9.829	13.535
Verkopen beleggingen	848.095	1.096.723
	857.924	1.110.258
<i>Uitgaven</i>		
Aankopen beleggingen	-844.255	-1.066.680
Kosten van vermogensbeheer	-1.221	-2.716
	-845.476	-1.069.396
Mutatie geldmiddelen	-5.883	34.671
Saldo geldmiddelen 1 januari	37.038	2.367
Saldo geldmiddelen 31 december	31.155	37.038

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Grondslagen voor waardering

Algemeen

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Het pensioenfonds heeft bij de samenstelling van dit jaarverslag de uitgangspunten van boek 2 Titel 9 BW2 alsmede de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving toegepast. Deze jaarrekening is opgemaakt en vastgesteld op 27 juni 2024. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Schattingswijzigingen

Gedurende 2023 zijn er geen schattingswijzigingen geweest.

Gedurende 2022 hebben de volgende schattingswijzigingen plaatsgevonden waardoor per saldo de technische voorziening werd verhoogd met EUR 12.037.000.

- Het bestuur heeft besloten om de laatst gepubliceerde prognosetafel van het Actuariel Genootschap te implementeren. Ultimo 2022 is de technische voorziening verhoogd met EUR 5.478.000 als gevolg van deze schattingswijziging. Het effect van deze schattingswijziging is in 2022 als mutatie in het resultaat verwerkt.
- Ook heeft het bestuur besloten om de ervaringsterfte te actualiseren. Het effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening is een verhoging ad EUR 373.000 en is in 2022 als mutatie in het resultaat verwerkt.
- Tevens heeft het bestuur besloten om de partnerfrequenties te wijzigen. Het effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening is een verlaging ad EUR 2.475.000 en is in 2022 als mutatie in het resultaat verwerkt.
- Verder heeft het bestuur besloten om de opslag voor niet gefinancierd wezenpensioen te wijzigen. Het effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening is een verhoging ad EUR 597.000 en is in 2022 als mutatie in het resultaat verwerkt.

- Tenslotte heeft het bestuur besloten om de kostenopslag te verhogen. Het effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening is een verhoging ad EUR 8.064.000 en is in 2022 als mutatie in het resultaat verwerkt.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen tussen het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Balans per 31 december

Algemene grondslagen

Als gevolg van settlement/transaction date kunnen ultimo boekjaar overlopende posten ontstaan als gevolg van aan- en verkopen van beleggingen. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Aandelen en beleggingsfondsen onroerend goed

De ter beurze genoteerde aandelen en beleggingsfondsen onroerend goed worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde. Niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden

De ter beurze genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde. Niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingmodellen. In deze waarderingmodellen wordt voor de contante waarde berekening gebruik gemaakt van waarneembare marktdata.

Private Equity

Beleggingen in private equity worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de, op lokale grondslagen gewaardeerde, meest recente opgave van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Beleggingen voor risico deelnemers

Voor deze beleggingen gelden dezelfde waarderinggrondslagen als hierboven bij de beleggingen voor risico pensioenfonds omschreven. Deze beleggingen worden aangehouden voor rekening en risico van de deelnemer.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden de vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Liquide middelen

Dit betreft direct opeisbare tegoeden bij banken die worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Toeslagreserve

Voor de financiering van de aanvullende toeslag op opgebouwde pensioenen van deelnemers wordt een toeslagreserve gevormd. De toeslagreserve ontwikkelt zich in enig jaar door:

- de onttrekking van de toename van de technische voorziening uit hoofde van toegekende aanvullende toeslagen;
- de toevoeging van de premie voor de aanvullende toeslagen voor deelnemers.

De reserve bedraagt minimaal nihil.

Technische voorziening voor risico pensioenfonds en herverzekeringdeel technische voorzieningen

De technische voorziening voor risico pensioenfonds wordt vastgesteld met inachtneming van de actuariële grondslagen en veronderstellingen zoals hierna omschreven. De voorziening wordt gebaseerd op de tot de balansdatum verkregen aanspraken op pensioen, met inbegrip van de toeslagen zoals die op grond van het toeslagenbeleid aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn toegekend per 1 januari volgend op de balansdatum, voor zover het besluit tot toeslagverlening voor afloop van het boekjaar is genomen. De voorziening wordt in principe zodanig vastgesteld dat zij toereikend is ter dekking van de verplichtingen van het pensioenfonds. Het herverzekerde deel van de technische voorzieningen is voornamelijk ondergebracht bij verzekeringsmaatschappijen. De

toereikendheid van de voorziening wordt jaarlijks door de actuaaris getoetst.

De voorziening is bepaald op basis van de volgende grondslagen:

- **Arbeidsongeschiktheid**
Voor deelnemers voor wie de pensioenopbouw wegens arbeidsongeschiktheid zonder verdere betaling van bijdragen wordt voortgezet, wordt de technische voorziening gelijk gesteld aan de contante waarde van de in totaal bereikbare aanspraken.
- **Toeslagen**
Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige voorwaardelijke toeslagen.
- **Sterfte**
Volgens de Prognosetafel AG2022 (startjaar 2024) met toepassing van ervaringssterfte.
- **Ervaringssterfte**
Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van de Vopak ervaringssterfte 2022 op basis van het standaardmodel van de adviserend actuaaris.
- **Interest**
Conform de rentetermijnstructuur van de nominale marktrente zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.
- **Partner**
Voor zowel de mannelijke als de vrouwelijke (gewezen) deelnemers wordt bij de berekening van de contante waarde van het nabestaandenpensioen tot én op de pensioendatum uitgegaan van een partnerfrequentie van 100%. Voor pensioentrekkenden wordt van de werkelijke burgerlijke staat uitgegaan.

- **Leeftijdsverschil**
Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar gesteld (man ouder dan vrouw).
- **Wezenopslag**
Ter financiering van het latent wezenpensioen geldt vanaf boekjaar 2022 een opslag van 1% op de contante waarde van het latente partnerpensioen voor niet-gepensioneerden.
- **Kosten**
De netto technische voorziening voor rekening pensioenfonds is vastgesteld inclusief een kostenopslag van 3,5% (2022: 3,5%).
- **Uitbetalingswijze**
Voor de berekening van de technische voorziening wordt ervan uitgegaan dat de pensioenen op continue wijze worden uitbetaald.
- **Leeftijd**
De leeftijd per de berekeningsdatum wordt vastgesteld in maanden nauwkeurig.

Overige technische voorzieningen

- **Schadevoorziening DC-regeling**
Als onderdeel van de technische voorziening voor risico pensioenfonds wordt tevens rekening gehouden met de schadevoorziening uit hoofde van de excedentregeling. De hoogte is daarbij vastgesteld als contante waarde van de toekomstig te storten beschikbare premies voor arbeidsongeschikte deelnemers.
- **Voorziening langdurig zieken**
Indien deelnemers langer dan twee jaar ziek zijn kunnen zij arbeidsongeschikt verklaard worden. Ter dekking van dit latente arbeidsongeschiktheidsrisico heeft het fonds een technische voorziening gevormd. Deze technische voorziening bestaat uit de risicopremies voor het

vrijstellingsrisico uit het huidige plus het voorgaande boekjaar, waarbij de stop-loss korting buiten beschouwing is gelaten. Ieder jaar wordt deze voorziening aangepast door de risicopremie uit het betreffende boekjaar toe te voegen en de risicopremie uit het minst recente boekjaar te laten vrijvallen.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden de schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Staat van baten en lasten

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de renteopbrengst; bij de zakelijke waarden wordt hieronder verstaan het brutodividend, voor aftrek van dividendbelasting. De interesten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen. Verder zijn inbegrepen de interest op derivaten. De rebate fees zijn inbegrepen in de categorie "overige".

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardemutaties van aandelen, obligaties en derivaten.
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- gerealiseerde waardemutaties bij optie- en futuretransacties;
- valutaverschillen met betrekking tot deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta.

Herverzekering

De overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's (zowel vrijstelling van premiebetaling als uitkering van het arbeidsongeschiktheidspensioen) zijn op basis van een stop-loss verzekering ondergebracht bij Zwitserleven. In de stop-loss verzekering worden alleen de uitschieters in overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's verzekerd.

Kasstroomoverzicht

Dit overzicht is opgesteld volgens de directe methode. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van rente en dividend, alsmede de mutatie in de geldmiddelen uit hoofde van aan- en verkopen van beleggingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit beleggingsactiviteiten. Pensioengerelateerde posten zijn opgenomen onder de kasstroom uit pensioenactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfondsen

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/verstrekingen	Verkopen/uitlotingen/(af)lossingen	Gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2023
<i>Onroerend goed</i>					
Beleggingsfondsen onroerend goed	81.671	22.321	-26.030	763	78.725
	81.671	22.321	-26.030	763	78.725
<i>Zakelijke waarden</i>					
Aandelen	49.484	66.872	-54.965	13.149	74.540
Aandelen-beleggingsfondsen	240.289	21.800	-62.255	40.227	240.061
	289.773	88.672	-117.220	53.376	314.601
<i>Vastrentende waarden</i>					
Staatsobligaties	88.421	187.434	-88.473	7.505	194.887
Bedrijfsobligaties	162.324	129.865	-128.684	5.543	169.048
Beleggingsfondsen in vastrentende waarden	430.415	414.456	-475.714	18.422	387.579
	681.160	731.755	-692.871	31.470	751.514
<i>Derivaten</i>					
Swaps en rentederivaten	-35.340	854	0	4.427	-30.059
Valutatermijncontracten	6.749	0	-5.761	2.117	3.105
	-28.591	854	-5.761	6.544	-26.954

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/verstrekingen	Verkopen/uitlotingen/(af)lossingen	Gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2023
<i>Overige beleggingen:</i>					
Private equity	62.745	653	-4.842	-1.250	57.306
	62.745	653	-4.842	-1.250	57.306
Totaal beleggingen voor risico pensioenfondsen	1.086.758	844.255	-846.724	90.903	1.175.192
<i>Waarvan onder de passiva gepresenteerd</i>					
Derivaten	49.612				45.457
	49.612				45.457
Beleggingen aan activa-zijde balans	1.136.370				1.220.649

Er is geen sprake van directe uitleen van effecten. In een aantal beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds belegt is sprake van een beperkte uitleen van effecten. Gedurende 2023 werd hierdoor gemiddeld 0,2% van de totale portefeuille uitgeleend. Verder zijn er geen directe beleggingen in premiebijdragende ondernemingen.

Van de totale beleggingsportefeuille worden de beleggingen met een marktwaarde groter dan 5% van de betreffende beleggingscategorie als grote posten aangemerkt.

De door het pensioenfonds geaccepteerde concentratierisico's betreffen de beleggingen in staatsobligaties van Frankrijk en Spanje van beide circa 6% van de vastrentende waarden en een gebouw in een onroerend goed fonds voor circa 5,5% van de onroerend goed beleggingen.

Methodiek bepaling marktwaarde

Categorie	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings modellen	Stand ultimo 2023
<i>Onroerend goed</i>				
Aandelen onroerend goed	57.214	0	21.511	78.725
<i>Zakelijke waarden</i>				
Aandelen	74.540	0	0	74.540
Aandelenbeleggingsfondsen	240.061	0	0	240.061
	314.601	0	0	314.601
<i>Vastrentende waarden</i>				
Staatsobligaties langlopend	193.301	1.586	0	194.887
Bedrijfsobligaties	169.048	0	0	169.048
Beleggingsfondsen in vastrentende waarden	327.046	0	60.533	387.579
	689.395	1.586	60.533	751.514
<i>Derivaten</i>				
Swaps en rentederivaten	0	-30.059	0	-30.059
Valutatermijncontracten	0	3.105	0	3.105
	0	-26.954	0	-26.954
<i>Overige beleggingen</i>				
Private equity	0	0	57.306	57.306
Belegd vermogen exclusief liquiditeiten vermogensbeheerders	1.061.210	-25.368	139.350	1.175.192

[2] Beleggingen voor risico deelnemers

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen	Verkopen	Directe beleggings- opbrengsten (herbelegd)	(On)gereaa- liseerde waarde- mutaties	Stand ultimo 2023
<i>Onroerend goed</i>						
Aandelen onroerend goed	59	6	0	1	3	69
<i>Zakelijke waarden</i>						
Beleggingsfondsen in aandelen	110.072	9.598	-7.434	2.563	14.724	129.523
<i>Vastrentende waarden</i>						
Beleggingsfondsen in vastrentende waarden	56.687	3.423	-7.975	1.740	2.067	55.942
<i>Overige beleggingen</i>						
Liquiditeiten	1.779	576	-447	0	57	1.965
Totaal beleggingen voor risico deelnemers	168.597	13.603	-15.856	4.304	16.851	187.499

	2023	2022
[3] Herverzekeringsdeel technische voorziening	5.995	5.914
Deze post heeft betrekking op het herverzekeringsdeel van de technische voorziening op de passivazijde van de (toelichting op de) balans.		
[4] Vorderingen en overlopende activa	6.704	5.117
<i>Lopende intrest en balansdividend</i>		
Hieronder is opgenomen de aan 2023/2022 toe te rekenen, doch eerst in 2024/2023 inbare intrest c.q. dividend van:		
• Zakelijke waarden	304	300
• Vastrentende waarden	4.459	2.635
• Derivaten	0	344
• Banken	3	0
	4.766	3.279
<i>Rekening-courant Vopak</i>	1.285	1.287
<i>Overige vorderingen en overlopende activa</i>		
• Nog af te handelen effectentransacties	132	0
• Uitkeringen	7	0
• Nog te vorderen inkoopsommen	514	551
	653	551
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
[5] Liquide middelen	31.155	37.038
Liquiditeiten bij vermogensbeheerders	25.618	35.146
Overige banktegoeden	5.537	1.892
	31.155	37.038
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.		
Totaal activa	1.452.002	1.353.036

Passiva

	2023	2022
[6] Stichtingskapitaal en reserves	311.710	263.339
<i>Stichtingskapitaal</i>	2	2
<i>Algemene reserve</i>		
Balanswaarde primo	257.739	323.837
Bestemming resultaat	48.321	-66.098
Balanswaarde ultimo	306.060	257.739
<i>Toeslagreserve</i>		
Balanswaarde primo	5.598	4.256
Correcties	-1.407	0
Premie voor financiering toeslag actieven	3.143	3.266
Toeslaglasten	-1.686	-1.924
Balanswaarde ultimo	5.648	5.598
Het aanwezig eigen vermogen en aanwezige dekkingsgraad bedragen:	306.062 128,0%	257.741 124,8%
De beleidsdekkingsgraad bedraagt:	128,0%	131,2%
Het minimaal vereist eigen vermogen en de hierbij horende minimaal benodigde dekkingsgraad bedraagt:	37.520 103,5%	36.000 103,5%
Het vereist eigen vermogen en de hierbij horende benodigde dekkingsgraad bedraagt:	173.678 115,9%	165.350 115,9%
De dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen.		

	2023	2022
[7] Technische voorziening voor rekening pensioenfonds	893.971	859.930
Balanswaarde primo	859.930	1.055.113
Mutaties via de staat van baten en lasten:		
• Actuarieel benodigd voor nieuwe onvoorwaardelijke aanspraken	2.688	1.137
• Benodigde intresttoevoeging technische voorzieningen	27.673	-5.114
• Overgenomen pensioenverplichtingen	4	0
• Overgedragen pensioenverplichtingen	-561	-466
• Uitkeringen	-48.979	-42.656
• Vrijgevallen voor kosten uit technische voorzieningen	-1.704	-1.058
• Toeslagverlening ¹	1.962	116.900
• Wijziging als gevolg van verandering rente(-termijnstructuur)	29.877	-302.111
• Schattingswijzigingen:		
– wijziging prognosetafel	0	5.478
– wijziging ervaringssterfte	0	373
– wijziging partnerfrequenties	0	-2.475
– wijziging opslag niet gefinancierd wezenpensioen	0	597
– wijziging kostenopslag	0	8.064
• Resultaat op sterfte	-2.754	744
• Resultaat op arbeidsongeschiktheid	682	2
• Resultaat op mutaties	26	4
• Pensioeninkoop vanuit DC-premie	24.462	25.322
• Overige mutaties technische voorziening	665	76
Balanswaarde ultimo	893.971	859.930
De technische voorziening is als volgt opgebouwd:		
• Deelnemers	202.278	217.842
• Gewezen deelnemers	197.907	169.101
• Pensioengerechtigden	499.781	478.901
Technische voorziening voor risico pensioenfonds	899.966	865.844
Af: herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-5.995	-5.914
Blijft: technische voorziening voor rekening pensioenfonds	893.971	859.930

	2023	2022
[8] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	5.995	5.914
Balanswaarde primo	5.914	8.075
Mutatie	81	-2.161
Balanswaarde ultimo	5.995	5.914
[9] Schadevoorziening DC-regeling	680	675
Balanswaarde primo	675	763
Mutatie	5	-88
Balanswaarde ultimo	680	675
[10] Voorziening langdurig zieken	3.040	2.989
Balanswaarde primo	2.989	3.066
Mutatie	51	-77
Balanswaarde ultimo	3.040	2.989
[11] Technische voorziening voor risico deelnemers	187.499	168.597
<i>Individuele beleggingsrekeningen</i>		
Balanswaarde primo	168.597	194.997
Stortingen werkgever en werknemers	20.998	17.806
Bijdrage Havenpensioen	90	103
Toekenning rechten	-24.720	-22.113
Rendement	21.240	-28.285
Inkomende waardeoverdrachten	2.182	6.292
Uitgaande waardeoverdrachten	-888	-203
Balanswaarde ultimo	187.499	168.597
[12] Kortlopende schulden en overlopende passiva	49.107	51.592
<i>Beleggingen</i>		
Derivaten	45.457	49.612
Beheerloon	2.000	941
Overige schulden m.b.t. beleggingen	152	0
	47.609	50.553

1 Hiervan is 1.686 (2022: 1.924) gefinancierd uit het saldo van de toeslagreserve.

	2023	2022
<i>Overige</i>		
Fiscale afdrachten en sociale premies	1.294	986
Omzetbelasting	1	13
Premie-afrekeningen	63	25
Overige schulden	140	15
	1.498	1.039
Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
Totaal passiva	1.452.002	1.353.036

Niet in de balans opgenomen regelingen en verplichtingen

In het hierna opgenomen overzicht zijn de aangegane verplichtingen en het eind 2023 nog niet afgeroepen deel voor beleggingen opgenomen.

		Commitment	Nog niet afgeroepen
Barings II	Private debt	EUR 43.000.000	EUR 6.450.000
Barings III	Private debt	EUR 35.000.000	EUR 8.750.000
BlackRock V	Private equity	USD 44.000.000	USD 6.777.923
BlackRock VII	Private equity	USD 33.000.000	USD 8.407.810
Adams Street 2023	Private equity	USD 10.500.000	USD 10.500.000
Franklin Templeton II	Onroerend goed	USD 32.700.000	USD 4.138.078
Franklin Templeton III	Onroerend goed	USD 30.000.000	USD 9.331.982
Franklin Templeton Social Infrastructure	Onroerend goed	EUR 27.000.000	EUR 27.000.000

Een nog niet afgeroepen commitment wordt naar evenredigheid verdeeld over liquide beleggingscategorieën. De financiering van een commitment geschiedt vervolgens ten laste van de liquide beleggingscategorieën.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per eind 2023 dan op grond van dit jaarverslag wordt verkregen.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De bestuursleden van Stichting Pensioenfonds Vopak ontvangen geen vergoeding.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2023 had Stichting Pensioenfonds Vopak geen personeel in dienst.

Baten en lasten

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
[13] Directe beleggingsopbrengsten	11.318	13.031
Zakelijke waarden	1.934	3.251
Vastrentende waarden	10.730	7.838
Derivaten	-1.670	1.925
Banken	55	-11
Rekening-courant Koninklijke Vopak	269	28
	11.318	13.031
[14] Indirecte beleggingsopbrengsten	89.914	-263.541
<i>Gerealiseerde en niet gerealiseerde koersverschillen:</i>		
• Onroerend goed	763	-5.433
• Zakelijke waarden	53.376	-62.196
• Vastrentende waarden	31.470	-104.796
• Derivaten	6.544	-84.417
• Overige beleggingen	-1.250	6.632
• Valutaverschillen banken	-374	-12.564
• Futures	-615	-767
	89.914	-263.541

	2023	2022
[15] Kosten van vermogensbeheer	-2.268	-2.098
De kosten vermogensbeheer kunnen als volgt worden gespecificeerd:		
• Onroerend goed	0	0
• Zakelijke waarden	0	0
• Vastrentende waarden	0	-361
• Derivaten	0	0
• Valutatermijntransacties	0	-52
• Overige niet toe te bedelen naar beleggingscategorie	-2.268	-1.685
Totaal kosten vermogensbeheer	-2.268	-2.098
[16] Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	21.240	-28.285
Rendement beleggingsrekeningen	21.240	-28.285
[17] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers voor risico fonds	20.832	23.016
Premie werkgever	27.312	30.231
Premie arbeidsongeschiktheidspensioen	759	775
Regeling vrijwillige premies	89	79
Extra nabestaandenpensioen	235	241
Inkoopsummen	2.893	1.201
Bijdrage Havenpensioen	90	103
Naar beleggingen voor risico deelnemers	-10.546	-9.614
	20.832	23.016
De feitelijke premie bedraagt:	28.485	31.429
De kostendeekkende premie bedraagt:	25.478	28.177
De gedempte kostendeekkende premie bedraagt:	n.v.t.	n.v.t.
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
• Actuarieel benodigd DC-regeling	21.088	21.533
• Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	1.736	3.266
• Risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid	2.228	2.697
• Opslag in stand houden vereist vermogen	426	507
• Opslag voor uitvoeringskosten	0	174
	25.478	28.177

	2023	2022
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
• Actuariel benodigd DC-regeling	21.088	21.533
• Opslag in stand houden vereist vermogen	3.613	3.706
• Actuariel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	1.736	3.266
• Risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid	2.228	2.697
• Opslag voor uitvoeringskosten	0	174
• Premiemarge	-180	53
	28.485	31.429
[18] Bijdragen van werkgevers en werknemers voor risico deelnemers	10.546	9.614
Bijdragen van werkgevers en werknemers van DC-regeling	10.546	9.614
[19] Saldo van overdrachten van rechten	626	5.571
Overgenomen pensioenverplichtingen DC-regeling	1.938	5.804
Overgenomen pensioenverplichtingen DC-regeling klein pensioen	244	488
Overgedragen pensioenverplichtingen	-665	-517
Overgedragen pensioenverplichtingen klein pensioen	-3	-1
Overgedragen pensioenverplichtingen DC-regeling	-888	-203
	626	5.571
[20] Pensioenuitkeringen	-49.888	-42.837
<i>Pensioenen</i>		
• Ouderdomspensioen	-38.623	-33.471
• Partnerpensioen	-10.577	-8.733
• Extra nabestaandenpensioen	-205	-192
• Wezenpensioen	-45	-78
• Arbeidsongeschiktheidspensioen	-354	-286
• Afkopen	-57	-46
• Andere uitkeringen	-27	-31
	-49.888	-42.837

	2023	2022
[21] Mutatie technische voorziening voor rekening pensioenfonds	-34.041	195.183
Actuariel benodigd voor nieuwe onvoorwaardelijke aanspraken	-2.688	-1.137
Benodigde interesttoevoeging technische voorzieningen	-27.673	5.114
Overgenomen pensioenverplichtingen	-4	0
Overgedragen pensioenverplichtingen	561	466
Uitkeringen	48.979	42.656
Vrijgevallen voor kosten uit technische voorzieningen	1.704	1.058
Toeslagverlening ¹	-1.962	-116.900
Wijziging als gevolg van verandering rente(-termijnstructuur)	-29.877	302.111
Schattingwijzigingen:		
• wijziging prognosetafel	0	-5.478
• wijziging ervaringssterfte	0	-373
• wijziging partnerfrequenties	0	2.475
• wijziging opslag niet gefinancierd wezenpensioen	0	-597
• wijziging excasso-opslag	0	-8.064
Resultaat op sterfte	2.754	-744
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-682	-2
Resultaat op mutaties	-26	-4
Pensioeninkoop vanuit DC-premie	-24.462	-25.322
Overige mutaties technische voorziening	-665	-76
	-34.041	195.183
[22] Mutatie overige technische voorzieningen	-56	165
Schadevoorziening DC-regeling	-5	88
Voorziening langdurig zieken	-51	77
	-56	165

¹ Hiervan is 1.686 (2022: 1.924) gefinancierd uit het saldo van de toeslagreserve.

	2023	2022
[23] Mutatie voorziening voor risico deelnemers	-18.902	26.400
Stortingen werkgever en werknemers	-20.998	-17806
Bijdrage Havenpensioen	-90	-103
Toekennen rechten	24.720	22.113
Rendement	-21.240	28.285
Inkomende waardeoverdrachten	-2.182	-6.292
Uitgaande waardeoverdrachten	888	203
	-18.902	26.400
[24] Herverzekering	396	257
<i>Premies</i>		
Kapitaalverzekering	-65	-99
	-65	-99
<i>Uitkeringen uit herverzekering</i>		
Ouderdomspensioen	383	296
Invalideitpensioen	78	60
	461	356
[25] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.346	-1.232
Administratie	-756	-698
Accountant (controle jaarrekening en DNB-jaarstaten)	-76	-57
Actuaris	-25	-52
Toezicht	-111	-68
Beleggingscommissie	-70	-72
Raad van Toezicht	-47	-46
Sleutelfunctiehouders	-49	-48
Consultants en advisering	-121	-92
Communicatie	-32	-31
Opleidingen	-16	-38
Overige	-43	-30
	-1.346	-1.232
Resultaat	48.371	-64.756

	2023	2022
Actuariële analyse van het resultaat		
Het resultaat over het boekjaar is als volgt tot stand gekomen:		
Beleggingen / marktrente	41.392	54.748
Premies	3.896	4.238
Waardeoverdrachten	-111	-52
Kosten	358	0
Uitkeringen	-448	175
Sterfte	3.440	396
Arbeidsongeschiktheid	812	1.413
Reguliere mutaties	-26	-4
Overige technische grondslagen	0	0
Voorwaardelijke toeslagverlening	-226	-113.634
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	-716	-12.036
Andere oorzaken	0	0
Resultaat	48.371	-64.756

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2023 als volgt te verdelen:

	2023
Algemene reserve	48.321
Toeslagreserve	50
	48.371

Vereist eigen vermogen

Een belangrijke maatstaf om de risico's van het pensioenfonds te toetsen kan worden gevonden in het toetsen van het aanwezige eigen vermogen aan het vereist eigen vermogen. Deze maatstaf geeft inzicht in de buffer die ons pensioenfonds op basis van wet- en regelgeving zou moeten aanhouden om financiële en niet-financiële risico's in voldoende mate te kunnen opvangen. Het vereist eigen vermogen wordt ook gebruikt in de kwantitatieve concretisering van de risicohouding op korte termijn.

Voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen is in wet- en regelgeving een gestandaardiseerde methode vastgelegd (het standaardmodel). De verschillende risicofactoren in het standaardmodel worden benoemd onder de noemers S1 tot en met S10 waarbij het liquiditeitsrisico (S7), concentratierisico (S8) en operationeel risico (S9) op nihil worden gesteld. Er wordt voorts rekening gehouden met onderling compenserende effecten (diversificatie effecten).

Wij hebben het standaardmodel en de volledigheid daarvan, om te toetsen of het aanwezige vermogen voldoende is om specifieke risico's voor het pensioenfonds op te kunnen vangen, onderschreven. Het eigen vermogen van het pensioenfonds per 31 december 2023 is hoger dan het strategisch vereist eigen vermogen op basis van het standaardmodel.

Hierna zijn de uitkomsten weergegeven naar de verschillende risicocategorieën (bedragen in EUR 1.000 en percentages in procenten van de technische voorzieningen):

	bedrag		percentage	
	2023	2022	2023	2022
Renterisico (S1)	21.168	32.799	1,9%	3,2%
Zakelijke waarden risico (S2)	121.554	112.342	11,1%	10,8%
Valutarisico (S3)	53.985	52.184	4,9%	5,0%
Grondstoffenrisico (S4)	–	–	–	–
Kredietrisico (S5)	49.600	41.225	4,5%	4,0%
Verzekeringstechnisch risico (S6)	22.354	21.813	2,0%	2,1%
Liquiditeitsrisico (S7)	–	–	–	–
Concentratierisico (S8)	–	–	–	–
Operationeel risico (S9)	–	–	–	–
Actief beheer risico (S10)	11.774	9.218	1,1%	0,9%
Diversificatie-effect	-106.757	-104.231	-9,6%	-10,1%
Buffer risico deelnemers	–	–	–	–
Vereist eigen vermogen	173.678	165.350	15,9%	15,9%

Een vergelijking van het aanwezige vermogen en het (minimaal) vereist eigen vermogen kan als volgt worden samengevat (bedragen in EUR 1.000 en percentages in procenten van de technische voorzieningen):

	bedrag		percentage	
	2023	2022	2023	2022
Aanwezige eigen vermogen	306.062	257.741	28,0%	24,8%
Minimaal vereist eigen vermogen	37.520	36.000	3,5%	3,5%
Vereist eigen vermogen	173.678	165.350	15,9%	15,9%

Renterisico (S1)

Een belangrijk risico voor het pensioenfonds, zo niet het risico met de grootste impact op zowel het vermogen als de technische voorzieningen, is het renterisico. De hoogte van de technische voorziening voor risico pensioenfonds is mede afhankelijk van de rente. Een lagere rente resulteert in een hogere technische voorziening voor risico pensioenfonds en omgekeerd.

De mate waarin de technische voorziening voor risico pensioenfonds en de beleggingen reageren op wijzigingen van de rente verschilt. De technische voorziening voor risico pensioenfonds kent namelijk gemiddeld een langere looptijd dan beleggingen. Een wijziging van de rente heeft daardoor een groter effect op de technische voorziening voor risico pensioenfonds dan op de beleggingen.

Het pensioenfonds beperkt het verschil in het effect als gevolg van wijzigingen van de rente gedeeltelijk door het renterisico op basis van de swapcurve af te dekken met (langlopende) Europese staatsobligaties, wereldwijde bedrijfsobligaties, hypotheke en rentederivaten. Deze beleggingen zijn in meer of mindere mate gerelateerd aan ontwikkeling van de marktrente. Door de afstemming van ontwikkelingen van technische voorzieningen en beleggingen kan de volatiliteit van de dekkingsgraad als gevolg van wijzigingen in de rentetermijnstructuur worden beperkt.

De renteafdekking wordt door het bestuur, de beleggingscommissie en de fiduciair vermogensbeheerder aan de hand van specifieke rapportages gemonitord. In de rapportages wordt ingegaan op marktontwikkelingen, resultaten van de renteafdekking, exposure naar de verschillende looptijden, tegenpartijen van derivaten en collateral management. De monitoring door genoemde partijen omvat ook de continue afweging omtrent de mate van renteafdekking.

Eind 2023 bedraagt de rentegevoeligheid van de technische voorziening voor risico pensioenfonds (duration) 14,6 (in 2022 was dit 14,8) en de rentegevoeligheid van de staats- en bedrijfsobligaties en rentederivaten 13,4 (in 2022 was dit 9,2). Eind 2023 bedraagt de afdekking van het renterisico op basis van de swapcurve 73,4% (in 2022 was dit 46,6%).

Begin december 2023 besloten wij in het beleggingsplan 2024 om de rente-afdekking te verhogen van 60% naar 70%. Het advies van zowel de fiduciair vermogensbeheerder als de beleggingscommissie liet zien dat het verhogen van de renteafdekking naar verwachting leidde tot een lichte afname van het risico tegenover een iets hoger verwacht rendement. Medio december 2023 werd de verhoging van de renteafdekking doorgevoerd in de beleggingsportefeuille.

Zakelijke waarden risico (S2)

Het zakelijke waarden risico is het risico dat betrekking heeft op de ontwikkeling van de waarde van beleggingen in aandelen en onroerend goed. De waarde van deze beleggingen is afhankelijk van de marktomstandigheden en derhalve volatiel. De marktomstandigheden voor aandelen en onroerend goed hoeven geen effect te hebben op de technische voorziening voor risico pensioenfonds. Hierdoor kan de dekkingsgraad zowel positief als negatief worden beïnvloed.

De belangrijkste reden voor het nemen van zakelijke waarden risico kan worden gevonden in de ambitie om toeslagen te verlenen. Met betrekking tot het risico op aandelen en onroerend goed worden risico-inschattingen aan de hand van de in de markt gebruikelijke risicoparameters gemaakt. Over de risico-inschattingen wordt op kwartaalbasis gerapporteerd door de fiduciair vermogensbeheerder. Met de risico's wordt rekening gehouden door onder meer toepassing van voldoende spreiding van de beleggingen.

De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstelling van de beleggingen. Hierbij worden marktontwikkelingen, handelbaarheid, concentraties en correlaties mede beschouwd. De monitoring van het zakelijke waarde risico door bestuur, beleggingscommissie en fiduciair vermogensbeheerder omvat de continue afweging tussen de zekerheid van nominale pensioenen en de ambitie om toeslagen op deze pensioenen te verlenen.

De verdeling van de beleggingen in aandelen en onroerend goed kan als volgt worden weergegeven (bedragen in EUR 1.000).

	bedrag		percentage	
	2023	2022	2023	2022
Aandelen Noord Amerika	149.000	132.463	32,9%	30,4%
Aandelen Europa	76.523	68.546	16,9%	15,8%
Aandelen Azië - Pacific	41.493	39.867	9,2%	9,2%
Aandelen opkomende markten	49.568	49.760	10,9%	11,4%
Onroerend goed	78.725	81.671	17,4%	18,8%
Private equity	57.306	62.745	12,7%	14,4%
Totaal	452.615	435.052	100,0%	100,0%

Eind 2023 is 59,0% van de zakelijke waarden in aandelen van ontwikkelde markten belegd (in 2022 was dit 55,4%), 10,9% is in aandelen opkomende markten belegd (in 2022 was dit 11,4%), 12,7% is in private equity belegd (in 2022 was dit 14,4%) en 17,4% is in onroerend goed belegd (in 2022 was dit 18,8%).

Valutarisico (S3)

De technische voorzieningen luiden in euro's zodat risico's optreden als gevolg van valutakoers ontwikkelingen ten opzichte van de beleggingen in vreemde valuta's. Om dit risico te beperken worden voor de beleggingen in obligaties, die voor invulling van de rente-afdekking worden gebruikt, de valuta's voor 100% afgedekt.

Dit geldt eveneens voor de beleggingen in staats- en bedrijfsobligaties in opkomende markten in harde valuta en private equity. Voor de beleggingen in aandelen en beursgenoteerd onroerend goed is in 2023 de Amerikaanse dollar voor 50% afgedekt. Het Britse pond en de Japanse yen worden vanaf 2023 niet meer afgedekt.

Voor de beleggingen kan het volgende overzicht naar valuta's worden opgesteld.

	2023 (in %)						2022 (in %)					
	Euro	USD	GBP	JPY	overig	totaal	Euro	USD	GBP	JPY	overig	totaal
Obligaties	39,9	14,3	2,8	0,1	4,0	61,1	37,7	14,5	3,1	0,1	4,5	59,9
Aandelen	2,7	12,0	1,1	2,2	6,8	24,8	2,5	11,1	1,4	2,2	6,9	24,1
Onroerend goed	0,3	5,0	0,2	0,5	0,9	6,9	2,5	3,9	0,1	0,4	0,8	7,7
Private equity	–	4,7	–	–	0,0	4,7	–	5,5	–	–	0,1	5,6
Overig	2,6	-0,1	0,0	0,0	0,0	2,5	2,7	0,0	0,0	0,0	0,0	2,7
Totaal	45,5	35,9	4,1	2,8	11,7	100,0	45,3	35,0	4,6	2,7	12,3	100,0

Het belegd vermogen in vreemde valuta alsmede het feitelijk en strategische afdekkingspercentage is als volgt:

	2023					2022				
	USD	GBP	JPY	overig	totaal	USD	GBP	JPY	overig	totaal
Beleggingen in vreemde valuta (in EUR mln.)	441,9	50,3	35,3	143,9	671,4	402,3	53,1	31,7	143,1	630,2
Feitelijk afdekkingspercentage	78,6%	31,0%	-1,9%	-6,9%	52,5%	77,4%	72,3%	72,0%	-8,0%	57,3%
Strategisch afdekkingspercentage	71,5%	46,2%	3,7%	2,5%	51,3%	69,8%	90,0%	75,5%	2,7%	56,6%

De overige valuta's hebben met name betrekking op aandelen en obligaties van opkomende markten. De valuta's worden in deze markten niet afgedekt omdat de economische groei zich deels voltrekt door appreciatie van de lokale valuta (en er dus een risicopremie kan worden verdiend door niet af te dekken) en afdekking van lokale valuta veelal niet kostenefficiënt is te realiseren.

Bezien over de totale beleggingen in vreemde valuta's is eind 2023 52,5% afgedekt (in 2022 was dit 57,3%).

Ter afdekking van de valutarisico's op de beleggingen zijn door de vermogensbeheerder valutatermijntransacties afgesloten. Het aangaan van valutatermijntransacties resulteert in een tegenpartijrisico ten opzichte van de partij waarmee de valutatermijntransactie wordt aangegaan. Deze zou immers niet aan zijn betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Om het tegenpartijrisico te beperken, wordt een minimale kredietwaardigheid voor en spreiding over tegenpartijen gehanteerd.

Grondstoffenrisico (S4)

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen. Dit risico is derhalve niet (direct) van toepassing op ons pensioenfonds.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij contractuele of andere verplichtingen niet meer na kan komen.

Bij het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin wordt belegd, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is bepaald als de opslag op de risicovrije rente waarmee de contante waarde van de kasstromen gelijk wordt aan de marktwaarde van de belegging. Een hoge creditspread betekent veelal een lage kredietwaardigheid.

Een indicatie van de spread en spread duration van de staats- en bedrijfsobligaties naar credit rating is in de navolgende tabel opgenomen. De spread duration geeft de gevoeligheid van de desbetreffende obligaties weer voor wijzigingen in de creditspread.

	percentage		spread (in basispunten)		spread duration	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022
AAA	5,5%	3,9%	19	29	16,2	11,3
AA	29,2%	18,2%	74	39	11,4	9,5
A	31,8%	32,9%	96	73	5,5	4,1
BBB	19,1%	24,0%	157	137	5,3	4,2
Lager dan BBB	11,1%	13,3%	1.378	1.414	4,0	4,5
Overig	3,3%	7,7%	16	25	0,2	0,0
Totaal	100,0%	100,0%			7,4	5,1

De contante waarde van de toekomstige kasstromen op basis van de zero yield verhoogt met de spread is gelijk aan de marktwaarde per balansdatum van de desbetreffende obligaties. Bij de vaststelling van de spread is een aantal obligaties met een zeer hoge spread buiten beschouwing gelaten omdat deze leiden tot een vertekend beeld. De marktwaarde van deze obligaties is beperkt maar werkt sterk door in de gemiddelde spread.

Eind 2023 bedraagt de modified duration voor de staats- en bedrijfsobligaties in totaal 7,1 (in 2022 was dit 4,8). Inclusief de rentederivaten bedraagt de modified duration in totaal 13,4 (in 2022 was dit 9,2).

Het risico dat een tegenpartij de contractuele of andere verplichtingen niet kan nakomen wordt beheerst door een zo breed mogelijke spreiding van de staats- en bedrijfsobligaties. De beleggingsrichtlijnen omvatten beperkingen ten aanzien van concentraties en de omvang van de belegging per debiteur en kwaliteitseisen voor de debiteur. Voor wat betreft de rentederivaten wordt een minimum credit rating voor tegenpartijen gehanteerd en is een strikt collateral management ingeregeld.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Binnen het verzekeringstechnisch risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (lang-leven-risico).

Tot het verzekeringstechnisch risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend (TSO) en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde (NSA). Deze drie risico's bedragen een percentage van de technische voorzieningen. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat sterfte in het deelnemersbestand dan beter kan worden ingeschat.

Het risico dat de toegezegde pensioenen niet kunnen worden nagekomen wordt beheerst door de vaststelling van de technische voorziening op marktrentes en het hanteren van prudente en consistente grondslagen die periodiek op basis van onderzoek van betrokken actuarissen worden bijgesteld.

Liquiditeitsrisico (S7)

Dit is het risico dat het pensioenfonds in tijden van stress onvoldoende liquide middelen beschikbaar heeft om te voldoen aan betalingsverplichtingen. Deze verplichtingen betreffen de pensioenuitkeringen, de beschikbare premies en het onderpand voor derivaten. De pensioenuitkeringen en beschikbare premies zijn goed te prognosticeren. De liquiditeitsbehoefte voor derivaten is evenwel sterk afhankelijk van de marktontwikkelingen van rente en valuta's.

De fiduciair vermogensbeheerder voert het onderpand beheer ten aanzien van de derivaten en het pensioenfonds monitort gedurende het jaar de liquiditeitsbehoefte ten aanzien van pensioenuitkeringen en beschikbare premies. In de beleggingsrapportage wordt op kwartaalbasis de liquiditeitsbehoefte in stressscenario's in kaart gebracht. De beleggingsportefeuille kent een hoge mate van liquiditeit waardoor op korte termijn voldoende liquiditeit kan worden vrijgemaakt. Derhalve wordt het liquiditeitsrisico op nihil gesteld.

Concentratierisico (S8)

Het pensioenfonds loopt concentratierisico indien er onvoldoende spreiding van activa en passiva is. Bij marktbevingen kunnen concentraties leiden tot een onevenredige impact op het pensioenfonds. Voor de discretionaire beleggingen van het pensioenfonds worden restricties ten aanzien van concentraties gehanteerd. De beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds belegt zijn allen op sector- en titelniveau breed gespreid.

Drie beleggingen vertegenwoordigen meer dan 5% van hun desbetreffende beleggingscategorie. Dit betreft staatleningen van Frankrijk en Spanje, beide voor circa 6% van de vastrentende waarden en één gebouw in een onroerend goed fonds voor circa 5,5% van de onroerend goed beleggingen. Het pensioenfonds accepteert deze concentratierisico's.

In het standaard model wordt het concentratierisico op nihil gesteld. Indien op basis van de Solvency-II richtlijn voor verzekeraars een inschatting wordt gemaakt van het concentratierisico zou voor het pensioenfonds een marginaal vereist eigen vermogen moeten worden aangehouden.

Operationeel risico (S9)

Een ondoelmatig en/of onvoldoende doeltreffende procesinrichting betekent een operationeel risico voor het pensioenfonds. De beheersing van het operationele risico wordt vormgegeven langs de lijnen van identificatie, beleidsvorming, implementatie en monitoring. Met het hanteren van 'vier-ogen' en 'dubbele autorisatie' principes, het voeren van schaduwadministraties voor controlewerkzaamheden en de aansluiting op de Basisregistratie Personen (BRP) worden operationele risico's verder beheerst.

De procedures en maatregelen met betrekking tot de uitbesteding van werkzaamheden als onderdeel van de beheerste en integere bedrijfsvoering zijn vastgelegd in de overeenkomsten met de uitbestedingspartijen. Over de werking van deze procedures en maatregelen wordt op jaarbasis gerapporteerd op basis van een onafhankelijk onderzoek van de uitbestedingspartijen. Tevens bespreken wij –als daartoe aanleiding bestaat– de ISAE3402 uitkomsten met de uitbestedingspartijen en/of de externe accountants die de ISAE3402 verklaringen hebben afgegeven.

Actief beheer risico (S10)

Actief risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Wij zijn van mening dat actief beheer onder strikte voorwaarden kan bijdragen aan een verbetering van het risico-rendementsprofiel. Volgens het standaardmodel dient in beginsel alleen een buffer voor actief beheer te worden becijferd voor aandelen indien de tracking error groter is dan 1%. De tracking error meet in hoeverre de vermogensbeheerder zich actief positioneert ten opzichte van de gekozen benchmark. Bij de berekening van het actief risico dient eveneens rekening te worden gehouden met de total expense ratio (TER).

Overige risico's

Naast de in het standaardmodel opgenomen risico's monitort het pensioenfonds eveneens nauwgezet omgevingsrisico's. De omgevingsrisico's hebben met name betrekking op het in voldoende mate afstemmen van het pensioenfonds op (verwachte) wijzigingen. Dit kunnen

landelijke wijzigingen zijn maar ook wijzigingen die optreden onder de belanghebbenden, in de reputatie van het pensioenfonds en de omstandigheden waarin het pensioenfonds opereert. In de beheersing van dit risico wordt voorzien door de vertegenwoordiging van belanghebbenden in het bestuur en verantwoordingsorgaan, het voeren van strategie- en toekomstdiscussies, het volgen van maatschappelijke ontwikkelingen, het lidmaatschap van de Pensioenfederatie, het voeren van een beleid inzake maatschappelijk verantwoord beleggen en het onderschrijven van de principes voor een beheerst beloningsbeleid.

Vastgesteld te Rotterdam, 27 juni 2024.

Het bestuur:

Dhr. C.A. Bom
 Dhr. H. van Hal
 Mevr. C.C. Heilbron-Werker
 Dhr. A. de Ronde
 Dhr. C. Vletter
 Mevr. S. Wesseloo
 Dhr. R.J. Wester
 Mevr. F. Wittermans

Overige gegevens

Statutaire resultaatbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming. Het saldo van baten en lasten wordt gemuteerd in de reserves.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Vopak te Rotterdam is aan Sprenkels & Verschuren B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmede ik als actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Vopak, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Sprenkels & Verschuren B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 11.233.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 337.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte

basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuariëel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Vopak is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed.

Amsterdam, 27 juni 2024

drs. E.C.P. Op het Veld AAG

verbonden aan Sprenkels & Verschuren B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds Vopak

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Pensioenfonds Vopak (hierna ook: "het pensioenfonds") te Rotterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Vopak op 31 december 2023 en het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van het pensioenfonds zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 12,1 miljoen. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 1% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit dat deze bepalend is bij de berekening van de (beleids-) dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 362.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's en niet-naleving van wet- en regelgeving

Frauderisicobeheersing door het pensioenfonds

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de entiteit en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de Raad van Toezicht het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij constateren dat er sprake is van een risicobeheersingssysteem op basis van het concept 'three lines of defence'. Dit betreft verschillende niveaus van interne beheersing op basis van de interne processen en drie sleutelfuncties (risicomanagement, actuariële functie en de interne audit functie).

Het bestuur beschikt over een frauderisicoanalyse als onderdeel van het integriteitsbeleid. Het bestuur heeft in deze analyse integriteitsrisico's in kaart gebracht in verschillende deelgebieden waaronder fraude en corruptie. Het integriteitsbeleid wordt periodiek geëvalueerd en aangepast om te waarborgen dat deze actueel en effectief is.

Het integriteitsbeleid wordt door het bestuur besproken met en beoordeeld door de Raad van Toezicht. We verwijzen naar pagina 30 van het bestuursverslag waarin het bestuur het integriteitsrisico van het pensioenfonds adresseert.

Onze frauderisico-analyse

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is weerlegd, gezien de aard van de opbrengsten. De opbrengsten bestaan uit premiebijdragen die per deelnemer over de pensioengrondslag met een vastgesteld tarief wordt berekend en daardoor op objectieve wijze zijn vast te stellen. De beleggingsopbrengsten bestaan uit directe en indirecte (gerealiseerde en ongerealiseerde) beleggingsopbrengsten. De directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder significante schattingselementen. Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsresultaten hebben wij het veronderstelde frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op het bestuur van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de aanwezige uitbestedingsrelaties. Ten aanzien van de indirecte ongerealiseerde beleggingsopbrengsten geldt dat deze op eenvoudige wijze af te leiden is van de waardering van de beleggingen.

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan de risico's van het doorbreken van interne beheersing door management. Wij hebben bijzondere aandacht gehad voor posten met een hoge schattingsonzekerheid, zoals de technische voorzieningen. We verwijzen hierbij ook naar de kernpunten van onze controle voor onze specifieke controle-aanpak voor dit risico.

Onze specifieke controle-aanpak voor de frauderisico's

Ten aanzien van het risico op doorbreking van de interne beheersing door het bestuur hebben wij werkzaamheden uitgevoerd zoals het toetsen van de aanvaardbaarheid van journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht.

Verder hebben wij geëvalueerd of de keuze en toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving door het pensioenfonds mogelijk wijzen op frauduleuze financiële verslaggeving. Tevens hebben we elementen van onvoorspelbaarheid opgenomen in onze controlewerkzaamheden. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur en Raad van Toezicht.

Niet-naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben inzicht verworven in de relevante wet- en regelgeving voor het pensioenfonds. Wij hebben gesprekken gevoerd met het bestuur en de Raad van Toezicht om inzicht te verkrijgen in welke mate er is voldaan aan wet- en regelgeving. Ook hebben wij communicatie gelezen met De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM). Wij hebben een schriftelijke bevestiging verkregen van de directie dat alle bekende aangelegenheden van (vermoede) niet-naleving aan ons zijn gemeld.

Onze observaties

De hiervoor vermelde werkzaamheden zijn uitgevoerd in het kader van de controle van de jaarrekening. Ze zijn daarom niet gepland en uitgevoerd als een specifiek onderzoek gericht op fraude en het niet voldoen aan wet- en regelgeving. Deze werkzaamheden hebben niet geleid tot bevindingen die van materieel belang zijn voor de jaarrekening.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden voor de periode van minimaal twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Wij hebben de beoordeling van de continuïteitsveronderstelling met het bestuur besproken en geëvalueerd. Bij deze beoordeling hebben wij in ogenschouw genomen dat vermogenspositie van het pensioenfonds toereikend wordt geacht en het niet nodig is een herstelplan in te dienen bij De Nederlandsche Bank. Deze beoordeling levert geen informatie op die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur met betrekking tot de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
<p>Waardering van beleggingen</p> <p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan naast beursgenoteerde effecten uit beleggingen in beleggingsfondsen en derivaten.</p> <p>In de toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In paragraaf 1 van de toelichting op de balans per 31 december 2023 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.</p> <p>De beoordeling van de reële waarde van de beleggingen is significant voor onze controle.</p>	<p>Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen bij de uitvoeringsorganisatie belast met het voeren van de beleggingsadministratie en bewaring van de beleggingen. Voor zover relevant en mogelijk hebben wij gebruikgemaakt van de rapportages met betrekking tot de interne beheersing binnen de uitvoeringsorganisatie (ISAE 3402-rapportages); • voor beleggingen in beursgenoteerde effecten: het toetsen van de waardering door middel van "re-pricing"; • voor beleggingen in beleggingsfondsen: vaststellen dat de waarderingsgrondslagen van de beleggingsfondsen vergelijkbaar zijn met die van het pensioenfonds en dat de waarde per participatie volgens de laatste door een onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekening overeenkomt met de door het pensioenfonds gehanteerde waarde; • voor de derivaten: beoordelen of de gehanteerde waarderingsmethoden en technieken geschikt zijn om binnen de geldende verslaggevingsregels te komen tot de marktwaarde van deze beleggingen. Verder het beoordelen van de uitkomsten van de waarderingsmodellen waarbij wij tevens een eigen waarderingspecialist hebben ingeschakeld; • toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is gegeven de geldende verslaggevingsregels.
<p>Waardering van de technische voorzieningen</p> <p>De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds, zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van het pensioenfonds.</p>	<p>Bij de vaststelling van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaaris en hebben wij de bevindingen met hem besproken.</p>

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
<p>In de toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In het onderdeel 'risicomanagement' (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.</p>	<p>Door ons is tevens nagegaan of:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaaris worden gehanteerd bij het certificeren van de actuariële berekening van de technische voorziening voor pensioenverplichtingen, in alle van materieel belang zijnde aspecten juist, volledig en in overeenstemming met de pensioenregeling door de uitvoeringsorganisatie zijn opgesteld; • de toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; • de door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast; • de interne beheersing met betrekking tot mutatieverwerking in de pensioenadministratie is geborgd. Het afstemmen met gegevens van externe partijen waaronder de werkgever, maakt deel uit van de interne beheersing; • de verwerking van mutaties juist en volledig heeft plaatsgevonden.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur met betrekking tot de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 27 juni 2024

Forvis Mazars Accountants N.V.

Origineel getekend door: drs J.A. van Muijlwijk-Duijzer RA

Bijlage

Verklarende woordenlijst

Het jaarverslag is naar het oordeel van het bestuur een belangrijk medium om verantwoording af te leggen voor het gevoerde beleid aan alle bij het pensioenfonds betrokken partijen. Het bestuur streeft ernaar dat de in het jaarverslag verstrekte informatie toegankelijk en begrijpelijk is. Helaas kan het gebruik van 'vaktechnische' begrippen niet altijd worden voorkomen. Teneinde een en ander te verduidelijken is hierna een verklarende woordenlijst opgenomen. Voor een uitgebreide verklarende woordenlijst op pensioengebied attendeert het bestuur u graag op de internetsite www.pensioenbegrippen.nl.

Actieve vermogensbeheerder

Een vermogensbeheerder die op grond van een bepaalde marktvisie afwijkt van de benchmark om zo te trachten een beter rendement te behalen (zie ook passieve vermogensbeheerder).

Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN)

In deze nota wordt de financiële opzet van het pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust omschreven. De Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) omvat een beschrijving van de financieringsmethode, de wijze van berekening van de bijdragen en van de toereikendheidstoets alsmede een uiteenzetting van het beleggingsbeleid.

Actuaris

Een actuaris combineert economische en wiskundige technieken. Met behulp van verzekeringswiskunde bepaalt de actuaris het niveau van de technische voorziening en de benodigde koopsom of premie. Verder houdt de actuaris zich bezig met het samenstellen van modellen om verplichtingen

en vermogen optimaal op elkaar af te stemmen en om de samenstelling van het vermogen te optimaliseren.

ALM

Asset Liability Management. Een ALM studie is een onderzoek om inzage te krijgen in (de ontwikkeling van) de bezittingen (assets) en verplichtingen (liabilities) van het pensioenfonds.

Beleggingscommissie

Een commissie die het bestuur adviseert ten aanzien van het te voeren beleggingsbeleid.

Bell kostenbenchmark

Een door Bell jaarlijks vastgestelde benchmark voor uitvoerings- en vermogensbeheerkosten op basis van analyse van gegevens uit jaarverslagen van nagenoeg alle pensioenfondsen. De groep met ons vergelijkbare pensioenfondsen omvat voor uitvoeringskosten 61 pensioenfondsen en voor vermogensbeheerkosten 83 pensioenfondsen.

Benchmark

Een objectieve norm voor zowel de samenstelling van als het rendement op het belegde vermogen. Een benchmark-index is een mandje van –bijvoorbeeld– een aantal aandelen. In beginsel bepaalt de totale waarde van alle uitstaande aandelen de waarde van een index; fluctuaties in de waarde van de index worden dus veroorzaakt door koersfluctuaties van de in de index opgenomen aandelen. Bekende voorbeelden van indices zijn de AEX, Dow Jones en MSCI.

Per vermogensbeheerder kan een andere benchmark van toepassing zijn. Deze benchmark is afhankelijk van de met de

vermogensbeheerder gemaakte afspraken ten aanzien van de onderliggende beleggingsportefeuille.

Beschikbare premieregeling

Regeling waarin de hoogte van het uiteindelijke pensioen afhankelijk is van de krachtens de regeling beschikbaar gestelde premies en de hiermee behaalde beleggingsopbrengsten.

CBS indexcijfers

De door het Centraal Bureau voor de Statistiek berekende ontwikkelingen op bepaalde gebieden zoals lonen en prijzen.

Collateral

In onderpand gegeven zekerheden (zoals liquiditeiten of staatsobligaties) ter dekking van aangegane verplichtingen. Deze zekerheden worden aangehouden om financieel nadeel bij het uitblijven van betaling door de tegenpartij te beperken.

Custodian

De financiële partij waar de beleggingen in beheer en bewaring zijn gegeven.

Deelnemerspremie

De premie tot betaling waarvan de deelnemers aan een pensioenregeling zich bij arbeidsvoorwaarden of anderszins hebben verplicht.

Dekkingsgraad

De verhouding tussen enerzijds de bezittingen van het pensioenfonds en anderzijds de contante waarde van de op dat moment geldende pensioenverplichtingen.

Duration

De (gewogen) gemiddelde looptijd van een obligatie en maatstaf voor het effect dat een renteverandering heeft op de koers van een obligatie.

Financieel Toetsingskader (FTK)

Het toezichtregime dat van toepassing is op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen. De waarderingmethoden zijn verankerd in de Pensioenwet.

Franchise

Het deel van het salaris waarover geen pensioenopbouw in de regeling plaatsvindt. Aangenomen wordt dat de pensioenopbouw over dit deel van het salaris wordt gedekt door de te zijner tijd te ontvangen AOW-uitkering.

Herverzekeraar

Een verzekeraar waar het pensioenfonds de risico's ten aanzien van overlijden en arbeidsongeschiktheid heeft verzekerd. Herverzekering kan ook plaatsvinden met betrekking tot de volledige pensioenverplichtingen.

Individuele beleggingsrekening

Een beleggingsrekening waarop premies worden gestort. Bij pensioneren worden deze premies, samen met het vanaf het moment van storten behaalde beleggingsrendement, aangewend voor de financiering van pensioenen.

LDI portefeuille

De LDI portefeuille is samengesteld uit (langlopende) staatsobligaties, rentederivaten en liquide middelen. De rendementsdoelstelling van de LDI portefeuille is gelijk aan het effect van de door het pensioenfonds afgedekte ontwikkeling van de pensioenverplichtingen als gevolg van renteontwikkelingen.

Passieve vermogensbeheerder

Een vermogensbeheerder die de samenstelling van de portefeuille volledig afstemt op de gekozen benchmark. Afwijkingen tussen het rendement op de portefeuille en

de benchmark blijven hierdoor beperkt (zie ook actieve vermogensbeheerder).

Pensioengrondslag

Het verschil tussen het pensioengevend salaris en de franchise.

Premie dekkinggraad

De verhouding tussen enerzijds de bezittingen van het pensioenfonds verminderd met de toeslagreserve en anderzijds de contante waarde van de op dat moment geldende pensioenverplichtingen.

Raad van toezicht

Een raad van toezicht is een intern toezichthoudend orgaan van het pensioenfonds.

Rentetermijnstructuur

Een rentetermijnstructuur (RTS) is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen rente anderzijds.

Technische voorziening pensioenverplichtingen

Het bedrag dat bij het pensioenfonds aanwezig moet zijn ter dekking van de toegezegde pensioenen.

Toeslagreserve

Een reserve die gevormd is voor de financiering van de toeslagen op de opgebouwde pensioenen van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

Toezichthouder

De Stichting Autoriteit Financiële Markten ten aanzien van gedragstoezicht en De Nederlandsche Bank N.V. ten aanzien van prudentieel en materieel toezicht.

Tracking error

Hiermee wordt een indicatie gegeven van de mate van afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en de waardeontwikkeling van een benchmark.

Transactiekosten

Kosten die een vermogensbeheerder in rekening brengt met betrekking tot de aan- en verkoop van beleggingen.

Uitvoeringsovereenkomst

Een overeenkomst tussen het pensioenfonds en de werkgever waarin onder andere de financiële relatie is vastgelegd. Met name zijn in deze overeenkomst afspraken vastgelegd ten aanzien van het niveau van de premie, de beleggingsmix en de toeslagen op pensioenen.

Ultimate Forward Rate

De Ultimate Forward Rate (UFR) werd in september 2012 ingevoerd als basis voor de rekenrente na het (veronderstelde) laatste liquide punt in de swaptermijnmarkt.

Verantwoordingsorgaan

Beoordeelt jaarlijks: uitgevoerd beleid, handelen van bestuur en keuzes voor de toekomst. Bestaat uit vertegenwoordigers van actieve deelnemers, pensioengerechtigden en werkgever.

Stichting Pensioenfonds Vopak

Westerlaan 10, 3016 CK Rotterdam

Postbus 863, 3000 AW Rotterdam

Telefoon: +31 10 4002650

E-mail: pensioenbureau@vopak.com

Internet: pensioenfonds.vopak.com

Ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24343255 en statutair gevestigd te Rotterdam

Pensioenfonds Vopak

